{Cod: 256.}

Natione Patrum

380

JOANNIS CASSIANI

Collationum

Pars 2a

septem Libris conscripta, Honorato, et Eucherio ab eodem Cassiano dicatis.

Innocentii Papæ 3.

antea dicti Joannis Lotherii,

De vilitate conditionis humanæ

Tractatus tribus partibus comprehensus,

quem, dum esset Diaconus, Petro Portuensi Episcopo dicavit.

Anonymi,

Vita S. Brandani

Abbatis Cluainfertensis in Hybernia.

Anonymi,

De India, et mirabilibus ejus,

Tractatus.

Bernardi cujusdam

Epistola, seu Tractatus

De Regimine domus

ALCOBACA LIVRARIA

In isto libro continentur tractatus sequentes :—

i Primo .vij.^{cem} collationes abbatis cheremonis :—

ij Inocentius de uilitate et condicionis humane :—

iij. Vita brandani abbatis :—

iiij Tractatus terre indie :—

v. De regimine domus :—

Incipiunt capitula prime collationis abbatis cheremonis de perfectione :—

.i. Descriptio thenesços opidi.

.ij. De episcopo archebio.

iij Descriptio heremi in quo commorabantur cheremon . nesteros . et ioseph.

iiij De abbate cheremon . et excusatione eius super postulata doctrina.

v. De responsione mea contra excusationem eius.

vi. Propositio abbatis cheremonis quod tribus modis uitia uincantur.

vij. Quibus gradibus ad sublimitatem karitatis possit ascendi . et que sit mea facilitas.

viij. Quantum excellant qui per karitatis affectum declinant uitiis.

ix. Quod karitas . non solum de seruis filios facit . sed etiam ymaginem dei ac similitudinem conferat.

.x. Quod perfectio karitatis sit pro inimicis orare . et quo inditio anima non dum purgata noscatur.

xi Interrogatio cur affectum timoris et spei . dixit imperfectum :—

xij Responsio de diuersitate perfectionum.

xiij De timore . qui karitatis magnitudine generatur :—

.xiiij Interrogatio de consummatione castitatis.

.xv. Dilatio expositionis postulate :—

Expliciunt capitula . Incipit prefatio sancti iohannis heremite . qui et cassianus dicitur . super .vij. collationes :—

Cum uite perfectionis qua uelut quedam magna luminaria in hoc mundo admirabili claritate fulgetis, multi sanctorum qui uestro erudiuntur exemplo, uix queant emulari, tamen uos o sancti fratres Honorate et Eucheri, tanta illorum sublimium uirorum quibus prima anachoreseos instituta suscepimus laude flammamini, ut alter quidem uestrum ingenti fratrum cenobio presidens, congregationem suam que cotidiano sancte conuersationis uestre docetur intuitu, illorum quoque patrum preceptis optet institui, alter uero ut etiam corporali eorundem edificaretur aspectu, Egyptum penetrare uoluerit, ut hanc quasi frigoris gallicani rigore torpentem prouinciam derelinquens, ad illas quas sol iusticie proximus respicit terras, maturis uirtutum frugibus redundantes, uelud turtur castissimus transuolaret: necessario hoc michi uirtus caritatis extorsit, ut unius desiderio, alterius labori consulens, tanti itineris periculum non uitarem, dummodo et ei qui preest apud filios addatur auctoritas, et isti tam periculose nauigationis necessitas demeretur. Proinde quia fidei uestre ardorem, nec illa institutorum cenobiorum que duodecim libellis ad beate memorie episcopum Castorem quo potui sermone conscripsimus, nec decem collationes in Sciothica heremo commorantium patrum quas precipientibus sanctis Elladio et Leontio episcopis utcumque digessimus satisfacere potuerunt: nunc etiam ut itineris nostri ratio cognoscatur, trium in illo heremo consistentium quos primos uidimus patrum, septem collationes pari conscriptas stilo, ubi credidi consectandas: quibus ea que de perfectione in prioribus opusculis nostris obscurius forsitan comprehensa sunt suppleantur. Si quos sanctam sitim uestram etiam hec saciare nequiuerint, septem alie collationes que ad sanctos qui in Stoecadibus consistunt insulis emittende sunt fratres, desiderium ut arbitror uestri ardoris explebunt.

Explicit prologus.

Incipit collatio prima abbatis Cheremonis de perfectione.

descripto thenesios opidi

Cum in cenobio syrie consistentes post prima fidei rudimenta succedentibus aliquatenus incrementis maiorem perfectionis desideria recepissemus gratiam: statuimus confestim egyptum petere. ac remotissima etiam thebaidos heremo penetrare. sanctorum plurimos quorum gloriam fama pervulgata diffuderat. si non emulandi. saltim agnoscendi studio invisere. Igitur ad oppidum egypti cui nomen theneseos est emensa navigatione pervenimus: cuius incole ita vel mari vel stagnis salsis undique circumluuntur: ut solis quia terra deest negociationibus dediti. opes atque substantiam navali comercio parent: ita ut edificiis cum voluerint construendis terra non suppeditat: nisi de longinquo navigiis adportetur.

de episcopo archebio.

Ubi cum advenientibus nobis favens desideriis nostris divinitas beatissimi atque precipui viri archebii episcopi provexisset adventum. qui raptus de anachoretarum cetu et episcopus panefisi opido dactus. tanta districtione omni evo suo propositum solitudinis custodivit: ut nihil de pristine humilitatis tenore laxaverit: aut de adiecto sibi honore blanditus sit. Non enim tanquam idoneum se ad istud officium testabatur ascitum: sed velud indignum ab illa anachoreseos disciplina querebatur expulsum: eo quod triginta et septem annis in eadem commoratus. ad puritatem tante professionis nequaquam pervenire potuisset. Hic igitur cum in supradicta theneso quo eum illic eligendi episcopi causa perduxerat. pie nos atque humanissime suscepisset: agnito desiderio nostro. quod sanctos patres etiam in ulterioribus egypti partibus inquirere desiderabamus: venite inquit videte interim senes haud longe a nostro monasterio consistentes quorum vita et antiquitas in corporibus iam curvatis. et sanctitas in ipso etiam fulget aspectu: ut vel sola contemplatio eorum magnam intuentibus possit conferre doctrinam: a quibus id quod ego amisisse doleo. quodque tradere iam perditum nequeo: non tam verbis quam ipso sancte vite discatis exemplo. Credo autem inopiam meam hoc studio aliquatenus sublevandam: si inquirentibus vobis margaritam evangelicam

margaritam quam ipse non habeo saltem prouideo ubi eam co̅mmo dius compareteis. IIII.

Sumpto itaq; baculo et pera. ut illic gradientibus monachis moris est. ad ciuitatem suam nos .i. panefisin. itineris dux ipse produxit. cuius terras immo contigue regionis plurimam partem quondam opulentissimam. siquidem ex ea cuncta ut fama est in cibos regios subministrabantur. repentino terremotu excussum mare. transgressis limitibus concupauit. atq; ita collapsis ferme omnibus uicis. opimas olim terras salsis paludibus supertexit. ut illud quod in psalmo spiritaliter decantatur. posuit flumina in desertum. et e. a. i. terram f. in. salsuginem a malitia inha. in ea. secundum litteram de illa putaret regione predictum. In his igitur locis multa in hunc modum oppida eminentioribus tumulis collocata. fugatis habitatoribus. eluuies illa. uelud insulas fecit. Quae desideratam sacerdotibus sanctis solitudinem prebent. in quibus tres senes .i. cheremon. nesteros. et ioseph. anachorite antiquissimi consistebant. V.

Itaq; beatus archebius. primum nos producere ad cheremonem maluit. quia et monasterio eius propior. et duobus aliis prouectior esset etate. Nam cum centenarium uite annum. spiritu tam alacer excessisset. ita dorsum eius temporis fuerat uetustate atq; orationum iugitate curuatum. ut quasi in primeuam redactus infantiam. submissis ac protensis terratenus manibus pergeredetur. huius igitur et uultum mirabilem et incessum pariter intuentes. siquidem defectis mortificatisq; iam omnibus menbris. nequaquam censuram pristine districtionis amiserat. cum sermonem atq; doctrinam suppliciter posceremus. ac desiderium tamen spiritalium institutionum causam fuisse aduentus nostri protestaremur. grauiter ille suspirans. Quid uos ait possum conferre doctrine. cui debilitas senectutis ut rigorem pristinum relaxauit. ita loquendi quoq; ademit fiduciam. Quemadmodum enim presumam docere quod ipse non facio. aut alium instruam in eo quod ipse iam me uel minus. uel tepidus exercere cognosco. Ob quam rem nullum iuniorum mecum in hanc usq; etatem cohabitare permisi. ne exemplo meo alterius districtio laxaretur. Nunquam erit efficax instruentis auctoritas.

nisi eam effectum operis sint cordis adherentes: audientis. v. Ad hec nos nō mediocri confusione cōpūcti. ita respondimus. licet que suffi cere nobis ad omnem instructionem debeat loci istius dificultas. vel ipsa etiam solitaria uita. adhuc inuenta quoque robusta uix toleratur: que nos etiam te tacente satis habundeque instruunt atque conpungunt. rogamus tamen ut taciturnitate paululum pretermissa. ea nobis potius dignanter infundas: per que hanc quam uidemus in te uirtutem. nō tam pro imitatione complecti quam admiratione possimus. Nam etiam si reuelatus tibi tepor nr̄ imperare id quod expetimus nō meretur. debet saltim labor tanti itineris obtinere: quod huc de bethleemite cenobii rudimentis. institutionis nr̄e desiderio. et profectus nr̄i amore properauimus. vi.

Tunc beatus ceremonius. Tria sunt inquit que faciunt homines a uitiis temperare: id est aut metus gehenne. siue presentium legum: aut spes atque desiderium regni celorum: aut affectus boni ipsius amorque uirtutum. Nam timor: ita mali contagium legitur execrari. Timor domini odit maliciam. Spes etiam uitiorum omnium excludit incursum. Non enim delinquent omnes qui sperant in eum. Amor quoque ruinam nō metuit peccatorum: quia caritas nunquam cadit. Et iterum. Caritas operit multitudinem peccatorum. Et ideo beatus apostolus omnem salutis summam. in istarum trium uirtutum consumatione concludens: nunc inquit manent fides. spes. caritas. tria hec. Fides namque est: que futuri iudicii supliciorum metu. uitiorum facit contagia declinari. Spes que mentem nr̄am de presentibus aduocans uniuersas corporis uoluptates. celestium premiorum expectatione contempnit. Karitas que nos amore xp̄i et spiritalium uirtutum fructu. mentis ardore succendens: et quicquid illis contrarium est toto facit odio detestari. Que tria licet ad unum finem tendere uideantur: prouocant enim nos a rebus illicitis abstinere. magnis tamen excellentie sue gradibus abinuicem disparantur. Duo namque superiora: propie hominum sunt. eorum qui ad perfectum tendentes. necdum affectum

concepere unitatum. tercium speci
aliter dei est et eorum qui in sese
imaginem dei ac similitudinem
receperunt. Hic namque solus
ea que bona sunt. nullo metu.
nulla remunerationis gratia pro
uocante. sed solo bonitatis operatur
affectu. Omnia enim ut ait sa
lomon operatus est dominus propter se ipsum.
Sue namque bonitatis obtemptu.
omnium bonorum copiam dig
nis indignisque largitur. quia nec
fatigari iniuriis potest. nec in
iniquitatibus hominum passibi
liter permoueri. semper scilicet manens
perfecta bonitas. immutabilisque
natura.

·vii·

Siquis ergo ad perfectionem
tendit. de illo primo timo
ris gradu quem proprie seruilem
diximus esse. de quo dicitur. cum o
omnia feceritis dicite serui inuti
les sumus. ad altiorem spei tra
mitem gradu proficiente conscen
det. quia iam non seruo sed mercen
nario comparatur. quia retribu
tionis mercedem expectat. et de
quasi de peccatorum absolutione. et
penali timore securus. ac bonorum
sibi operum conscius. licet placi
ti premium uideantur expetere.
tam ad affectum illum filii. qui
de paterne indulgentie ubali
tate. confidens omnia que patris
sunt. sua esse non ambigit. pueri
re non potest. Ad quem etiam
ille prodigus qui cum substantia
patris etiam filii nomen amiserat.
aspirare non dicens. iam non (audeat)
sum dignus uocari filius tuus.
f. m. s. u. de mercenariis tuis. Post
illas enim porcorum siliquas qua
rum ei sacietas negabatur. Iu
torum sordidos cibos. quia in
semetipsum reuersus. et salutari
timore compunctus. immundicias
porcorum horrere ceperat. ac di
re famis supplicia formidabat.
uelud iam seruus effectus. etiam
mercennarii statum de mercede
iam cogitans concupiscit et dicit.
Quanti mercennarii in domo
patris mei habundant panibus.
ego autem hic fame pereo. Reuertar
ergo ad patrem meum. et dicam ei.
Pater peccaui in celum et coram
te. iam non sum dignus uocari filius
tuus. fac me sicut unum de mercen
nariis tuis. Sed istam humilis
penitentie uocem. in occursum
eius pater prosiliens maiore quam
emissa fuerat pietate suscepit. eumque
non contemptus minora conce
dere. utroque gradu sine dilatio
ne transcursso. pristine filiorum
restituit dignitati. Festinandum

proinde etiam nobis est ut ad tertium gradum filiorum qui omnia que patris sunt sua esse credunt per indissolubilem caritatis gratiam conscendentes, celestis illius patris imaginem ac similitudinem recipere mereamur: et ad imitationem veri illius filii proclamare possimus: omnia que habet pater mea sunt. Quod etiam de nobis beatus apostolus profitetur dicens. omnia vestra sunt. sive paulus. sive apollo: sive cephas. sive mundus. sive vita. sive mors. sive presentia: sive futura. omnia vestra sunt. Ad quam etiam similitudinem: salvatoris precepta nos provocant. Estote inquit vos perfecti: sicut et pater vester celestis perfectus est. In illis enim nonnunquam solet interrumpi bonitatis affectus. cum aliquo vel tepore: vel leticia. vel oblectatione. vigor animi relaxatus: aut metum ad presens gehenne. aut desiderium subtrahit futurorum. Est quippe in illis gradus cuiusdam profectus imbuens nos: ut dum vel penarum metu. vel premiorum spe. incipimus vitia declinare. ad caritatis gradum transire possimus: quia timor inquit non est in caritate: sed perfecta caritas foras mittit timorem: quoniam timor penam habet: qui autem timet non est perfectus in caritate.

Nos ergo diligamus deum: quia ipse prior dilexit nos. Non aliter ad illam veram perfectionem conscendere poterimus: nisi quemadmodum nullius alterius rei. nisi nostre salutis gratia prior nos ille dilexit: ita eum nos quoque nullius alterius rei. nisi sui tantum amoris duxerimus optentum. Quam ob rem tendendum nobis est. ut de hoc timore ad spem. de spe ad caritatem. dei vel ipsarum virtutum amorem. profecto mentis ascendamus ardore: ut transmigrantes ad affectum boni ipsius: immobiliter quantum humane possibile est nature. quod bonum est retentemus.

viii.

Multum namque differt inter eum qui metu gehenne. vel spe retributionis future. vitiorum in se extinguit incendia: et eum qui caritatis divine affectu. ipsam malitiam et inmunditiam perhorrescit. ac puritatis possidet bonum amore tantum ac desiderio castitatis. nec iam remunerationem future promissionis aspiciens. sed presentis boni delectatus conscientia. agit omnia non contemplatione penarum: sed delectatione virtutum. Hic namque status nec submotis cunctorum hominum testimoniis abuti ocasione peccati. nec occultis cogitationum violari oblectationibus potest.

dum affectum uirtutis ipsius medu-
llit(us) retinens quicquid illi contrarium
non solum corde non recepit: uerum
etiam summo detestatur horrore.
Aliud namque est p(rese)nti bono quempiam
delectatum: odio habere uitiorum
ac carnis sue contagia: aliud futu-
re remunerationis intuitu illicitas
concupiscentias refrenare: aliudque
est presens metuere detrimentum:
et aliud futurum formidare suplici-
um. postremo multum maius est.
p(ro)pter bonum ipsum a bono nolle disce-
dere: quam p(ro)pter metum mali ma-
lis non prebere consensum. In illo
enim uoluntarium bonum est. in
isto u(er)o uelud coactum. et tanquam
nolenti uiolent(er) extortum; uel metu
suplicii. uel cupiditate p(re)miorum.
Nam qui timoris obtentu a uitio-
rum abstinet blandimentis: ad-
empto timoris obstaculo. rursum ad
illud quod diligit reuertetur. et ob id
sine dubio. nec stabilitatem boni
iugit(er) obtinebit: sed nec ab impugna-
tione quiete aliquando requiescit quia
nec firmam ac p(er)petuam pacem ca-
stimonie possidebit. Ubi enim est
inquietudo bellorum: non possunt
non etiam uulnerum interuenire
discrimina. Necesse est enim quempiam
in conflictu situm. quamuis bellator
sit ac fortit(er) dimicans letalia adu(er)-

sariis uulnera frequent(er) infligat: in-
nunquam tamen hostili mucrone
perstringi. Qui u(er)o supata impug-
natione uitiorum pacis iam secu-
ritate perfruitur: et transiit in ip(si)us
uirtutis affectum: iugem statum
illius boni cui iam totus est mancipatus
tabit: quia damno intimo castita-
tis nichil esse damnosius. Nec ca-
rius aut p(re)tiosius quicquam prensen-
ti iudicat puritate: cui pena gra-
uius est. ut uirtutum p(er)niciosa trans-
gressio: uel ipsi(us) uitii uirulenta co(n)-
tagio. huic inquam nec reuerentia
humane p(re)sentie adiciet. quicquam
honestatis: nec minuet solitu-
do. sed; ubique secum semp(er) circum-
ferens arbitram non solum actuum
sed etiam cogitationum suarum con-
scientiam. illi potissimum studere
contendit: quod nec circumueniri.
nec falli. nec subterfugere se posse
cognoscit. ·ix·

Quem statum siquis de adiuto-
rio dei non de studii sui labo-
re p(re)sumens meruer(it) possidere:
de conditione seruili in qua timor
est et mercennaria spei cupiditate
in qua tam bonitas largientis.
quam p(re)mium retributionis expeti-
tur. in adoptionem incipiet transi-
re filiorum: ubi iam non timor,
non cupiditas. sed illa caritas que

ix

nunquam cadet iugit̃ perseũat.
De quo timore et caritate quos
(increpans) dam dñs: quid cui psone conueni
ret ostendit. filius honorat patrẽ
et seruus dñm suum timebit. Et
si pater ego sum. ubi ē honor m̃s:
Et si ego sum dñs. ubi ē timor m̃s:
Necesse ē enim timere eum: qui
seruus ē: quia si sciens uoluntatẽ
dñi sui non fecerit digna plagis
uapulabit multis. Per hanc ita
q; caritatẽ quisq̃s ad immaginẽ
dei similitudinẽq; puenerit: bo
no iam ppt̃ boni ipĩ delectabit̃
uoluntatem: ac similem quodã
m̃ possidens patientie ac lenita
tis afectum. nullis deinceps pe
cantium uitiis irascetur: s; ue
niam pocius infirmitatib; eorũ
condolens atq; conpatiens im
plorabit. sẽq; reminiscens tan
dui similium passionum stimu
lis inpugnatum. donec misera
tione dñi saluaretur. nec suo ex
ceptum studio. ab inpugnatõne
carnali. s; dei protectiõe saluatũ:
nõ iracundiã s; miãm errantib;
intelligit inpendendã. illum ũ
siculum ad dñm cũ omĩ cordis
alacritate decantans. tu dirupisti
uincula mã. t. s. h. laudis: et n̄i q̃
dñs adiuuit me. p. habitauerat
inf. a. mã. Et hac mentis humi

litate mentis consistens: poterit
etiam illud euangelicum pfectio
nis explere mandatum. Diligite
inimicos u͂ros bñ facite his q. o. u.
et orate p psequentibus et calum
niantib; uos. Et ita ad illud puenire
qđ subiungit̃ merebit̃ puenire: p qđ
nõ solum immaginẽ dei s; similitu
dinem pferam; uerum ĩ filii nũcu
pemur: ut sitis insit patris filii uri
qui in celis ē qui solem suum oriri
facit sup iustos ĩ iniustos. Quem
afectum beatus iohãs ad secu
tum se cognoscens ait. Ut fidu
ciam habeam; in die iudicii. quia
sicut ille ē. et nos sumus in hoc
mundo. In quo enim infirma et
fragilis humano natura q̃ sic est
potest: nisi in bonos et malos.
iustos et iniustos ad imitatio
nem dei placidam semp sui cor
dis extenderit caritatem: Et ut
bonum ppt̃ boni ipĩ operat̃ afec
tum. pueniens (ad illam) uẽram adoptio
nem filiorum. de qua idem beat;
apls iohãs. ita pnuntiat: omis
qui natus ē ex dõ: pccm non fa
cit. quia semen ipĩ ē in eo ĩ nõ
potest peccare: quia ex dõ nat; ē
Et iterum. Scim; qm̃ omis (qui) natus
ē ex deo nõ peccat: s; generatio
di conseruat eum: et malignus
nõ tangit eum. Quod intelligen

dum ē non d' omni genere pccō
rum: s; d' capitalibus tm̄ crimini
bus dici. a quib' se quisq; extha
re et emundare noluerint: pro
illo in alio loco p̄dictus apls ne
orare quidem debē pronuntiat.
qui scit inquiens frēm suum pe
ccare pccm̄ nō ad mortem: pe
tat et dabit ei ds̄ uitam peccan
tis nō ad mortem. Est pccm̄ ad
mortem nō p illo dico ut roget.
Ceterum de illis que pnuntiant
nō ēē ad mortem: a quib' etiam
qui hij qui fidelit xp̄o deseruiūt.
quantalib; semet ip̄os circūspec
tione custodiant. īmunes ēē n̄
possunt. ita dr̄. Si dixerim' qr
pccm̄ nō habemus ipi nos se
ducimus. et ueritas in nob̄ nō
est. Et iterum. Si diximus qm̄ n̄
peccauimus. mendacem faci
mus eum: et uerbum eius nō
ē in nob̄. Impossibile namq; est
quemlib; scōrum non in istis mi
nutis que p sermonē. p cogita
tōnē. p ignorantiam. p oblīonem. per
somnium. p necessitatem. p uolun
tatem. p obreptionem. admittun
tur incurrere. que licet ab illo
pccō qd' ad mortem ēē dicitur a
aliena sint. culpa tam̄ ac rephen
sione carere non possunt.

X.

Cum g quis hunc quē p̄diximꝰ
bonitatis affectum. et imitatio
nem dei fuit adsecut'. tunc uisceri
bus dnice caritatis et longanimi
tatis indutus p psecutoribus qq;
suis orabit similit dicens. Pater ig
nosce illis. non enim sciunt quid
faciunt. Ceterum euidens indiciū
ē anime necdum uitiorum fecib'
eliquate. in criminib' alienis nō affec
tu mīe condolere. s; rigidam iudi
cantis tenē censuram. Nam quē
admodum pfectionem cordis po
terit obtinere. is qui nō habet il
lud quo apls plenitudinem legis
consumari posse signauit: alte
rutrum inquiens onera uia por
tate et sic adimplebitis legem xpi.
S; nec illam uirtutem possidet ca
ritatis. que nō irritatur: nō infla
tur: n̄ cogitat malum: que omīa
suffert: omīa sustinet. Iustus enim
miseretur ad animas pecorum: uis
cera aūt impiorum sin mīa. Ideoq;
hisdem uiciis monachum sub
iacere certissimum ē. que in alio
inclementi. atq; inhūa seueritate
condempnat. Rex enī rigidus i
currit mala: et qui obturat aurē
suam ne audiat infirmum: et ipe
inuocabit: et nō erit qui exaudiat
eum.

XI.

Pateēt quidem atq; magnifice
de pfecta dei caritate dissertū

ē. Verumtamen illud nos permovet quod
cum eam tanta laude pretuleris: ti-
morem dei et spem retributionis eter-
ne imperfecta esse dixisti. cum utique
multo aliud uideatur de eis propheta
sensisse. dicens. Timete dominum omnes
sancti eius: quoniam non deest timentibus eum. Et
iterum. in observandis iustificationibus
retributionis se contemplatione fate-
tur exercitum. Inclinavi inquiens
cor meum ad faciendas iustificationes
tuas in eternum: propter retributionem. Et apostolus.
fide inquit. moyses grandis factus:
negavit se esse filium pharaonis. ma-
gis eligens affligi cum populo dei.
quam temporalis peccati habere iocundi-
tatem: maiores divitias existimans
thesauris egiptiorum improperium christi.
aspiciebat enim in remunerationem.
Quomodo ergo imperfecta esse credenda sunt:
cum et beatus david retributionis obtentu
iustificationis dominum se fecisse glorietur:
et legis lator premia futura prospiciens.
spreuisse adoptionem regie dignitatis
et afflictionem durissimam. thesauris
xij egiptiorum pretulisse dicatur. .xij.
Cheremonis pro statu atque
mensura uniuscuiusque mentis:
scriptura divina ad diversos perfec-
tionum gradus. arbitrii nostri revo-
cat libertatem. Nec enim poterat
uniformis omnibus perfectionis coro-
na proponi: quia nec omnibus una virtus
aut voluntas. aut idem fervor est.
Et ideo ipsarum quodammodo perfectio-
num diversos ordines. diversasque men-
suras. sermo divinus instituit. quod
ita esse evangelicarum beatitudi-
num varietas. evidenter ostendit.
licet enim beati dicantur. quorum
sunt regna celorum: et beati qui
possidebunt terram: et beati qui conso-
lationem accipient: et beati qui
saturitate potientur. multum tamen
credimus interesse. inter habitationem
regni celorum: et possessionem illius
quecumque est terre: et inter perceptionem
consolationis: et plenitudinem
saturitatemque iusticie: multumque
distare inter illos qui misericordiam conse-
quentur: et illos qui gloriosissima
visione dei perfrui merebuntur.
Alia enim gloria solis: et alia
gloria lune: et alia gloria stella-
rum. Stella enim a stella differt in
gloria. ita et resurrectio mortuorum.
Cum ergo iuxta hunc modum scriptura
divina timentes dominum laudet et
dicat. beati omnes qui timent dominum:
et plenam per hoc illis beatitudinem
repromittat. tamen dicit. timor non
est in caritate. sed perfecta caritas fo-
ras mittit timorem: quoniam timor pe-
nam habet. qui autem timet non
est perfectus in caritate. sed perfecta
caritas foras mittit timorem:

seruite dño in timore: et magnum
tibi ē uocari seruum meum: et btꝰ
seruus ille quē cum uenit dñs suus
inuenerit sic facientem: tā aplis
dr̄. Iam nō dico uos s̄uos: quia s̄
uus nesciat quid faciat dñs eius.
uos aūt dixi amicos: quia omīa q̄
cumq; audiui a patre mō nota fe
ci uob. Et itūm. Uos amici mī estis:
si fe. ea q̄. p. uob. Uidetis ġ pfectionū
gradus eē diuersos: et de excelsis
ad excelsiora. nos a dño puocari:
ita ut is qui in timore dei btūs et
pfectus extiterit: ambulans sicut
sc̄ptum est de ūtute in ūtutē. et
de pfectione in pfectione. i. de ti
more ad spem: mentis alacritate cō
scendens: ad beatiorē scilicet denuo
statum qui est caritas inuitetur:
et qui fuerit fidelis seruus ac pru
dens: ad amicitie soliditatem. et
ad adoptionem filiorū transeat. Se
cundm̄ hunc quoq; sensum. ita q̄
est intelligenda sententia. nō que cō
templatione ppetue illiꝰ pene. uel
btīssime retributionis que repmit
tit. scis. nullius pmunciem ēē mom
ti: sꝫ quia cum sint utiles et sectato
res suos ad initia btitudinis intro
ducant: caritas rursum in qua ple
nior fiducia. ppetuumq; gaudium
est. assumens eos de timore seruili
et mercennaria spe ad dilectionē

dei et ad adoptionem transfert filiorū:
et quodāmō pfectiores faciat de pfectis.
Multe enim ait saluator mansiones
sunt apud patrem meum. Et licet
omīa astra uideantur in celo. inter
claritatem tam̄ solis et lune. atq;
luciferis. ceterarumq; stellarum
multa distantia ē. Et ideo beatꝰ apls
nō solum timori. atq; spei. sꝫ etiam
cunctis carismatibus que magna
ac mirifica hn̄tur. eam preferens: sup
modum excellentiorem omībꝰ ita
caritatem ostendit. Nam cum uel
let expleto omī catalogo spiritaliū
carismatum uirtutum eius membra
describere: ita pfatus est. Adhuc su
pramodum excellentiorem uobis
uiam demonstro. Si linguis homi
num loquar et angelorum: et si ha
buero pphetiam et nouerim mysteria
omīa et omnē scientiam: et si ha
buero omnē fidem ita ut montes
transferam: et si distribuero in cibos
pauperum omīs facultates meas et
si tradidero corpus meum ut ardeam:
caritatē aūt nō habeam: nichil mi
pdest. Uidetis ġ nichil preciosiꝰ nichil
pfectius: nichilq; sublimius. et ut ita
dixerim nichil caritate phennius
inuenitur. Siue enim pphie euacua
buntur: siue lingue cessabunt: siue
scīa destruetur: caritas aūt nunquā
excidit. sine qua nō solum illa pcelle

xiii.

tissima caritatis gratia. sed etiam mar-
tirii ipsius gloria uacuatur. xiii.

Quisquis igitur in hui fuerit cari-
tatis perfectione fundatus. ne-
cesse est ut ad illum sublimiorem ca-
ritatis timorem. gradu excellentio-
re conscendat. quem non penarum
terror nec cupido premiorum. sed amo-
ris generat magnitudo. quo uel
filius indulgentissimum patrem.
uel fratrem frater. uel amicum amicus. uel
coniugem coniux reueretur affec-
tu. dum eius non uerbera neque conuit-
ia. sed uel tenuem amoris formidat
offensam. atque in omnibus non solum acti-
bus. uerum etiam uerbis. attonita semper
pietate distenditur. nec erga se quantu-
lumcumque feruor dilectionis illius
intepescat. Cuius timoris magnificen-
tiam. unus prophetarum eleganter
expressit. diuitie inquiens salutis sa-
pientia et scientia. timor domini ipse est thesaurus eius. Non po-
tuit timoris istius dignitatem ac
meritum magis euidenter exprimere.
quam ut diuitias salutis nostre que
in uera sapientia dei scientiaque consistunt
diceret. non nisi a timore domini posse
seruari. Ad hunc igitur metum. non
peccatores sed sancti propheticis inuitantur
eloquiis. dicente psalmographo.
Timete dominum sancti eius quoniam nichil deest ti-
mentibus eum. Qui enim hoc timore metuunt
dominum. perfectioni eorum certum est. nichil

nichil deesse. Nam de timore illo
penali. euidenter iohannes apostolus di-
cit. Qui timet non est perfectus in carita-
te quia timor penam habet. Mul-
ta igitur distantia est inter istum timorem
cui nichil deest. qui sapientie scientieque
thesaurus est. et illum imperfectum.
qui initium sapientie nuncupatur.
quique penam in sese continens. de
perfectorum cordibus superueniente ple-
nitudine caritatis extruditur. Ti-
mor enim non est in caritate. sed perfecta
foras mittit timorem. Et reuera. si
initium sapientie in timore consistit.
que erit eius nisi in Christi caritate perfec-
tio. Que illum in sese perfecte dilec-
tionis continens metum. non iam
initium. sed thesaurus sapientie et scientie
nuncupatur. Et ideo duplex timo-
ris est gradus. unum incipientium.
id est eorum qui adhuc sub iugo et ter-
rore seruili sunt. de quo dicitur. et seruus
timebit dominum suum. Et in euange-
lio. Iam non dico uos seruos. quia
seruus nescit quid faciat dominus eius.
Et iterum. Seruus inquit non ma-
net in domo in eternum. filius autem
manet in eternum. Imbuit nos ut
ab illo penali metu ad caritatis
plenissimam libertatem. et ami-
corum filiorumque dei fiduciam
transeamus. Denique beatus apostolus
qui seruilem illum timoris gra-

dum olim caritatis dulcedine uirtute tran-
scendat. inferiora despiciens: ma-
ioribus se ditatum bonis a domino perfrue-
tur. Non enim inquit dedit nobis
deus spiritum timoris. sed uirtutis et dilec-
tionis: et sobrietatis. Hos etiam qui
perfecta celestis patris illius dilectio-
ne flagrabant. quosque ex seruis
filios adoptio diuina iam fecerat.
hoc adortatur eloquio. Non accepistis
spiritum seruitutis iterum in timore. sed
accepistis spiritum adoptionis in quo
clamamus abba pater. De hoc etiam
metu. cum illam septiformem gra-
tiam spiritus sancti propheta describeret. quam
in homine illo dominico secundum incarna-
tionis dispensationem descendisse non
dubium est. dixissetque: et requiescet
super eum spiritus domini: spiritus sapientie et in-
tellectus: spiritus consilii et fortitudi-
nis: spiritus scientie et pietatis: nouissime
uelud quoddam precipuum intu-
lit dicens. Et replebit eum spiritus ti-
moris domini. In quo primitus illud est
diligentius intuendum quod non dixerit
et requiescet super eum spiritus timoris
domini: sicut de illis prioribus dixerat. sed
replebit eum spiritus domini. Tanta enim
est ubertatis eius magnitudo. ut
quem semel sua uirtute possederit:
non partem sed totam eius occupat
mentem. Nec inmerito. Hic etenim qui
numquam excidet coherens carita-
ti: non solum replet. sed etiam perpetua
et inseparabili eum quem cepit pos-
sidet iugitate. nullis leticie tempo-
ralis. uel uoluptatum oblectationi-
bus inminutus: quod nonnumquam illi
qui foris mittitur timori euenire
consueuit. Hic ergo est perfectionis timor
quo homo ille dominicus qui non solum
redimere humanum genus. sed etiam
prebere uenerat perfectionis formam
atque exempla uirtutum: repletus
fuisse narratur. Illum enim seruilem
suppliciorum timorem. uerus dei fi-
lius qui peccatum non fecit nec dolus in-
uentus est in ore eius. habere non po-
tuit. xiiii. xiiii

Germanus. Quoniam de perfectione
caritatis sermo digestus est
uolumus etiam de castitatis fine ali-
qua uberius sciscitari. Non enim am-
bigimus illud precelsum fastigium cari-
tatis. per quod sicut usque huc disputatum est
ad imaginem similitudinemque con-
scenditur: sine castitatis perfectio-
ne subsistere omnino non posse. Sed
utrum ita possit eius perpetuitas op-
tineri. ut numquam libidinis titil-
latio integritatem nostri cordis infestet:
et ita ualeamus ab hac passione car-
nali in carne degentes peregrinari:
ut numquam incentiuorum estibus
aduramur: uolumus edoceri. xv.

xv

Cheremonis. Summe quidem bea-
titudinis est ac singularis meriti ita
istum per quem domino coheremus affec-
tum. uel discere iugiter. uel docere: ut
meditatio eius secundum psalmo-
graphi sententiam omnis uite mee .i.
dies noctesque consumat. et mentem
nostram insaciabiliter esurientem scien-
temque sufficiam huius cibi celestis per-
petua ruminatione sustentet. Sed
consulendum est etiam iumento cor-
poris nostri secundum benignissimam salua-
toris nostri prouidentiam ut ne deficiat
in uia. Spiritus autem promptus est: caro autem
infirma. Que etiam nunc uel exi-
gui cibi perceptione curanda est: ut
post refectionem eius etiam ad ea que
desideratis diligentius indaganda:
mentis quoque addatur intentio.

Explicit collatio prima abbatis Chere-
monis de perfectione. Incipiunt
capitula secunde collationis eiusdem. i.

Verba abbatis Cheremonis de casti- (tate.
De corpore peccati et membris eius. ii.
De mortificatione fornicationis iii.
Quod ad obti- iiii. (et immunditie
nendam castimonie puritatem non
sufficiat humani laboris intentio. v.
De utilitate inpugnationis que
nobis de incentiuorum estibus generatur. vi.
Quod patientia ardorem forni-
cationis extinguat. vii.
De differentiis ac gradibus castitatis.
Quod de natura castitatis et effec- viii.
tu eius inexperti tractare non possunt.
Interrogatio an corporis motum etiam ix.
dormientes possimus euadere. x.
Responsio quod per somnum acci-
dentis carnis commotio non offi-
Quod multum xi. (ciat castitati.
intersit inter continentiam et castita-
De mirabilibus que peculiariter xii. (tem
ter operatur in sanctis suis. xiii.
Quod soli qui experiuntur agnos-
cant dulcedinem castitatis. xiiii.
Interrogatio de continentie qualita-
te et temporis modo in quo castitas perfici possit.
Responsio in quo xv.
per tempus possibilitas castitatis
De fine ac reme- xvi. (possit agnosci.
dio castitatis.

Expliciunt capitula. Incipit
collatio prima eiusdem de castita-

Refectione transacta (te
que doctrine cibum
desiderantibus nobis one-
rosa magis uisa est quam iocun-
da: cum ilico nos promissi sermo-
nis debitum senex expectare sen-
sisset: gratum inquit est mihi non solum
attonita ad discendum uestre men-
tis intentio. sed etiam disciplina
proposite questionis. Rationabilis
enim reuera interrogationis a uobis
ordo seruatus est. Necesse est enim
ut tam excelse plenitudinem carita-

tis immensa illa perfectaque perpetue
castimonie premia consequatur.
parque sit gaudium. in tanta pari-
litate palmarum. Tanta enim se
societate federant. ut una absque
altera non valeat possideri. Hoc
ergo expositio vestra complexa est. utrum
ignis ille concupiscentie. cuius
hec caro velud insitum sentit ar-
dorem ad plenum ut possit extin-
gui: disputatione simili pande-
remus. De quo primum. quid beatus
apostolus senserit. diligentius inqui-
ramus. Mortificate inquit mem-
bra vestra que sunt super terram. Prius
ergo quam cetera perscrutemur. que
ista sint membra que mortifica-
ri debemus indagemus. Neque enim
beatus apostolus ad abscisionem manuum.
aut pedum. aut genitalium immi-
ti nos preceptione compellit: sed cor-
pus peccati non utique constans ex mem-
bris. quantocius destrui zelo perfec-
te desiderat sanctitatis. De quo corpo-
re alibi. ut destruatur inquit corpus
peccati. a quo etiam se liberari cum
eiulatu postulat dicens. Infelix
ego homo: quis me liberabit de
corpore mortis huius.

·II·

Hoc enim peccati corpus mul-
tis vitiorum membris proba-
tur extructum: et ad eius attinet
portionem quicquid vel facto. vel dicto.
vel cogitatione peccatur. cuius mem-
bra rectissime super terram esse dicantur.
Non enim possunt hii qui eorum
utuntur ministerio verissime profi-
teri. nostra autem conversatio in celis est.
Huius ergo corporis in hoc loco ap-
ostolus membra describens: mor-
tificate inquit membra vestra que
sunt super terram: fornicationem. immu-
nditiam: libidinem: concupiscen-
tiam malam: et avaritiam. que
est idolorum servitus. Primo itaque
loco. fornicationem credidit infe-
rendam. que carnali commixtione
perficitur. Secundum etiam membrum
immunditiam nuncupavit. que
non unquam absque ullo mulieris
attactu: vel dormientibus. vel vigilan-
tibus. per incuriam incircumspecte in-
mentis obrepit. Et ideo notatur ac
prohibetur in lege. que immundos
quosque non solum sacratarum carni-
um participatione privavit: verum
etiam ne contactu suo sancta pol-
luerent. a castrorum congregatione
iussit secerni dicens. Anima quecumque
comederit de carnibus sacrificii sa-
lutaris. quod est domini. in qua est in-
munditia. peribit coram domino. Et quicquid
tetigerit immundus. immundum
erit. In deuteronomio quoque: Si fu-
erit inter vos homo qui nocturno

pollutus est somno: egrediatur extra
castra. et nō reuertetur priusquā ad
uesperam lauetur aqua. et post solis
occasum regredietur in castra. Deinde
tercium pcc̄i membrum. libidinem
ponit: que in recessibus anime coa-
lescens: accidere cuipiam etiam si-
ne passione corporis potest. Libi-
dinem enim ponit: ab eo quod libeat.
dictum ēē nō dubium ē. Post hec
de maioribus pcc̄is ad minora des-
cendens: quartum intulit membrū.
concupiscentiam malam: que nō
solum ad p̄dictam inpudicitie pa-
ssionem. uerum etiam ad omnes
noxias cupiditates generalit̄ refe-
rri potest: que corrupte tantūmodo uo-
luntatis est egritudo. De qua dn̄s
in euangelio. Qui uiderit inquit
mulierem ad concupiscendum eā:
iam mechatus est eam in corde suo.
Multo enim maius est etiam tūc
mentis lubrice desiderium contine-
cum ei illecebrosi aspectus offert̄ᵘʳ
ocasio. Quibus manifestissime cō-
probatur: ad pfectionem purita-
tis castimoniam continentie cor-
poralis. solam non posse sufficere.
nisi ei etiam mentis integritas ad-
datur. Post que omīa nouissimū
corporis illius membrum. et auari-
ciam inquit: procul dubio ostendēs
non solum ab appetitu rerum ali-

enarum animum continendum.
uerum etiam ppria magnanimit̄
contempnenda. Hoc enim & in
actibus apl̄orum fecisse legitur: cre-
dentium multitudo de qua dicit̄ᵘʳ.
Multitudinis aut̄ credentium. erat
cor enim et anima una: nec quisquam
eorum que possidebat aliquid su-
um ēē dicebat: s; erant illis omīa
communia. Quot quot enim erant
possessores agrorum. aut domorum.
uendentes. afferebant pcia eorū
que uendebant. et ponebant ant̄
pedes apl̄orum: diuidebat̄ᵘʳ aut̄
singulis put cuiq; opus erat. Et
ne ad paucos ptinere uideretur
ista sententia. auariciam simula-
crorum seruitutem ēē testatus ē.
Nec immerito. Quisquis enim nō
cōmunicat necessitatibus egeno-
rum: et pecunie sue quam infide-
li tenacitate conseruat: xp̄i pcep-
ta posponit. idolatrie crimen in-
currit: amorem materie mundia-
lis. diuine pferens caritati. iiij.

Si ergo multos ita p xp̄o suas
uidemus abiecisse substan-
tias: ut non solum possesio pecuni-
arum. uerum etiam de cordibus
eorum desiderium. inppetuum poe-
nitus abscisum: consequens est. ut
eodem modo etiam fornicationis

ardorem

ardorem

extingui posse credamus. Neque enim rem impossibilem apostolus cum impossibili coniunxisset. sed utraque sciens esse possibilia. pari in mortificanda decreuit. Et in tantum beatus apostolus in fornicationem. siue immunditiam in de membris nostris extirpari posse confidit: ut non solum mortificari eas sed ne nominari quidem inter nos debere pronuntiat: fornicatio inquiens et omnis immunditia. aut auaritia in nec nominetur in uobis: aut turpitudo. aut stultiloquium. aut scurrilitas. que ad rem non pertinent. Que in pari perniciosa esse: et equali nos a regno dei exclusione depellere edocet. dicens. Illud autem scitote. quod omnis fornicator. aut immundus. aut auarus. quod est idolorum seruitus. non habet hereditatem in regno christi et dei. Et iterum. Nolite errare. neque fornicarii. neque idolis seruientes. neque adulteri. neque molles. in neque masculorum concubitores. neque fures. neque auari. neque maledici. neque rapaces. regnum dei possidebunt. Dubium procul esse non debet: fornicationis et inmundicie de membris nostris aboleri posse contagium. quandoquidem non aliter ea quam auaritiam. stultiloquium. scurrilitatem. ebrietatem. ac furta. quorum facilis amputatio est. mandauerit.

abscindenda

Certos tamen ·iii· nos esse conuenit: quod licet omnem continentie in districtionem. famem. scilicet. ac in sitim. uigilias quoque et operis iugitatem. atque incessabile subeamus studium lectionis. perpetuam tamen castimonie puritatem. horum laborum merito contingere nequeamus: nisi in his iugiter insudantes. experientie magisterio doceamur. incorruptionem eius. diuine gratie largitate concedi. Ob hoc sane solummodo se unusquisque infatigabiliter in his exercitiis perdurare debere cognoscat: ut non per illorum afflictionem misericordiam domini consecutus de impugnatione carnis ac dominatione prepotentium uitiorum. diuino mereatur munere liberari: non quod adepturum se per illa confidat. istam in quam cupit inuiolatam corporis castitatem. Tanto autem erga ad inquisitionem castimonie desiderio. atque amore flammemur: quanto quisque pecuniarum cupidissimus appetitor. uel qui summa honorum ambitione distenditur: uel qui intolerabili pulchre mulieris amore raptatur. desiderium suum inpacientissimo ardore obtat explere. Et ita fiet ut dum pro integritatis perpetuitate insatiabili cupiditate in

succendimur: desiderabilis despi-
ciatur cibus. necessarius horreat
potus: somnus denique ipse nature
debitus respuatur. uel certe ut de-
ceptor fraudulentissimus puritatis.
et emulus atque contrarius castita-
tis atonita atque suspecta mente ca-
piatur. Et ita unusquisque cotidie inte-
gritatis sue matutinus expoliator
effectus. decollata sed purificatione
congaudeat: eamque non suo studio.
nec uigilantia. sed protectione domini sen-
tiat consecutum. ac tamdiu illius
perseuerantiam. suo corpori intelli-
gat cohesuram: quamdiu eam dominus
sua fuerit miseratione largitus. Qui
enim hanc stabiliter obtinet fidem
nequaquam superbum sapiens. de
uirtute confidat. sua neque seductus
longis obsceni liquoris induciis blan-
dissima securitate soluetur: sciens im-
purissime colluuionis aspergine se
protinus maculandum. si uel paulu-
lum quid ab eo protectio diuina disces-
serit: ac proinde pro perpetuitate eius. cum
omni contrictione et humilitate cor-
dis indefessis orationibus est excubandum.

·v

Multis autem capere super huius
rei quam dicimus ueritate.
euidens argumentum: per quod et hec
que dicta sunt aprobetis. et istam in
corporis pugnam. que inimica nobis

putatur ac noxia utiliter esse mentibus
nostris insertam esse doceamini. Con-
siderate illos queso qui corpore in
spadones sunt. que precipue causa
in uirtutibus apetendis. desides eos
reddat ac tepidos. Nonne quia in
corrumpende castitatis credunt
se periculum non habere. Quod tamen
nemo ita proposuisse credat: ut ne-
minem eorum penitus inueniri
posse confirmem. perfecta abrenun-
tiatione flagrantem: sed quia natu-
ram suam quodammodo uincant: siqui
forte eorum ad propositam perfectio-
nis palmam. summa animi distric-
tione contendunt. Cuius ardor ac
desiderium eum quem semel accen-
derit. famem. sitim. uigilias. nudi-
tatem cunctosque labores corporis. non
solum pacienter. uerum etiam liben-
ter sustinere compellit. Vir enim
in doloribus laborat sibi. et uim facit
perditioni sue. Et iterum. Anime autem
egenti. etiam amara dulcia uiden-
tur. Alias autem non poterunt deside-
ria presentium rerum. uel reprimi. uel
auelli. nisi pro his affectibus noxiis
quos cupimus amputari: alii salu-
tares fuerint intromissi. Nullatenus
enim ualet uiuacitas mentis. ab-
sque alicuius desiderii. uel timoris. uel
gaudii. uel meroris affectione subsi-
stere. nisi hec eadem in bonam par-

tem fuerit immutata. Ac deinceps si
carnales concupiscentias desidera-
mus de cordibus nostris extrudere: spi-
tales in eorum locis plantemus pri-
mus voluptates. ut his animus noster
semper innexus. et habeat quibus iugiter
immoretur: et illecebras presentium ac
temporalium respuat gaudiorum.
Cumque in hunc statum mens nostra co-
tidianis exercitiis erudita profecerit:
tunc versiculi illius affectum expe-
rientia docente concipiet. quem omnes
quidem solita psallendi modulatione
concinimus: virtutem vero eius non
nisi pauci experti percipiunt. Providebam
dominum in conspectu meo semper:
quoniam a dextris est mihi ne commovear. Ille
et enim solus vim atque intellectum
huius carminis efficaciter assequitur:
qui perveniens ad illam de qua loquimur
corporis atque anime puritatem intel-
ligit se cunctis momentis ne rursum
ab ea devolvatur a domino conservari.
dexterasque suas .i. operationes sanctas
suas ab eodem iugiter communiri. Do-
minus enim sanctis suis non a sinistris
quia nichil habet in sinistro sanctus vir.
sed a dextris semper existit. A peccatoribus
vero et impiis non videtur: quia non
habent illas dexteras quibus dominus con-
suevit assistere: nec possunt dicere cum
propheta: oculi mei semper ad dominum.
quia ipse evellet de laqueo pedes
meos. Quod nullus poterit veridice
proferre: nisi qui universa que in hoc
mundo sunt. aut noxia. aut superflua.
aut certe inferiora summis virtutibus
iudicans. omnem intuitum suum et
omne studium omnemque curam erga
cultum sui cordis et castimonie defi-
xerit puritatem. atque ita mens istis
exercitiis elimata. et profectibus expo-
liata: ad perfectam corporis atque anime
perveniet sanctitatem.

vi.

Quantum enim quis in lenita-
te ac paciencia cordis tantum
in corporis puritate proficiet. quan-
toque longius iracundie propulerit
passionem: tanto castitatem tena-
cius obtinebit. Non enim estus cor-
poris declinabit: nisi qui animi mo-
tus ante compescuerit. Quod aptissime
salvatoris nostri ore laudata beati-
tudo declarat. beati mites. quoniam
ipsi possidebunt terram. Non ergo aliter
nostram terram possidebimus .i. non
aliter dicioni nostre rebellis huius
corporis terra subdetur: nisi mens
nostra prius fuerit paciencie lenita-
te fundata. Nec poterit quis ad-
versus carnem suam insurgentia
bella libidinis comprimere: nisi
prius armis mansuetudinis in-
struatur. Mansueti enim possi-
debunt terram. et inhabitabunt
in seculum seculi super eam. Hanc inquam

tram quemadmodum obtinere possi-
mus. idem propheta in consequen-
tibus psalmi ipsius edocet. Expecta
dominum et custodi uiam eius. et ex-
altabit te ut hereditate capias
terram. Constat ergo ad possessionem
terre illius firmiter obtinendam. nemi-
nem posse conscendere nisi illos
tantum qui per immobilem patientie
lenitatem uias domini duras. ac pre-
cepta seruantes: de ceno carna-
lium passionum extrahente eodem
fuerint exaltati. Mansueti ergo po-
ssidebunt terram. et non solum po-
ssidebunt eam: sed etiam delectabuntur
in multitudine pacis. qua nemo
in cuius carne adhuc bella concu-
piscentie suscitantur. stabiliter per-
fruetur. Necesse enim infestari eum
dirissimis demonum preliis. et igni-
tis luxurie iaculis sauciatum a ter-
re sue possessione deuolui. donec
dominus auferat bella usque ad fines
terre. arcum conterat. et confrin-
gat arma. et scuta comburat ig-
ni. illo. si quem uenit dominus mittere
super terram: arcum etiam et arma
confringat. quibus aduersus eum.
nequitie spiritales diebus ac noc-
tibus dimicantes. ignitis confi-
gebant cor eius iaculis passionum.
et ita cum eum dominus conterens
bella. ab omnibus incentiuorum
estibus liberauerit: ad illum pur-
itatis peruenerit statum ut deposita
confusione qua semetipsum .i. carnem
suam. dum impugnaretur horre-
bat: incipiat ea uelud purissimo
tabernaculo delectari. Non enim
accedent ad eum mala: et flagel-
lum non appropinquabit tabernaculo
eius: ad illud propheticum patientie
uirtute perueniens. ut mansuetudi-
nis merito non modo suam hereditet
terram: uerum etiam delectetur in
multitudine pacis. Vbi autem adhuc
superest sollicitudo certaminis. pa-
cis esse non potest multitudo. Non
enim ait delectabuntur in pace.
sed multitudine pacis. Per quod eui-
denter ostenditur: ita efficacissimam
medicinam cordis esse patientiam.
secundum illud salomonis. mansuetus uir.
cordis est medicus. ut non solum
ire. tristicie. accidie. cenodoxie. su-
perbie. uerum etiam libidinis omni-
umque pariter extirpet fomitem ui-
tiorum. In longanimitate enim
ut ait salomon prosperitas regibus.
Nam qui mitis atque tranquillus
semper est. nec cenodoxie uanitate
distenditur: nec superbie tumore
subextollitur. nec iracundie pertur-
batione succenditur: nec acci-
die atque tristicie uel langore con-
sumitur. Pax enim multa dilige-

tibus nomen domini et non est illis
scandalum. Et ideo non in merito per
unciatum. Melior est paciens forte et
qui continet iram capiente urbem.
Hanc ergo pacem donec firmam atque
perpetuam obtinere mereamur:
multis necesse est inpugnationibus
attemptari. Frequenter nobis est versiculus
iste cum gemitu et lacrimis repeten-
dus. Miser factus sum et incurvatus
sum usque quaque: tota die contristatus
ingrediebar. quoniam lumbi mei inlusio-
nibus: et non est sanitas in carne
mea. a. ire tue non est pax ossibus
meis. a. insipientie mee. Tunc enim
hec competenter et in veritate deflebi-
mus: quando post longam puri-
tatem corporis nostri. sperantes iam car-
nalia nos omnimodis evasisse conta-
gia: stimulos carnis. obluctationem
cordis adversum nos rursum sentimus
insurgere. vel certe per fantasiam
somniorum. impuritas nos pristi-
ne colluvionis aspergit. Cum enim
ceperit quis diuturna cordis et
corporis puritate gaudere: necesse
est ut dum se credit ulterius iam non
posse ab illa sinceritate devolvi:
intra semetipsum quodammodo glorietur:
et dicat. Ego dixi in abundantia mea:
non movebor in eternum. Sed cum in
utiliter a domino subrelictus illum in
puritatis statum in quo sibimet

confidebat senserit perturbari: seseque
in illo spiritali viderit titubare suc-
cessu: recurrat protinus ad illius in-
tegritatis auctorem: et agnoscens
infirmitatem suam confiteatur et
dicat. Domine non in mea sed in tua
voluntate. prestitisti decori meo virtu-
tem. avertisti faciem tuam a me. et
factus sum conturbatus. Et illud
quoque beati iob. Si lotus fuero quasi
aquis nivis. et fulserint velud mun-
dissime manus mee: tamen sor-
dibus indues me. abhominabun-
tur me vestimenta mea. Quod tamen
is qui suo vitio se in sordibus ingur-
gitat. non potest suo dicere creatori. Ergo
Donec ergo ad perfectum puritatis per-
veniat statum: necesse est eum in equ-
litatibus istis frequentius erudi-
ri. quo adversusque per dei gratiam libe-
ratus in illa quam appetit purita-
tem efficaciter dicere mereatur. Expec-
tans expectavi dominum et respexit me.
et exaudivit precem meam: et edu-
xit me de lacu miserie. et de luto fe-
cis. et sta. sup. pe. p. meos: et direxit
gressus meos. ·vii·

Multi enim sunt castimonie
gradus. quibus ad illam in-
motabilem conscenditur puritatem
quos licet nec perspicere. nec enume-
rare ut dignum est virtus mea suf-
ficit: tamen quia series narrationis

exposcit. et mediocritatem experien-
tie nostre. utrimque perferre temptabimus.
reseruantes perfectiora perfectis. nec pre-
iudicantes his qui feruentiori stu-
dio puriorem castimoniam possiden-
tes. quanto maioris industrie sunt.
tanto etiam perspicacie uigore precel-
lunt. Proinde sex gradibus licet mul-
ta a se inuicem sublimitate distan-
tibus. fastigia tamen castitatis precel-
sa distinguam. ita ut quedam me-
dia que tamen multa sunt pretermit-
tam. quorum sublimitas ita huma-
nos subterfugit sensus. ut eam nec mens
inspicere, nec proloqui lingua preualeat.
quibus sensim castitatis ipsius perfec-
tio. cotidianis profectibus adolescit.
Secundum similitudinem namque corpo-
rum terrenorum que singulis die-
bus insensibiliter sui capiunt incre-
menta. et ita dum nesciunt ad per-
fectum habitum perducuntur. ani-
me quoque robur. ac maturitas casti-
tatis. adquiritur. Primus itaque pu-
dicitie gradus est. ne uigilans in-
pugnatione carnali monachus eli-
datur. Secundus ne mens illius uolup-
tariis cogitationibus inmoretur.
Tercius. ne femineo. uel tenuiter ad
concupiscentiam mouetur aspec-
tu. Quartus. ne uigilans uel sim-
plicem carnis perferat motum. Quin-
tus. ne memoriam generationis hu-
mane. uel tractatus ratio. uel necessi-
tas lectionis ingesserit. subtilissimus
menten uoluptarie actionis perstrin-
gat assensus. sed uelud opus quoddam
simplex. ac ministerium humano in
generi necessario contributum tran-
quillo ac puro cordis contempletur
intuitu. nichilque amplius de eius
recordatione concipiat. quam si opera-
tionem litterarum. uel cuiuslibet al-
terius officine mente pertractet. Sex-
tus castimonie gradus est. ne illece-
brosis fantasmatibus feminarum.
uel dormiens illudatur. Licet enim
hanc ludificationem peccato esse ob-
noxiam non credamus. concupis-
centie tamen adhuc medullitus latitan-
tis indicium est. Quam tamen illusi-
onem. diuersis modis constat acci-
dere. Nam secundum illum usum quem
exercere. uel cogitare consueuerat.
etiam dormiens unusquisque temp-
tatur. Aliter enim falluntur hii qui
carnalem copulam norunt. aliter qui
feminee sunt commixtionis expertes.
Hii enim sic simplicioribus ac purio-
ribus somniis inquietari solent. ita
etiam faciliore diligentia. ac mino-
re possunt labore, purgari. Illi autem
sordidioribus magis quam expres-
sis fantasmatibus illuduntur.
donec paulatim secundum men-
suram castitatis. ad quam unus-

quisque contenderit in odium illius
rei quam voluntariam antea sen-
tiebat. mens etiam somno sopita
vexatur. illudque et quod fortibus
viris pro summo laborum stipendio
repromittitur per prophetam concedatur
a domino. arcum et gladium et bellum
conteram de terra vestra et dormire
vos faciam fiducialiter. Et ita demum
diximus quis ad illam beati Se-
reni paucorumque similium viro-
rum perveniet puritatem. quam
ideo a predictis sex castimonie gra-
dibus sequestravimus. quia non solum
possideri sed etiam credi non nisi
castissimis potest. et quia id quod
illis peculiariter divini muneris
largitate collatum est. proponi ad
generalis precepti non potest for-
mam. sed ut eo usque incentivum ca-
stitatis ipsius puritate formetur. ut
etiam ipso naturali motu carnis
emortuo. illum obscenum liquo-
rem omnino non proferat. Opinionem
quorundam quod super hac carnis
colluvione diffiniunt silere non
debeo. qui dicunt non ideo eam dor-
mientibus evenire quod eam pro-
ducat fallacia somniorum. sed po-
tius quia redundantia humo-
ris illius aliquas in egrotanti
corde fingat illecebras. Veniunt
aiunt. quod illo tempore
quo non inquietat illa con-
cretio. quemadmodum fluxus eius
ita etiam illusio conquiescat.

viij.

Sed suscipe vel probare utrum
possibilia sint. certo exa-
mine diffinire poterit nemo.
nisi per experientiam longam.
ac puritatem cordis ad confi-
nia carnis ac spiritus verbo domini
dirigente pervenit. Denique ut
apostolus vivus est inquit sermo do-
mini et eficax et penetrabilior
omni gladio ancipiti. pertingens
usque ad divisionem anime ac
spiritus. compagum quoque ac me-
dullarum. et discretor cogita-
tionum et intentionum cordis.
Et ita inter illorum quodammodo termi-
nos collocatus. quid humane
nature vel condicioni necessa-
rio sit atque inevitabiliter attribu-
tum. quid vero consuetudine
vitiosa et incuria iuventutis
invectum. velud inspector ac
arbiter iusta trutinatione dis-
cerneret. ac super eorum affec-
tu atque natura non falsis
vulgi opinionibus abduceretur.
nec preiudicatis inexpertorum
diffinitionibus adquiesceret. sed pu-
ritatis modum certa experien-
tie sue libra. ac iusta examina

minatione perpendens: nequaquam morum decipietur errore qui negligentie sue uitio. exuberationibus quam natura compellit egestionibus sordidari: de naturali condicione causantur. Cumque eos constet inferre potius uim nature et extorqueri ab ea pollutionem quam ipsa non ingerit: intemperantiam suam ad necessitatem carnis immo ad eius referunt creatorem. proprias culpas ad nature infamiam transferentes. de quibus in prouerbiis eleganter exprimitur. Insipientia uiri corrumpit uias eius. deum autem causatur in corde suo. Postremo siquis huic assertioni nostre fidem derogare uoluerit: queso ut non ante prejudicata nobiscum opinionem disceptet: quam hec discipline huius suscipiat instituta. Cumque hec per paucis mensibus illa qua traditur moderatione seruauerit: profecto hec que diximus uero poterit probare iudicio. Ceterum frustra de cuiuslibet artis ac discipline fine contendit. quisquis non prius omnia que ad consummationem eius pertinent. summo fuerit studio ac uirtute sectatus. Veluti si uerbi gratia simili modo ex tritico. aut rursum. ex eo. sic etiam ex infami. lini que seminibus leui simul olei liquorem produci posse confirmem. siquis horum penitus ignarus existat: nonne contra rerum naturam hoc esse conclamans. me uelud apertissimi mendacii auctorem deridebit. Cui si ego testes innumeros qui hec se uidisse et gustasse et fecisse testantur exhibeam rationemque atque ordinem quo ille species uel in olei pinguedinem. uel in mellis dulcedinem transformentur edisseram: ille autem instultissime persuasionis obstinatione persistens. neget ab illis seminibus quicquam uel dulcedinis. uel unguedinis posse produci: nonne magis notanda est irrationationabilis eius pertinaciaque contentio. quam sermonis mei ueritas irridenda. que multorum ac fidelium testium grauitate. et euidentibus documentis. et quod his amplius est experientie probatione fulcitur. Et ideo quisquis ad illum puritatis statum. iugi cordis intentione peruenerit. ut iam mente ut ab huius passionis titillatione penitus absoluta. per saporem

caro eius uelud redundantiam
superflui humoris expellat: con-
ditionem modumque nature
certissime deprehendet. et ita cum
expergefactus inuenerit carnem
suam post longa tempora se in-
scio atque ignorante pollutam:
tum demum de naturali neces-
sitate causetur. ad illum sine du-
bio perueniens statum ut talis in-
ueniatur in nocte qualis in die:
talis in lecto qualis in oratione:
talis solus qualis turbis homi-
num circumseptus: postremo
ut nunquam se talem secreto
aspiciat qualem se uideri ab
hominibus erubescit. nec in eo
tale aliquid ineuitabilis ille oc-
culus deprehendat quod ab hu-
manis aspectibus uelit esse celatum.
Et ita cum ceperit suauissimo lu-
mine castitatis iugiter delectari:
dicere poterit cum propheta et nox
illuminatio mea in deliciis meis.
quia tenebre non obscurabuntur
a te. et nox sicut dies illuminabitur.
sicut tenebre eius ita et lumen
eius. Denique hoc ipsum quod supra
conditionem nature uidetur huma-
ne qualiter obtinuit. idem propheta
subiungit dicens. quia tu posse-
disti renes meos. id est non industria
mea neque uirtute hanc promerui
puritatem: sed quia tu mortificasti insitum re-
nibus meis libidinose uoluptatis
ardorem:

·ix·

Germanus. Perpetuam quidem
corporis puritatem ex parte
aliqua experti sumus. a uigilanti-
bus posse per dei gratiam possideri. et
commotionem carnis districtionis
rigore ac iudicio resistente. uigilan-
tibus posse non euenire non nega-
mus: utrum autem et dormientes hac
hac inquietudine carere possimus.
uolumus edoceri. Duabus namque
de causis possibile hoc esse non cre-
dimus. quod licet absque uerecun-
dia nequeamus effari: tamen quoniam huius
medicine ipsius necessitas cogit. que-
sumus ut cum uenia tua siqua for-
te inuerecundius fuerint de-
nudata suscipias. Primum quidem est.
quod per somni quietem mentis ri-
gore laxato: nequaquam ualeat (obscurari)
illius commotionis obreptio. Secundum
quod etiam urine collectio cum ue-
sice capacitatem. quiescentibus nobis
non indesinenti confluens meatu hu-
humoris oppleuerit: excitat membra
marcentia. quod etiam in paruulis
uel spadonibus eadem membrorum
lege contingit. Unde fit ut si non
oblectatio carnis uulnerat mentis
assensum: confusione tamen eadem
humilietur turpitudo membrorum.

·x·

Cheremonis. Aperiet uos

nec dum uere castitatis agno-
uisse uirtutem. quam quidem
districtionis auxilio uigilan-
tibus tantum creditis retentari.
Et non est quod putatis a dormi-
entibus quasi rigore animi re-
soluto integritatem non posse seruari. Por-
ro castitas non ut arbitramini
districtionis presidio. sed amore sui
et ipsius puritatis delectatione
subsistit. Non enim castitas sed
continentia dicitur. ubi ei quicquam
adhuc aliquid resistit aduersi-
tas uoluptatis. Videtis ergo his
qui castitatis affectum per dei
gratiam medullitus receperunt
districtionis cessationem cum
dormiunt non obesse. que infi-
da etiam uigilantibus ratione
certissima comprobatur. Quicquid
enim cum labore comprimitur. etsi tem-
porales dimicanti indutias. non
tamen perpetuam uel puritatis
uel securitatis quietem tribuit post
laborem. Quicquid autem profunda
fuerit uirtute deuictum. ab-
sque ulla inquietudinis suspicio-
ne compositam iugem pacis ui-
ctori confert firmitatem. Quam-
obrem donec temptari nos car-
nis commotione sentimus. no-
uerimus nos ad castitatis needum
uenisse fastigia. sed adhuc sub con-
tinentie infirmitate constitutos
pluris fatigari. in quibus necesse
est dubios esse semper euentus. Quod
autem ineuitabilem esse commotio-
nem carnis. hoc astruere uolui-
stis indicio quod ea nec ipsi quidem
eunuchi carere ademptis genita-
libus possunt. sciendum est non
eis carnales estus nec affectum
libidinis sed solam satiue genera-
tionis deesse uirtutem. Unde mani-
festum est ne illos quidem si ad
hanc quam nos intimamur castita-
tem cupiunt peruenire ab humi-
litate et contritione cordis. uel
continentie districtione debere i.
largiri. licet nequaquam sit discre-
dendum minori ab eis castimo-
niam posse labore ac studio com-
prehendi.

x.

Quam obrem perfectio castita-
tis a laboriosis continentie
rudimentis perpetua tranquillitate
discernitur. hec est enim uere consu-
matio castitatis. que non impug-
nans carnalis concupiscentie mo-
tus. sed toto horrore detestans. iugem
atque inuiolabilem sui retinet pu-
ritatem. nec potest aliud esse quam
sanctitas. hoc autem fiet cum iam de-
sinens caro aduersus spiritum concupis-
cere. desideriis eius uirtutique conse-
serit. ceperintque se inuicem pace fir-

nissima federati: et secundum psalmo-
graphi sententiam habitauerunt
fratres in unum: illam repromissam
a domino beatitudinem possidentes. de
qua ait. Si duo ex uobis consenserint
super terram de omni re quacumque petie-
rint fiet illis a patre meo qui in celis
est. Quisquis ergo intellectualis israhel
iacob. id est supplantatoris transcendit
gradum. ab illa continentie colluc-
tatione ac supplantatione uitiorum
obstupefacto femoris neruo ad isra-
helis meritum perpetua cordis direc-
tione conscendet. Quem ordinem
etiam beatus dauid ita spiritu sancti uatici-
natione distinxit inquiens: notus
in iudea deus: in israhel magnum nomen
eius. id est in anima que adhuc sub pecco-
rum confessione retinetur. Iudea e-
nim confessio interpretatur. In israhel autem.
id est qui mente uidet deum. siue ut quidam
interpretantur. rectissimus dei est. non
solum notus. sed etiam magnum est
nomen eius. Deinde ad sublimiora nos
nos prouocans. ac uolens etiam lo-
cum ipsum quo dominus delectatur osten-
dere: et factus est inquit in pace lo-
cus eius. id est non in conflictu certaminis
et colluctatione uitiorum: sed in cas-
timonie pace. et cordis tranquilli-
tate perpetua. Hunc igitur pacis locum
extinctione carnalium passionum
siquis meruerit obtinere. ex hoc quo-
proficiens gradu. ac syon spiritalis
id est specula dei consequetur effectus:
erit etiam habitatio eius. Non enim
in conflictu continentie. sed in iugi
speculatione uirtutum. dominus commo-
ratur. ubi iam non obtundendo: non
comprimit: sed in perpetuum confringit
potentias arcuum. ex quibus uel quod ad-
uersum nos libidinum iacula diri-
gebant ignita. Videas est quia sic
non est in colluctatione continen-
tie. sed in castitatis pace locus domini.
ita eius habitatio in specula sit et
contemplatione uirtutum. Unde non
inmerito porte sion. cunctis iacob
tabernaculis preferuntur. Diligit enim
dominus portas sion. super omnia taberna-
cula iacob. Quod autem per hoc mein
tabilem esse commotionem carnis
asertis quod utinam cum uesicam iu-
gi instillatione repleuerit. quieta sus-
citet membra: licet ueris sectatoribus
puritatis ad obtinendam eam nil
preiudicet. ista commotio quam hec non
sola inedum et tamen per soporem ne-
cessitas excitauerit: sciendum est tamen est
quod ita si commota fuerint ad quietam
rursum reducantur castitatis imperio:
ut non modo cum ullo pruritu. sed
ne cum minima quidem libidinis re-
cordatione sedentur. Et ideo ut cum
lege animi lex quoque congruat corpora-
lis. etiam in ipsius aque potu ita est

intemperantis castiganda: ut humoris cotidiani ulla collectio. pigriori facta influens membris. illum quem incitabilem putatis corporis motum. non solum tardissimum. uerum etiam lentum reddat ac tepidum. frigidumque: uel ita dixerim ignem. et absque ullius adustionis ardore totantem suscitet flammam. instar admirabilis illius mosaice uisionis. ut carnis nostre rubus noxio igne circumdatus non uratur. ut sic illorum trium iuuenum: quibus ita rotante spiritu fornacis caldaice flamma dicussa est. nec capillos eorum aut fimbrias odor ignis conflauit. ut illud quoque donum. quod sanctis repromittitur per prophetam. incipiamus iam in hoc corpore possidere: cum ambulaueris per ignem non combureris et flamma non ardebit in te. ·XI·

Magna enim uere atque mirifica sunt. nec ulli hominum nisi his tantum qui experti sunt nota. que dominus fidelibus suis adhuc in isto corruptionis uasculo constitutis. ineffabili liberalitate largitur. Que propheta mentis puritate perlustrans. tam ex sua quam ex illorum persona qui in hunc statum affectumque peruenirent. exclamauit. Mira opera tua deus. et anima mea nouit nimis. dubio quin nil noui nec magni intelligatur propheta dixisse. si animo cordis quo affectu. uel de aliis operibus dei hoc pronuntiasse credatur. Nullus etenim est hominum: qui mira esse opera dei etiam ex ipsius creature magnitudine non agnoscat. Ceterum illa que in sanctis suis cotidiane operatione dispensat ac speciali munificentia effluenter effundit: nullus alius. nisi anima perfruentis agnoscit: que in secreto conscientie sue ita est beneficiorum eius arbitra singularis: ut ea non solum nullo ualeat sermone differere. sed ne materiales ac terrenos fuerit intuitus deuoluta. Quis enim in se opera domini non miretur cum insatiabilem uentris ingluuiem et sumptuosam gule prodigiosamque luxuriam. ita in se uiderit fuisse compressam: ut uix ipsum exiguum ac uilissimum cibum raro inuitusque percipiat. Quis non obstupescat opera dei qui illum ignem libidinis quem naturalem antea et uelud inextinguibilem esse credebat. ita refrixisse persenserit: ut ne simplici quidem se corporis motu sentiat incitari. Quomodo non uirtutem domini contremiscat quisque: cum homines

nec sensu quidem ac cogitatione conplecti: cum ab illo ignito feruore descendens. ad materiales.

quondam diros atq; truculentos.
qui ad summum iracundie furo-
rem etiam blandissimis subdito-
rum irritabantur obsequiis. ad
tantam uiderit transisse lenitatẽ
ut non solum nullis iam cõmoue-
antur iniuriis. s; etiam cum ila-
te fuerint. summa magnanimita-
te congaudeant. Quis plane non
miretur op̃a dei. ac toto p̃lamet
affectu. quia ego cognoui quod
magnus ẽ dñs. cum uel se uel aliũ
quempiam ex rapacissimo liberalẽ
ex p̃digo continentem. ex sup̃bo
humilem. ex delicato et tenero sq̃-
lidum hirsutumq; perspexerit. et
egestate atq; angustia p̃sentium
rerum etiam uoluntarie p̃fruen-
tem. Ista sunt p̃fecto mira dei. q̃
peculiariť anima p̃phẽ similiumq;
eius mirifice contemplationis in
tuitu obstupefacta cognoscat. Ista
sunt p̃digia que posuit sup̃ t̃ram.
que idem p̃pha considerans. ad
ammirationem eorum cunctos p̃
p̃pl̃os p̃uocans dicens. Venite et
uidete op̃a dei que posuit p̃digia
sup̃ t̃ram. auferens bella usq; ad finẽ
t̃re. arcum conteret. confringet
arma. et scuta comburet igni. Q̃
enim maius potest enim ẽẽ p̃di-
gium. quam sub momento bre-
uissimo ex rapacissimis publica-

nis ap̃l̃os fieri. ex p̃secutoribus
truculentis p̃dicatores euangelii
patientissimos reddi. ita ut eam
quam p̃sequebantur fidem. etiã
effusione sui sanguinis p̃pagarẽt.
Ista sunt op̃a dei que se cotidie ũ
una cum patre op̃ari filius pro-
testatur dicens. pater meus usq;
hodie op̃atur et ego op̃or. De istis
op̃ibus dei beatus dd̃ in sp̃u ca-
nens. benedictus dñs deus isrl̃.
qui facit mirabilia solus. De istis
et ammos p̃pha. Qui facit mq̃t
omnia et conuertit ea. et transmu-
tat in matutinum umbram mor-
tis. hec nempe est immutatio dex-
tere excelsi. De hac salutari op̃atio-
ne dei orat p̃pha dñi dicens. Con-
firma hoc deus. quod op̃atus
es in nob̃. Ut p̃mittam illas secre-
tas et absconditas dispensatiões
dei. quas int̃ se peculiarit̃ exer-
ceri mens sanctorum omnium
momentis singulis intuetur.
illam celestem infusionem leti-
cie sp̃italis qua delectatus anim⁹
insperati gaudii alacritate subito
illitur. illos ignitos cordis exce-
ssus. et tam ineffabilia quam in-
audita solatia gaudiorum q̃b⁹
non unquã inuicatissimo sopo-
re torpentes ad orõnem feruen-
tissimam uelud de sõno p̃fun-

dissimo sustentantur. hoc inquam est gaudium de quo beatus apostolus quod occulus non vidit nec auris audivit. nec in cor hominis ascendit. eius scilicet qui terrenis vitiis hebetatus adhuc homo est. et humanis inheret affectibus. nilque de istis dei muneribus intuetur. Denique idem apostolus tam de se quam de similibus suis qui iam de humana conversatione discesserant subiecit dicens. Nobis autem revelavit deus per spiritum suum.

·xij·

In his ergo omnibus quantum mens ad sublimiorem profecerit puritatem. tanto sublimius intuebitur deum. et ammirationis intra semetipsam potius capiet incrementa quam loquendi facultatem. aut sermonem narrationis inveniet. Ut enim vim leticie huius inexpertus mente percipere. ita explicare sermone non valebit expertus. tanquam dulcedinem si quis mellis ei [illegible] qui nunquam quicquam dulce gustavit. velit sermonibus enarrare. profecto nec ille saporis illius suavitatem quam nunquam ore percepit. auribus capiet. nec ille dulcedinem quam gustus voluptate cognovit. verbis poterit indicare. sed ipsa tantum agnitione suavitatis illectus. necesse est ut experte saporis iocunditatem intra semetipsum solummodo tacitus ammiretur. Ita ergo quisquis in hunc quem prediximus virtutum statum meruerit pervenire. hec omnia que in sanctis suis peculiari gratia dominus operatur. tacita mente perlustrans horumque omnium attonita consideratione flammatus cum intimo cordis clamabit affectu. mira opera deus. et anima mea novit nimis. Istud ergo est mirabile opus dei. hominem carneum carnales affectus in carne positum respuisse. et in tanta rerum atque incursuum varietate. unum tenere animi statum. atque immobilem in omni accidentium permutatione durare. Qua virtute fundatus senex quidam cum apud alexandriam turbis infidelium circumfusus non solum maledictis verum etiam gravissimis impellentium urgeretur iniuriis. et a subsannantibus diceretur. quod miraculum xpistus vester quem colitis fecit. ille inquit. his amaioribus si intuleritis non moveor. nec offendar iniuriis.

·xiij·

Germanus. Quin nos ammiratio non humane laudis huius neque terrene. sed plane celestis a-

atq; angelice castitatis. ita subi-
to stupore confundit: ut terrorē
magis desperationis incutiat: quam
ad expetendam se. nostros animos
prouocarit. quesumus ut nos de
obseruantie qualitate ac tem-
poris modo. quo adquiri uel p
fici ualeat. doctrina plenissime
disputationis instruas: quate-
nus et consumari eam posse cre-
damus. et ad expetendam dein-
ceps spatio constituti temporis
animemur. Incomprehensibilem
namq; eam in carne hac positis
quodammodo iudicamus. nisi nobis ordo
quidam. ac uia qua ad illam p-
ualeat perueniri. certa ratione p-
pandatur.

·xiiii·

Cheremon. Temerarium sa-
tis est sup consumatione
huius de qua loquimur castitatis. i-
tanta personarum uel uoluntatum
uel uirium diuersitate. certam tē-
poris difinire mensuram. que
non facile tanquam in istis in-
materialibus artibus ac uisibili-
bus disciplinis disceni potest.
Secundum intentionem namq; q-
animi atq; ingenii qualitate.
necesse est eam ab unoquoq; p-
uel celerius uel tardius apprehen-
di. Rationem tamen obseruationē
et temporis modum. intra quē
eius possibilitas agnoscatur:
constantissime possumus proferre.
Quisquis igitur extractus a cunctis com-
fabulationibus ociosis. et mortifi-
catus ab omni ira. a sollicitudine
curaq; mundana. duobus tantum
paximatiis suam cotidiana re-
fectione contentus: et aque
satietate sibi subtracta quietē
sompni. trium siue ut alii statuē
quatuor orarum spatio terminā-
uerint: nec tamen laborum aut con-
tinentie huius merito. sed miseratione
domini eam se crediderit adeptu-
rum. quia sine hac fide uana est
omnis humani laboris intentio:
non amplius quam sex mensi-
bus perfectionis istius uirtutem
impossibilem sibi non esse cognoscat.
Euidens tamen est iam proxime p-
puritatis indicium. incipere eam
de proprii laboris industria non spa-
re. Si enim uim ueritatis illius uir-
quisq; in ueritate concepit nisi dominus
edificauerit domum in uanum la. qui
edificant eam: sequitur ut nec de
puritatis sue meritis extollatur:
intelligens eam se non sua di-
lengentia. sed domini misericordia consecutum:
nec contra alios inmiti rigore
moueatur: sciens humani nil
esse uirtutem. si uirtus eam diuina
non adiuuauerit.

·xv·

Proinde unicuique nostrum adversus spiritum fornicationis totis viribus desudanti victoria singularis est de merito conatus sui remedium non sperare. Que fides licet facilis ac plana omnibus videatur tam difficile ab incipientibus quam ipsius castitatis perfectio possidetur. Nam cum eis vel particula puritatis arriserit: continuo in conscientie sue secretis elationem quandam subtiliter illabente sibimet blandiuntur: credentesque eam se diligentie sue studio consecutos: necesse est ut superno illo presidio paululum denudati tamdiu illis quas divina virtus extinxerat passionibus opprimantur: quamdiu experientia docente cognoscant: se viribus atque industria sua puritatis bonum obtinere non posse. Et ut disputationem nostram de fine plenissime castitatis longa lucubratione confectam breviter concludamus: in unum omnia que copiose sparsimque digesta sunt colligentes. Hec est consumatio castitatis: ut vigilantem monachum oblectatio libidinis nulla perstringat: ut quiescentem somniorum non fallat illusio. sed cum dormienti tantum per sopite mentis incuriam. commotio carnis obrepserit: quemadmodum sine ulla titillatione voluptatis excitata est. ita etiam sine ullo prurito corporis conquiescat. Hec de castitatis fine quantum potuimus non verbis sed experientia magistrante digessimus. Que licet a desidiosis ac neglegentibus arbitror impossibilia forsitan iudicanda: certus tamen sum a studiosis ac spiritualibus viris agnoscenda pariter ac probanda. Tantum namque interest hominem distare ab hominem. quantum ab illa. ad que animi eorum tendit intentio. ab invicem disparantur: id est vel celum ab inferno: vel Christus a belial: secundum sententiam domini salvatoris. Siquis michi ministrat: me sequatur et ubi sum illic et minister meus erit. Et item. Ubi est tesaurus tuus. ibi cor erit tuum. Huc usque beatus Ceremon de castitatis perfectione disseruit: admirabilemque doctrinam sublimisse puritatem tali sermone conclusit. suadens stupentibus atque anxiis nobis. ut quia iam noctis pars maior est effluxerat: tradita quieti paululum membra. naturali soporis cibo minime frauderemus ne

langores.

langores corporis sui torpore etiam
mens uigorem sancte intentionis
amitteret. Explicit .ii. coll' abbatis
Incipiunt capitula tercie cheremonis de castitate
collationis. .i. prohemium. .ii. interrogatio
quare merita uirtutum laborantis indu-
strie deputentur. .iii.
Responsio quod sine adiutorio dei
non solum perfectio castitatis sed omnis
iiii. Obiectio quemadmodum nulli boni perfici
dum gentiles absque gratia dei possit.
castimoniam habuisse dicantur. v.
Responsio de philosophorum inma-
vi. Quod sine gratia dei ignauia casti-
nullus industrios conatus caste.
vii. De principali proposito exequi ualeamus
et continentia cotidiana.
viii. De gratia dei et arbitrii libertate.
ix. De uirtute bone et uoluntatis
x. De liberi nature et gratie dei
arbitrii libertate.
xi. Utrum bonam uoluntatem nostram
sequatur an precedat gratia dei.
xii. Quod uoluntas bona nec semper gratie
nec semper homini sit tribuenda.
xiii. Quod gratiam dei humanus conatus com-
xiiii. Quod compensare non possit.
temptationibus suis deus uirtutem humani
xv. De multiplici expiatur arbitrii
uocationum gratia.
xvi. De gratia dei quod humane fidei trans-
xvii. De inscrutabili cendat angustias.
dispensatione dei.

xviii. Defunctio patrum quod arbitrium
ad saluandum non sit idoneum.

Cum ad signaxim ma-
tutinam paululum
sopore reuocantes senem opperi-
mur. ingenti abbas germanus
scrupulo mouebatur. quod in prio-
ta disputatione cuius nobis desi-
derium summum in cognitione nobis
castitatis infuderat. unius ad-
iectione sententie. beatus senex
meritum humane cassesset in-
dustrie astruens hominem quam
quamuis summis ad bonam fru-
gem uiribus enitatur. tamen non
boni compotem esse non posse.
nisi id tantum diuini muneris
largitate non operis sui studio
percepisset. Hanc ergo questionem
conuenite uoluentibus nobis progressus
cella beatus cheremon. cum quod-
dam nos inuicem mussitare
sensisset. solito breuius oratione
atque psalmorum sollempnitate trans-
cursa. quid nos moueret.
inquirit. .ii. Tunc germanus.
Quantum excellentissime in-
quam sublimitate uirtutis
que nocturna disputatione
patefacta pene ut ita dixerim
a fide possibilitatis excludimur.

tamen nobis ut pace tua dictum sit. uidetur absurdum: si laborum stipendium .i. perfectio castitatis. que instantia proprii sudoris adquiritur: non specialiter laborantis deputetur industrie. Ineptum est enim ut si ubi gratia agricolam erga culturam terre intermissum studium uiderimus inpendere: non illius eficatie ascribamus et fructum. C. .iii.

Cheremon. Hoc ipso quod proposuistis exemplo euidentius approbatur: nichil proficere sine adiutorio dei laborantis industriam. Nec enim agricola cum omnes conatus suos in excolendis expenderit terris: confestim etiam prouentum etiam segetum et ubertatem frugum sue poterit industrie deputare: quam irritam esse frequenter expertus est: nisi eam et pluuiarum oportunitas et hiemis tranquilla serenitas subsequatur: ita ut adultos iam fructus ac perfecta maturitate solidatos de manu quodammodo tenentium uiderimus plerumque preruptos: nichilque laborantibus illam iugem sudoris instantiam contulisse: quia non fuit opitulatione domini directa. Sicut ergo inertibus agricolis qui sua frequenti uomere arua non subigunt. hanc ubertatem segetum pietas diuina non confert. ita laborantibus per noctes sollicitudo non proderit: nisi misericordia domini fuerit prosperata. In quo tamen humana superbia nullatenus se gratie dei uel exequare uel admiscere contendat: participemque se in muneribus dei per hoc conetur inserere. ut laborem suum actorem esse diuine existimet largitatis: ac prouentum copiosissimarum frugum industrie sue meritis respondisse glorietur. Consideret namque ac uiuida examinatione perpendat: quod ne ipsos quidem conatus quos pro desiderio opulentie intentus exercuit. suis uiribus impendere potuisset: nisi eum ad exercendum opus omne ruris. protectio domini ac misericordia roborasset: et inefficax eius uoluntas fuisset ac uirtus. nisi ei peragendi uoluntas copiam que nonnumquam uel siccitatis. uel imbrium nimietate fraudatur: diuina clementia prestitisset. Nam cum boum uirtus et sanitas corporis et omnium effectus operum actuumque prosperitas a domino fuerit condonata: orandum est ut fiat ei sicut scriptum est celum ereum et terra ferrea: et ne residuum eruce eruca deuoret: et residuum eruce rubigo consumat:

Nec in hoc tantum eget diuinitatis adiutorio agricola laborantis industria

nisi etiam insperatos acciderit casus. quo etiam desiderata fructuum fecunditate ager fuerit opimatus: non solum spei sue uaria expectatione frustrabitur: uerum etiam perceptarum et reconditarum. iam uel in area. uel in horreo frugum ubertate fraudabitur. Quibus manifeste colligitur: non solum actuum. uerum etiam cogitationum bonarum ex deo esse principium: qui nobis et initia sancte conuersationis inspirat: et uirtutem atque oportunitatem eorum que recte petimus. tribuit peragendi. Omne enim datum bonum. et omne donum perfectum desursum est descendens a patre luminum. qui et incipit que bona sunt et exequitur. et consummat in nobis: dicente apostolo. Qui. autem dat semen seminanti. et panem ad manducandum prestabit: et multiplicabit semen nostrum. et crescere faciet fructus iusticie nostre. Nostrum uero est. ut cotidie nos attrahentem gratiam dei. humiliter subsequamur: uel certe dura ceruice et incircumcisis ut scriptum est auribus. eidem resistentes. per iheremiam mereamur audire. Nunquid qui cadit. non resurget: aut qui auersus est. non reuertetur? Quare ergo auersus est populus iste in ierusalem. auersione contentiosa: indurauerunt ceruices suas et noluerunt reuerti.

.iiii.

Germanus. Huic sensui. cuius pietas abrupte a nobis non potest improbari: illud uidetur obsistere: quem ad destructionem liberi tendit arbitrii. Nam cum multos gentilium qui utique diuini adiutorii gratiam non merentur. non solum frugalitatis atque patientie. sed quod magis mirum est etiam castitatis uideamus fulgere uirtutibus: quomodo captiuato liberi arbitrio uoluntatis dei munere collate illis fuisse credende sunt: cum utique mundane sapientie sectatores non solum dei gratiam. sed ipsum etiam uerum deum penitus ignorantes. quantum uel serie lectionis. uel quorundam traditione cognouimus: summam castimonie puritatem proprii laboris industria possedisse dicantur.

.v.

Cheremonis. Gratum michi est. quod dum summo agnoscende ueritatis amore flammini. quedam etiam inepta proponitis: quorum obiectionem probatior atque ut ita dixerim exploratior catholice fidei uirtus appareat. Quis enim sapiens tam contrariis positionibus utatur: ut celestem castimonie puritatem quam hesterna die. nisi per dei gratiam mortalium cuiquam asserebatis posse conferri: nunc eandem etiam agentibus credatis uirtute

propria fuisse possessam. Sed quia hec explorande procul dubio ut dictum est studio veritatis obponimus: quid de his teneamus advertite. Primum philosophos nequaquam credendum est talem animi castitatem, qualis a nobis exigitur, ut non solum fornicatio sed ne inmunditia quidem nominetur in nobis. Habuerunt autem illi quandam herene. N. p. e. n. n. hoc est portiunculam castitatis, id est abstinentiam carnis, ut tantum a coitu libidinem coercerent: hanc autem internam mentis ac perpetuam corporis puritatem non dicam opere assequi, sed ne cogitatione potuerunt. Denique famosissimus ille ipsorum Socrates, hoc ut ipsi asserunt, de se non erubuit profiteri:

Nam cum intuens eum quidam in crisios. c p y ci os nam illam, n. dixisset. on u. cct sct. n. x. e. p. ac. tos. hoc est occuli corruptores puerorum: et invehentes in eum discipuli illatum magistro vellent ulcisci convicium, indignatione eorum hac fertur compressisse sententia. Crausa coetaroi. mitare. itc. coc. tt. ayca co ee ta ipo ici ayita. peit ex u ae. id est quiescite o sodales. etenim sum, sed me contineo. Apertissime ergo non solum assertionem nostram, sed etiam in ipsorum professione monstratur, id est consumationem tantummodo inpudicitie, id est commissionis turpitudinem violenta ab illis necessitate compressam, non tamen desiderium de cordibus illorum et oblectationem illius passionis exclusam. Cum quo autem horrore proferenda est illa sententia Diogenis: factum est enim quod philosophos huius mundi veluti quoddam memoriale proferre non puduit, neque dici a nobis sine verecundia neque audiri potest. Nam cuidam in adulterii crimine puniendo, ut fertur, ait. ... iasij todas dli mei non eia natoma soraze ton aa pa ia ciit ac da uaue no ne ia. nata aana co pa 36. id est quod gratis venditur morte ne emas. Constat ergo illos vere castitatis que a nobis expetitur nec agnovisse virtutem: et ideo certum est circumcisionem nostram que in spiritu est non posse nisi dei tantum munere possideri, et his inesse solummodo qui deo tota spiritus sui contritione deserviunt.

.vi.

Et licet in multis, immo in omnibus possit ostendi, semper auxilio dei homines indigere: nec aliquid humanam fragilitatem quod ad salutem pertinet per se solam, id est sine adiutorio dei posse perficere, in nullo tamen evidentius quam in adquisitione atque custodia castitatis ostenditur.

philosophorum

Ut enim taceamus de integritatis
eius difficultate disputatio differatur,
de instrumentis eius breuiter interim
disputemus. Quis preualeat quoslibet
quamuis feruens spiritu uel squalorem
solitudinis, uel sicci panis non dicam
cotidianam esuriem, sed ipsam satie-
tatem nulla hominum laude suf-
fultus suis uiribus sustinere? Quis
aque perpetuam sitim sine domini con-
solatione toleret? illamque dulcem
ac delectabilem matutinum so-
porem humanis fraudare oculis,
et intra terminos horarum quatuor
omnem quietis refectionem iugi
posset lege concludere? Quis inde-
sinentem lectionis instantiam? Quis non re-
missam operis sedulitatem, nullum
presentis lucri commodum captans,
absque dei gratia explere sufficiat?
Que omnia sicut desiderari a nobis iu-
giter absque diuina inspiratione non
possunt, ita ne perfici quidem sine
eius auxilio ullatenus queunt.
Et ut hec eadem non solum proba-
ta nobis experientie disciplina, sed etiam
indiciis et argumentis manifestis-
sima reddamus: nonne in multis
que utiliter obtamus implere, cum
desiderii plenitudo ardorque uolun-
tatis perfecta non desit, impelletur quo-
cumque fragilitas, nec possunt nimio
assistere effectus, nisi uiribus perficien-
di fuerit domini miseratione donata?
Ita cum sit innumera multitudo il-
lorum qui fideliter uirtutum studiis
desiderant inherere, summam tamen
eorum qui hec perficere uel tolerare
preualeant inuenias raritatem; ut
pretermittam quod ne tunc quidem
cum omnino nulla nos arcet infirmi-
tas, facultas uniuersa que uolumus
peragendi nostre subiacet potestati.
Nam neque remoti omnis silentium,
nec districtione ieiuniorum, nec in-
stantiam etiam illo quo possumus
tempore pro nostro arbitrio retentamus,
sed quibusdam occurrentibus causis in-
uitissimi frequenter retrahimur
a salutaribus institutis; ita ut uel loci
uel temporis copiam in quo hec ex-
ercere possimus necesse sit nos a
domino deprecari. Nec sufficit nobis id quod
possumus certum esse, nisi etiam oppor-
tunitas peragendi ea que nobis utique
possibilia sunt a domino tribuatur. De
quibus et apostolus: quoniam uolumus, inquit,
uenire ad uos et semel et iterum, et im-
pediuit nos satanas. Ita ut nonnumquam
nos etiam utiliter ab istis spiritalibus
sentiamus studiis auocari, ut dum
nolentibus nobis interrumpitur nostri
cursus intentio, et infirmitati car-
nis aliquid relaxamus, etiam inui-
ti ad salutarem perseuerantiam reser-
uemur. De qua dispensatione di-

sinne aliq̄d beatus ap̄ls. ꝑt̄ quod t̄
dn̄m rogaui ut discederet a me. et di
xit michi: sufficit tibi gratia mea. ñ
nam uirtus in infirmitate perficitur.
Et iterum. Quid enim oremus. sicut
quod oportet nescimus. vij.

Propositum namq; dei quo non ob
hoc hominem fecerat ut periret.
s; ut in ppetuum uiueret manet immo
bile. Cuius benignitas cum bone
uoluntatis in nob̄ quantulamcumq;
scintillam emicuisse pspexerit. ut
quam ip̄e tamquam de dura silice
nostri cordis excuderit. confouet
eam et exsuscitat: suaq; inspiratio
ne confortat. uolens omnes homi
nes saluos fieri. et ad agnitionem
ũitatis uenire: quia non est inquit
uoluntas an̄ patrem ur̄m qui in ce
lis est. ut pereat unus ex pusillis i
stis. Et iterum. Non uult inq̄t
deus perire animam. s; retractat co
gitans ne penitus pereat qui abie
ctus est. Verax namq; non mentit̄
cum obstatione difiniens. Viuo ego
dicit dn̄s deus. quia nolo mortem im
pij s; ut conuertatur a uia sua et uiuat.
Qui enim ut pereat unum de pusillis
non habet uoluntatem: quomodo sine i
genti sacrilegio putandus uniuersa
liter omnes. s; quosdam saluos fieri
uelle. Ex omnibus g̃ quicumq; pereunt.
contra illius pereunt uoluntatem.

obtestatione

ita eo proclamante ad unumquemq;
eorum cotidie pclamante. Conũti
mini a uiis ur̄is pessimis: et quare
moriemini domus isr̄l. Quotiens
uolui uolui congregare filios tuos
sic gallina pullos suos sub alas
suas et noluisti. Et quare auersus
ppl̄s iste in ierl̄m auersione conten
tiosa. Indurauerunt ceruices suas
et noluerunt reūti. Presto ē g̃ dei
gr̄a: que dum uult om̄s homines
saluos fieri absq; ulla exceptione.
om̄s conuocat dicens. Venite ad
me om̄s qui laboratis et honerati
estis. et ego reficiam uos. Si aut̄m ñ
uniũsaliter om̄es s; quosdam aduo
cat. sequitur ut nō om̄s sint onerati. uel
originali. uel actuali pcc̄o: nec u
uera sit illa sententia. om̄s enim pec
cauerunt et egent gr̄a dei. nec p om̄s
homines mors ptransisse credatur.
Et mirum qui om̄s pereunt contra di
pereunt uoluntatem: ut nec ipsam
mortem d̄s fecisse credatur. ita scrip
tura testante. quia deus mortē nō
fecit: nec pditione uiuorum. Et mirum
ē quod plerumq; dum pro bonis con
traria postulamus. uel tardius. uel
nequaquam nr̄a exaudiatur oratio:
et rursus ea que credimus esse contraria
utiliter ut benignissimus medicus. etiam
inuitissimis. dn̄s inferre dignatur:
ac nonnumquam pretiosas dispositiones

et ire

nitas letales quos conatus ab effectu de-
testabili retardat ac reuocat. ac prope-
rantes ad mortem et de inferni fau-
cibus retrahit ad salutem. ac extra-
hit ignorantes. ·viij·

Quam curam atque prudentiam
circa nos suam. sub figuram
meretricis uxoris. et prumosa ad idolorum
cultum alacritate tendentis. Osee pro-
pheta sermo diuinus eleganter expressit.
Dicente namque ea uadam post amato-
res meos qui dant panem michi. et
aquas meas. et lanam meam et linum
meum. oleum meum. et potum meum.
respondens saluti eius non uoluntati.
consulens diuina dignatio. ecce ego
inquit sepiam uias eius spinis. et sepiam
eam maceria. et semitas suas non in-
ueniet. Sequetur amatores suos et ap-
prehendet eos. queret eos et non inueniet
illos. et dicet. Reuertar ad uirum meum
priorem quia bene michi erat tunc magis
quam nunc est. et rursum contumacias
nostras. atque contemptus quibus eum ad sa-
lutares inuitantem. recursus. rebelli
spiritu dedignamur. tali comparatione
describit. et inquit. Vocabis me.
et post me ingredi non cessabis. Sed
quomodo si contempnit mulier amato-
rem suum. sic contempsit me domus israel
ait dominus. Satis congrue. quoniam uxorem
adultere comparat a suo uiro disce-
denti. amorem uero ac perseuerantiam
benignitatis sue. uiro qui feminam de-
perit comparauit. Pietas enim ac di-
lectio dei quam circa humanum genus
semper impendit. eo quod nullis uincatur
iniuriis. ut a cura nostre salutis abscedat.
et quodammodo superatus iniquitatibus
nostris. a principali suo proposito reuocetur.
magis proprie exprimere alia comparatio-
ne non potuit. quam exemplo uiri ar-
dentissimo amore feminam diligentis.
qui quanto magis negligi se ac despi-
ci ab ea senserit. tanto uehementiore
circa eam zeli ardore inflammatur. Adeo-
que inseparabiliter nobis semper diuina protectio.
tantaque est erga creaturam suam pietas
creatoris. ut non solum comitetur eam sed
etiam iugiter precedat prudentia. Quam
expertus propheta apertissime confitetur di-
cens. Deus meus misericordia eius preueniet me. Qui
cum in nobis ortum quendam bone uolun-
tatis inspexerit. illuminat eam confestim.
atque confortat et incitat ad salutem.
incrementum tribuens ei. quam ipse uel
plantauit. uel nostro conatu uiderit emi-
sisse. Nam antequam clament inquit ego
audiam. adhuc loquentibus eis. ego
audiam. Et iterum. ad uocem clamoris
tui. statim ut audierit respondebit tibi.
Et non solum sancta desideria benig-
nissimus inspirat. sed etiam occasionem
prestat et uite et oportunitatem boni
effectus. ac salutaris uie directionem
demonstrat errantibus.

·ix·

Unde non facile humana ratione discernitur quemadmodum dominus petentibus tribuat. a querentibus inveniatur. aperiat pulsantibus. et rursus inveniatur a non querentibus se. palam appareat inter eos qui illum non interrogabant. et tota die expandat manus suas ad populum non credentem et contradicentem. resistentes alonge positos vocet. invitos attrahat ad salutem. peccare cupientibus explendi copiam subtrahat voluntatis. quod nequitiam properantibus benignus obsistat. Cum autem facile pateat quomodo salutis summa nostro tribuatur arbitrio. de quo dicitur. si volueritis et audieritis me. que bona sunt terre manducabitis. et quomodo non volentis neque currentis. sed miserentis sit dei. quod etiam sit illud. quod deus reddet unicuique opera eius. et deus qui operatur in nobis et velle et perficere pro bona voluntate. et hoc non ex nobis sed ex dono dei est. non ex operibus ut non quis glorietur. quid sit etiam illud quod dicitur. appropinquate deo et appropinquabit vobis. et quod alibi dicitur. nemo venit ad me nisi pater qui misit me attraxerit eum. quid sit quod dicitur. rectos cursus fac pedibus tuis et vias tuas dirige.

et quid sit quod orantes dicimus. dirige in conspectu tuo viam meam et perfice gressus meos in semitis tuis. ut non moveantur vestigia mea. quid sit quod iterum commonemur. facite vobis cor novum. et spiritum novum. et quid sit quod repromittitur. dabo eis cor novum et spiritum novum tribuam in visceribus eorum. et dabo eis cor carneum ut ambulent in preceptis meis. et iudicia mea custodiant. quid sit quod precepit dominus dicens. Ierusalem lava a malitia cor tuum ut salva fias. et quid sit quod ipsum prophetam a domino postulat dicens. cor mundum crea in me deus. et iterum lavabis me et super nivem dealbabor. quid sit quod ad nos dicitur. illuminate vobis lumen scientie. et quid sit quod de deo dicitur. qui docet hominem scientiam. et dominus illuminat cecos. vel certe quod orantes dicimus cum propheta. illumina oculos meos domine nequando obdormiam in morte. nisi quod in his omnibus et gratia dei et libertas nostri declaratur arbitrii. et quod etiam suis interdum motibus homo ad virtutum appetitum possit extendi. semper vero a domino indigeat adiuvari. Nec enim cum voluerit quis sanitate perfruitur. aut de egritudinis morbo pro arbitrii sui desiderio liberatur. Quid autem prodest

et auferam cor lapideum de carne eorum

sanitatis gratiam concupisse. nisi quę
deus qui uitę ipsius usum tribuit etiam
incolumitatis uigorem impartiat.
Ut autem euidentius clareat. etiam
per naturę bonum quod beneficio crea
toris indultum est. non numquam
bonarum uoluntatum prodire
principia. que tamen nisi a domino diriga
tur ad consumationem uirtutum
peruenire non possunt. apostolus testis
est dicens. Velle enim adiacet
mihi. perficere autem bonum non inue
nio.

·x·

Nam libertatem diuina scrip
tura nostri confirmat arbi
trii dicens. Omni custodia serua
cor tuum. Sed infirmitatem eius apostolus
manifestat dicens. Dominus custodiat
corda uestra et intelligentias uestras
in christo ihesu. Uirtutem liberi arbitrii
dauid enuntiat dicens. Inclinaui cor
meum ad faciendas iustificationes tuas. Sed infir
mitatem eius idem orans. simili
ter docet dicens. inclina inquiens
cor meum in testimonia tua et non
in auaritiam. Salomon quoque.
Inclinet inquit dominus corda nostra ad
se. ut ambulemus in uniuersis uiis
eius. et custodiamus mandata eius
et cerimonias eius. et iudicia eius.
Potestatem designat arbitrii nostri
psalmographus dicens. Cohibe linguam
tuam a malo. et labia tua ne lo
quantur dolum. Infirmitatem eius
nostra protestatur oratio. dicentibus
nobis. Pone domine custodiam ori meo.
et hostium circumstantię labiis meis.
Arbitrii nostri facultas. a domino decla
ratur cum dicitur. Solue uincula col
li tui captiua filia syon. Fragilita
tem eius propheta decantat dicens.
Dominus soluet compeditos. et dirupisti
uincula mea. tibi sacrificabo hostiam
laudis. Audiuimus dominum in euan
gelio conuocantem. ut ad eum per
liberum arbitrium properemus. Ue
nite ad me omnes qui laboratis et
onerati estis. et ego reficiam uos.
Sed infirmitatem eius idem propheta pro dominus
testatur dicens. nemo poterit ue
nire ad me nisi pater qui misit me
traxerit eum. Apostolus liberum arbi
trium nostrum indicat dicens. Sic cu
rrite ut comprehendatis. Sed infir
mitatem eius iohannes baptista
testatur cum ait. Non potest a se ho
mo accipere quicquam. nisi ei fuerit
datum de celo. Iubemur animas nostras
sollicite custodire. propheta dicente.
Custodite animas uestras. Sed eodem
spiritu alius propheta proclamat. Nisi dominus
custodierit ciuitatem. in uanum
uigilat qui custodit eam. Apostolus
philippensibus scribens. ut liberum
eorum designet arbitrium. cum
metu et tremore inquit uestram

salutem operamini. Sed ut infirmita
tem eius ostendat: adiungit. Deus
est enim qui operatur et velle et per
ficere pro bona voluntate. .xi.

Et ita sunt hec quodammodo indis
crete permixta atque confusa.
ut quid ex quo pendeat inter mul
tos magna questione volvatur:
i. utrum quia initium bone volun
tatis prebuerimus misereatur nobis
deus: an quia deus misereatur.
consequimur bone voluntatis ini
tium. Multi enim singula hec cre
dentes ac iusto amplius asseren
tes. variis sibique contrariis sunt
erroribus involuti. Si enim dixerimus
nostrum esse bone voluntatis prin
cipium quid fuit in persecutore pau
lo. quid in publicano matheo: quorum
unus cruoribus ac suppliciis inno
centium. alius violentiis ac rapi
nis publicis incumbens attrahitur
ad salutem. Sin vero gratia dei
semper inspirari dixerimus: qui de de
siderio suo vim quandam regnis
celestibus inferentes. specialis vo
cationis monita pervenerunt: con
summationem virtutum et execu
tionem mandatorum dei si nostro
deputaverimus arbitrio: quomodo ora
mus. confirma hoc deus quod opera
tus es in nobis. et opera manuum nostrarum
dirige super nos. Scimus ad male

bone voluntatis principia

quid de zechei fide. quid de illius in cruce latronis pietate dicimus

dicendum israel balaam fuisse con
ductum. sed videmus maledicere cupien
ti fratrem livore non fuisse permissum.
Custoditur abimelech. ne rebecam
tangens. peccet in deum. Joseph livo
re fratrum distrahitur: ut descensio fi
liorum israel in egyptum fieret. et illis de
germani nece tractantibus future
famis remedia pararentur. Quod
idem ioseph a fratribus agnitus. mani
festat dicens. Nolite pavere. nec
durum vobis videatur quod vendidistis
me in his regionibus. Pro salute enim
vestra misit me dominus ante vos. Et
infra. premisit enim me deus: ut reser
vemini super terram: et escas adviven
dum habere possitis. Non vestro con
silio sed voluntate dei missus sum.
qui fecit me quasi patrem phara
onis. et dominum totius domus eius:
et principem in omni terra egypti. Et
cum post obitum patris. formidan
tibus fratribus suis suspicionem timoris
auferret. nolite inquit timere. Num
quid dei possumus resistere volun
tati. Vos cogitastis adversum me
malum. deus vertit illud in bonum:
ut exaltaret me sicut in presentiarum
cernitis. ut salvos faceret multos
populos. Quod etiam beatus david
economie tunc factum in psalmo
centesimo quarto similiter declara
vit. dicens. Et vocavit famem super

ctiam. et omne firmamentum panis contriuit. Misit ante eos uirum. in seruum uenundatus est ioseph. Hec ergo duo. i. gratia dei et liberum arbitrium si quidem inuicem uideantur aduersa. tamen utraque concordant. et utraque nos pariter debere suscipere pietatis ratione commonemur. ne unum horum hominibus subtrahentes. ecclesiastice fidei regulam excessisse uideamur. Nam cum uiderit nos deus ad bonum uelle deflectere. occurrit dirigit atque confortat. Ad uocem enim clamoris tui. statim ut audierit. respondebit tibi. Et inuoca me inquit in die tribulationis. et eripiam te et glorificabis me. Et rursus. si nos nolle uel intepuisse prospexerit. adhortationes salutiferas admonet cordibus nostris. quibus uoluntas bona uel reparatur uel reformetur in nobis.

xij.

Nec enim talem hominem deus fecisse credendus est. qui nec uelit umquam nec possit bonum. Alioquin nec liberum ei arbitrium permisit. si ei tantummodo non uelle et posse malum. bonum uero a semetipso nec uelle nec posse concessit. Et quomodo stabit illa domini post preuaricationem primi hominis lata sententia. ecce adam factus est tamquam unus ex nobis. sciens bonum et malum. Non enim talis antea fuisse putandus est. qui boni

xiij.

esse prorsus ignarus. Alioquin uelud quoddam irrationabile atque insensatum animal. confitendum est fuisse formatum. Quod satis absurdum. atque a catholica fide omnimodis alienum est. Quinimmo secundum sapientissimi salomonis sententiam. fecit deus hominem rectum. i. ut tantummodo boni scientia iugiter frueretur. sed ipsi quesierunt cogitationes multas. facti enim sunt ut dictum est scientes boni et malum. Concepit ergo adam post preuaricationem quam non habuerat scientiam mali. boni uero quam acceperat scientiam non amisit. Denique non amisisse humanum genus post preuaricationem ade scientiam boni. etiam apostoli sententiam euidentissime declaratur. qua dicit. Cum enim gentes que legem non habent naturaliter que legis sunt faciunt. hi legem non habentes. ipsi sunt lex. qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis testimonium reddente eis redente conscientia sua et inter se inuicem cogitationibus accusantibus aut defendentibus in die qua iudicabit dominus occulta hominum. Quo sensu etiam dominus per prophetam iudeorum non naturalem sed uoluntariam cecitatem quam ipsi contumacie inferebant. Surdi inquit audite. et ceci intue-

nium ad uidendum. Quis surdus nisi seruus meus? Et quis cecus nisi seruus meus, ad quos seruos meos misi? Et ne forte hanc eorum cecitatem aliquis nature non uoluntati posset ascribere, alibi ait: Educ foras populum cecum, et occuli ei sunt; surdum, et aures ei sunt. Et iterum: Qui habentes inquit occulos non uidetis, et aures, et non auditis. Dominus etiam in euangelio: Qui uidentes inquit non uideant, et audientes non audiunt neque intelligunt. Et adimpletur in eis prophetia Isaie dicentis: Auditu audietis et non intelligetis, et uidentes uidebitis et non uidebitis. Incrassatum est cor populi huius, et auribus grauiter audierunt, et occulos suos concluserunt, ne quando uideant occulis et auribus suis audiant et corde intelligant, et conuertantur et sanem illos. Denique ut possibilitatem boni in eis inesse signaret, increpans phariseos: quid autem etiam inquit ex uobis ipsis non iudicatis quod iustum est? Quod utique non eis dixisset, nisi eos iudicio naturali id quod equum est scisset posse discernere. Unde cauendum nobis est ne ita ad dominum omnia sanctorum opera referamus, non nichil nisi id quod malum atque peruersum est humane nature ascribamus.

In quo quidem sapientissimi Salomonis, immo domini cuius uerba hec sunt, testimonio confirmamur. Ita enim cum consummata templi extructione oraret, effatus est: Voluit pater meus Dauid edificare domum nomini domini dei Israel. Et ait dominus ad Dauid patrem meum: Quod cogitasti in corde tuo edificare domum nomini meo, bene fecisti hoc ipsum mente tractans. Verumtamen tu non edificabis domum nomini meo. Hec cogitatio atque iste tractatus regis Dauid utrumnam bonus atque ex deo, an malus et ab homine fuisse dicendus? Si enim bona atque ex deo fuit illa cogitatio, cur ab eo a quo inspirata est eidem denegatur effectus? Si autem mala ex homine fuit, cur laudatur a domino? Restat ergo ut bona et ex homine fuisse credantur. In quem modum etiam et nostras cogitationes possumus iudicare. Neque enim aut soli Dauid bonum ex semetipso cogitare concessum est, aut nobis nequid boni umquam sapere aut cogitare possimus naturaliter denegatur. Dubitari ergo non potest inesse quidem omni anime naturaliter uirtutum semina beneficio creatoris inserta; sed nisi hec opitulatione dei fuerint excitata, ad incrementum perfec

nis non potest peruenire: quia secun
dum beatum apostolum. neque qui
plantat est aliquid. neque qui rigat:
sed qui incrementum dat deus.
Aduertite hanc homini in quibus
partem arbitrii libertatem etiam
liber ille qui dicitur pastoris apti
ssime docet. in quo duo angeli uni
cuique nostrum adesse dicuntur:
i. bonus et malus. in hominis uero
optione consistere. ut eligat quem
sequatur. Et ideirco manet in homine
liberum semper arbitrium. quod gratiam
dei possit uel negligere uel amare.
Non enim precepisset apostolus
dicens. cum metu et tremore uestram
salutem operamini. nisi sensisset eam
uel eam excoli ambo posse. uel negli
gi. Sed ne crederent se ad opus salu
tis diuino auxilio non egere. sub
iungit: deus est enim qui operatur in
nobis et uelle et perficere. pro bona uo
luntate. Et ideirco timotheum mo
nens: noli inquit negligere gratiam
dei que est in te. Inde est etiam
quod corinthiis scribens. hortatur. neque
in uacuum receptam gratiam dei recipia
tis. Quam sine dubio quia in
uacuum recepit symon. non pro
fuit ei perceptio gratie salutaris. Non
enim preceptis beati petri maluit
obaudire dicentis. Penitentiam
age ab hac nequitia tua. et ora

neque indignos se gratia dei infructuosis
operibus exhiberent. dicens. Adiuuantes
autem obsecramus

dominum: si forte remittatur tibi hec cogi
tatio cordis tui. In felle enim ama
ritudinis et obligatione iniquitatis
uideo te esse. Preuenit ergo hominis
uoluntatem quando dicitur. deus meus
misericordia eius preueniet me. Et rursus.
deus meus ignorantem atque utiliter quo
dammodo subsistentem. ut nostrum
experiatur arbitrium. preuenit uo
luntas nostra. cum dicitur: et mane
oratio mea preueniet te. Et iterum
Preueni in maturitate. et clama
ui. Et preuenerunt oculi mei ad
te diluculo. Aduocat nos etiam
inuitante cum dicit. tota die ex
pandi manus meas ad populum non
credentem michi et contradicentem:
et inuitatur a nobis cum dicimus ei. tota
die expandi manus meas ad te.
Expectat nos cum dicit per prophetam.
Propterea expectat dominus ut misere
atur uestri: et expectatur a nobis cum
dicitur. Expectans expectaui dominum
et respexit me. et expectaui salutare
tuum domine. Confortat nos. cum
dicit. Et ego erudiui et con for
taui brachia eorum. et in me
cogitauerunt malitiam. Et
ut nos metipsos confortemus
hortatur cum dicit. confortate
manus dissolutas: et genua de
bilia roborate. Clamat ihesus. Qui
sitit ueniat ad me et bibat. Cla

mat etiam ad eum propheta. Labora-
ui clamans rauce facte sunt fauces
mee. defecerunt oculi mei dum
dum spero in deo meo. Querit nos
dominus dicens. Quesiui et non erat
uir. uocaui et non erat qui res-
ponderet. Queritur et ipse ab spo-
sa fideliter conquerente. In cubi-
li meo in noctibus quesiui quem
diligit anima mea. quesiui eum
et non inueni. uocaui eum. et
non respondit mihi. xiii

Et ita gratia dei semper nostro in bo-
nam partem cooperatur arbi-
trio. atque in omnibus illud protegit.
adiuuat. ac defendit. ut non-
nunquam etiam ab eo quosdam
conatus bone uoluntatis. uel exi-
gat. uel expectat. Et ne penitus
dormienti. aut inerti ocio disso-
luto sua dona conferre uideatur.
occasiones quodammodo querens quibus
humane segnitie torpore discus-
so non irrationabilis munifi-
centie sue largitas uideatur. gra-
di gratuita perseuerat. dum
exiguus quibusdam par-
uisque conatibus tantam
immortalitatis gloriam
tanta perhennis beatitudinis
dona. inestimabili tribuit lar-
gitate. Nec enim quia illius in cru-
ce latronis precesserat fides. ideo
prenuntiandum est non ei beatam
commemorationem paradisi gra-
tuito esse promissam. Aut peniten-
tiam dauid regis illam unius
uerbi qua dixit peccaui domino.
tanti eius crimina. et non po-
tius clementiam dei abstuli-
sse credendum est ut per natam
propheciam mereatur audire. Et dominus
transtulit iniquitatem tuam. non
morieris. Quod ergo homicidium
adulterio addidit. liberi utique
fuit arbitrii. Quod autem argui-
tur per prophetam. diuine dignatio-
nis est gratia. Rursum quod pec-
catum suum humiliatus agnoscit.
suum est. Quod uero sub breuissi-
mo temporis puncto indulgen-
tiam tantorum criminum prome-
retur. domini miserantis est donum.
Et quid de hac tam breui con-
fessione et incomparabili diui-
ne retributionis immensitate
dicamus. cum beatus apostolus ad illam
magnitudinem future remunera-
tionis aspiciens. quid de illis
tam innumeris persecutionibus suis
prenuntiauit considerare per facile
sit. Non momentaneum hoc
inquit et leue tribulationis nostre.
supra modum eternum pondus.
glorie operatur in nobis. de quo et ali-
bi constanter enuntiat sic dicens.

Quia non sunt condigne passiones huius temporis. ad futuram gloriam que reuelabitur in nobis. Quantumlibet gratie iuncta sunt humana flagitiis: future retributioni par esse non poterit. nec ita laboribus sui diuinam imminuet gratiam: ut non semper gratuita preueniet. Et ideo predictus magister gentium licet gratia dei apostolatus gradum sortitum se fuisse testetur dicens: gratia dei sum id quod sum: tamen se quoque diuine gratie respondisse pronuntiat dicens. Et gratia eius in me uacua non fuit: sed abundantius illis omnibus laboraui: non autem ego. sed gratia dei mecum. Nam cum dicit laboraui. et conatum proprii significat arbitrii. Cum autem dicit. non ego. sed gratia dei: uirtutem diuine protectionis ostendit. Cum dicit mecum: non ocioso neque securo: sed laboranti ac desudanti eam cooptam fuisse declarat.

xxiiij.

Quod etiam in iob probatissimo athleta suo cum eum diabolus expetisset ad singulare certamen: diuinam legimus prouidisse iusticiam. Si enim contra inimicum. non sua uirtute. sed dei solius fuisset gratia protegente congressus. et absque ulla uirtute patientie sue. diuina tamen opitulatione suffultus. multiplices illas ac tota inimici crudelitate quesitas temptationum moles exercitia pertulisset: quomodo non illam calumpniosam diabolus quam prius emiserat uocem. aduersus eum iustius iterasset. nunquid iob gratis colit deum. nonne tu uallasti eum. ac domum eius. et uniuersam substantiam eius per circuitum: sed exter manum tuam. id est sine eum suis uiribus mecum decertare. nisi in faciem benedixerit tibi. Sed cum nullam huiusmodi querimoniam calumpniosus hostis post conflictum audeat iterare non dei. sed uirius se uictum uiribus confitetur. Licet etiam gratia dei ut in totum ei defuisse credenda est. que tantam temptatori temptandi tribuit potestatem. quantam et illum resistendi. nouerat habere uirtutem et mentem: non eum ab illius impugnatione. sic protegens. ut nullum intra humane relinqueret locum: sed hoc totum procurans. ne uiolentissimus inimicus quod eum amentem faciens et impotem sensu. impari eum atque iniquo certaminis pondere pregrauaret. Quod ergo soleat interdum temptare dominus fidem nostram ut fortior uel gloriosior sit: euangelici uiri centurionis edocemur exemplo: cum puerum cum sciret utique potestate sui ser

monis se dominus curaturum: offerre
maluit presentiam corporalem.
dicens. Ego veniam et curabo eum.
Sed illo hanc eius oblationem fer-
ventioris fidei gratia supergrediente
atque dicente. Domine non sum dig-
nus ut intres sub tectum meum sed
tantum dic verbo et sanabitur
puer meus: miratur eum dominus
atque collaudat: cunctisque illis qui
ex israel ipso crediderant preferet
dicens. Amen dico vobis non inve-
ni tantam fidem in israel. Nullius
enim laudis esset ac meriti si in
eo christus quod ipse donaverat pretulisset.
Alioquin dixisset. Amen dico vobis
non dedi tantam fidem in israel. Quam
expoliationem fidei etiam in illo
magnificentissimo patriarcha le-
gimus dispensasse iusticiam cum
dicitur. Et factum est post hec ver-
ba. temptavit deus abraham.
Non enim illam fidem quam ei
dominus inspiraverat: sed illam quam
vocatus semel atque illuminatus
a domino per arbitrii libertatem poterat
exhibere: experiri voluit divina iusti-
cia. Unde non immerito fidei eius
constantia comprobatur. atque ad
eum, subveniente gratia dei que
eum paulisper subtraxerat ut
probaretur. ita dicitur. Non mittas
manum tuam in puerum neque

facias ei quicquam. Nunc enim
scio quia times dominum. et non pe-
percisti filio tuo, dilecto propter me. Quod
temptationis genus nobis quoque
ad probationis meritum posse
contingere in deuteronomio satis
evidenter a legis latore predicitur.
Si surrexerit in vobis propheta. aut qui
somnium se vidisse dicat. et predi-
xerit signum atque portentum.
et evenerit quod locutus est et dixerit
tibi eamus et serviamus diis alienis.
quos ignoras ne audias vocem
prophete illius aut somniatoris: quia temp-
tans temptat te dominus deus tuus.
utrum diligas eum in toto cor-
de tuo: et custodias mandata
illius an non. Quid ergo est quod
prophetam istum. aut somniatorem
fingere permiserit deus: Itane ne-
cos quorum fidem probare dis-
ponit, protectus esse credendus
est. ut nullum penitus locum quo
suis viribus cum temptatore confli-
gant. libero eorum arbitrio reser-
vare respuet: et quid eos necesse
est. vel temptari quos ita infir-
mos novit. ac fragiles ut nequa-
quam virtute sua valeant resistere
temptatori: Sed utique nec tempta-
ri eos iusticia domini permisisset. nisi
parem in eis resistendi scisset vi-
rtutem, inesse: qua possent equitatis

quia possunt ea que uoluerint orna
te copioseque disserere: sciam spiritalem
habere et possidere credunt. ab his
qui uim eius et qualitatem discernere
non nouerunt. Aliud namque est fa
cilitatem oris et nitorem habere ser
monis: et aliud uenas et medul
las celestium intrare dictorum: ac
profunda et abscondita sacramenta
purissimo cordis oculo contempla
ri. Quod nullatenus humana doctrina
nec eruditio secularis: sed sola puritas
mentis per illuminationem sancti spiritus ob
tinebit. Festinandum igitur est. x.
si ad ueram scripturarum uim sciam
peruenire: ut humilitatem cordis im
mobilem primitus consequaris: que
te non ad illam que inflat: sed ad eam
que illuminat sciam caritatis con
sumatione perducat. Impossibile namque
est inmundam mentem donum sci
entie spiritalis adipisci. Et ideo omni
cautione deuita: ne tibi pro studio lec
tionis non scientie lumen nec illa perpe
tua que per illuminationem doctri
ne promittitur gloria: sed instrumen
ta perditionis de arrogantie uani
tate nascantur. Deinde omnimodis
enitendum: ut expulsa omni solli
citudine et cogitatione terrena: in
assiduum te ac potius iugem sacre
prebeas lectioni: donec continua
meditatio illuminet et imbuat men
tem tuam. et quasi in similitudinem
sui formet: archam quodammodo ex
ea faciens testamenti. habentem
scilicet in se duas tabulas lapideas
i. duplici instrumenti perpetuam
firmitatem. Vrnam quoque auream
hoc est puram memoriam atque sin
ceram: que reconditum in se manna
perpetua tenacitate conseruet spi
ritalium sensuum. et angelici illius pa
nis perhennem celestemque dulcedinem.
Necnon etiam uirgam aaron. i. sum
mi ueri que pontificis nostri ihesu xpisti. sa
lutare uexillum: inmortalis memo
rie semper uiriditate frondescens.
Hec namque est uirga quam postea
de iesse radice succisa est: innatius
mortificata reuiuescit. Hec autem omnia
duobus cherubin. i. historie et spiri
talis scientie plenitudine protegentur.
Cherubim enim interpretatur scientie
plenitudo: que propitiatorium dei
i. placiditatem pectoris tui iu
giter protegent et a cunctis spirita
lium nequitiarum incursibus
obumbrabunt. Et ita mens tua
non solum in archam diuini
testamenti: uerum etiam in
regnum sacerdotale prouecta

per indissolubilem puritatis affectum.
quodammodo absorta spiritalibus discipli-
nis: illud implebit pontificale man-
datum. quod a legis latore percipitur.
Et de sanctis non egredietur. ne pol-
luat sanctuarium dei. id est cor suum.
in quo iugiter habitaturum se
dominus repromittit dicens: inhabi-
tabo in illis et inter illos ambula-
bo. Quam obrem diligenter memo-
rie commendanda est. et incessabi-
liter recensenda sacratarum series
scripturarum. Hec enim medita-
tionis iugitas: duplicem nobis con-
fert fructum: primum quod dum in
legendis. ac parandis lectionibus
occupatur mentis intentio: ne-
cesse est. ut nullis noxiarum cogitatio-
num laqueis captiuetur: deinde
quod ea que creberrima repetitione
percussa. dum memorie tradere
laboramus. intelligere id tempo-
ris obligata mente non quiuimus:
postea ab omnium actuum ac
uisionum illecebris absoluti: preci-
pueque nocturna meditatione
taciti reuoluentes. clarius intue-
mur. ita ut occultissimorum sen-
suum. quos ne tenui quidem ui-
gilantes opinionem percepimus:

quiescentibus nobis. et uelud soporis stu-
pore demersis intelligentia reueletur.
Crescente autem per hoc studium xi.
innouatione mentis nostre etiam scrip-
turarum facies innouari. et sacratio-
nis mente intelligentie pulcritudo.
quodammodo cum proficiente proficiet:
Pro capacitate humanorum sensuum
earum quoque facies coaptabitur:
et uel terrena carnalibus. uel diui-
na spiritalibus. apparebit. ita ut hii
quibus antea uidebatur crassis quodam
nebulis inuoluta: nec subtilitatem
eius deprehendere. nec fulgorem ua-
leant sustinere. Sed ut hoc ipsum quod
astruere nitimur. aliquo clarius pan-
datur exemplo: unum legis testimo-
nium protulisse sufficiat. per quod etiam
omnia precepta celestia secundum
mensuram status nostri ad omne homi-
num genus probemus extendi. Scrip-
tum est in lege. non fornicaberis. Hoc
ab homine carnalium adhuc obsce-
nitatum passionibus obligato. secundum
litterae sonum simplicem salubriter custo-
ditur. Ab eo autem qui iam ab hac ac-
tione lutulenta. et impuro discessit
affectu. necesse est ipsum spiritaliter obser-
uari. ut scilicet non solum a cerimo-
niis idolorum. sed etiam ab omni sup-

stitione gentilium et auguriorum. omniumque signorum. et dierum ac temporum observatione discedat. vel certe ne quorundam verborum ac nominum coniecturis. que sinceritatem fidei nostre polluunt implicetur. Hac enim fornicatione. etiam ierusalem dicitur constuprata. que fornicata est sub omni colle sublimi. et sub omni ligno frondoso. Et quam iterum dominus increpans per prophetam. stent inquit et salvent te augures celi. qui contemplabantur sidera. et supputabant menses. ut ex eis annuntiarent ventura tibi. De qua fornicatione. et alibi eos dominus arguens ait. Spiritus fornicationis decepit eos. et fornicati sunt a deo suo. Quisquis igitur a gemina hac fornicatione discesserit. habebit tertiam
iii quam devitet. que in lege et iudaismi superstitionibus continetur. de quibus apostolus. dies inquit observatis et menses. et tempora. et annos. Et iterum. Ne tetigeritis neque gustaveritis. neque contrectaveritis. Que de superstitionibus legis dicta esse in dubium non est. In quas siquis inciderit procul dubio mechatur a christo. ab apostolo non meretur audire. Despondi enim vos uni viro virginem castam exhibere christo. Sed illud ad eum quod sequitur voce eiusdem apostoli. dirigetur. Timeo autem ne sicut serpens seduxit evam astutia sua. ita corrumpantur sensus vestri. a simplicitate que in christo ihesu. Quod si inmunditiam quoque huius fornicationis effugerit. habebit iiii
quartam que heretici dogmatis. adulterio perpetratur. de qua idem beatus apostolus. Ego scio inquit quia post discessionem meam intrabunt lupi graves in vos non parcentes gregi. et ex vobis ipsis exurgent viri loquentes perversa. ut adducant discipulos post se. Hanc etiam qui potuerit declinare. caveat ne subtiliori peccato in fornicationis vitium collabatur. que scilicet in cogitationum vagatione consistit. quia omnis cogitatio non solum turpis. sed etiam ociosa. et a deo quantulumque discedens. a perfecto viro immundissima fornicatio deputatur.

Ad hec ego primum occulta xii compunctione permotus. ac deinde graviter ingemiscens. hec inquam omnia que copiosissime digessisti

maiora mihi intulerunt desperationis augmenta quam hactenus sustinebam. Quippe preter cunctas generales illas anime captiuitates quibus non dubito infirmos quosque pulsari. extrinsecus speciale impedimentum salutis accedit. per illam quam tenuiter uideor attigisse noticiam litterarum: in qua me ita uel instantia pedagogi. uel continue lectionis macerauit intentio. ut nunc mens mea poeticis illis uelud infatuata carminibus. illas fabularum nugas hystoriasque bellorum quibus a paruulo primis studiorum imbuta est rudimentis. orationis etiam tempore meditetur psallentique: uel pro peccatorum indulgentia supplicanti. aut impudens poematum memoria suggeratur: aut quasi bellantium heroum ante occulos imago uersetur: taliumque me fantasmatum imaginatio semper illudens. ita mentem meam ad supernos intuitus aspirare non patitur: ut cotidianis fletibus non po

Nesteros: xiiij. ...ssit expelli.

De hac ipsa re unde tibi purgationis maxima nascitur desperationis. citum satis atque efficax remedium poterit aboriri. si eandem diligentiam atque instantiam quam te in illis secularibus studiis habuisse dixisti: ad spiritalium scripturarum uolueris lectionem. meditationemque transferre. Necesse est enim mentem tamdiu in illis carminibus occupari: quamdiu sibi alia que intra semetipsam recolat. simili studio et assiduitate conquirat: ac pro illis infructuosis atque terrenis. spiritalia ac diuina parturiat. Que cum profunde alteque conceperit. atque in illis fuerit enutrita: uel expelli sensim priores poterunt uel in... aboleri. Uacari enim cunctis cogitationibus humana mens non potest. et ideo quamdiu spiritalibus studiis non fuerit occupata: necesse enim est illis qui pridem didicit implicari. Quamdiu non habuerit quo recurrat: et indefessos exerceat motus: necesse est ut ad illa quibus ab infantia est imbuta collabatur. eaque semper reuoluat: que longo usu ac meditatione concepit. Ut ergo hec in te scientia spiritalis perpetua soliditate roboretur:

nec tamen iam temporariae perfruantur:
sic illi qui in suo studio seu aliena re-
latione contingunt. et velut aerio
ut ita dixerim odore percipiunt: sed
ut sensibus tuis insinuata quodam-
modo et perspecta atque plantata
condantur. Illud omni observantia
custodire conveniet. ut etiam que
si ea optime nosti. forte audieris in
collatione proferri: non ex eo quod
iam tibi nota sint. aspernanter fasti-
dienterque suscipias. sed ea cordi tuo illa
aviditate commendes: qua debent
desiderabilia salutis verba. vel
auribus nostris indesinenter infundi.
vel de nostro iugiter ore proferri. Quam-
vis enim adhibeatur sanctarum
rerum crebra narratio: nunquam
tamen anime sitim vere scientie susti-
nenti. satietas generabit horrorem.
sed ea cotidie velud nova ac deside-
rata suscipiens: quanto frequentius
hauserit. tanto avidius vel au-
diet vel loquetur. et confirmatio-
nem potius percepte scientie ex earum
repeticione. quam ullum ex frequen-
tia capiet collatione fastidium. Evi-
dens namque est tepide ac superbe
mentis indicium: si verborum sa-
lutarium medicinam. quamvis
studio nimie assiduitatis inge-
stam. fastidiose neglegenterque
suscipiat. Anima enim que in sa-
cietate est. favis illudit. anime in-
autem egenti. etiam amara dulcia
videntur. Si itaque hec diligenter
excepta. et in recessu mentis con-
dita. atque indicta fuerint taciturn-
nitate signata: postea ut vina
quedam suave olentia et letifi-
cantia cor hominis. cum sensuum
canitie et patientie fuerint vetus-
tate decocta. cum magna sui
flagrantia de vase tui pectoris
proferentur: et tanquam perhennis
fons. de experientie venis. et irri-
guis virtutum meatibus redun-
dabunt. fluentaque continua:
velud de quadam abisso tui
cordis effundent. Evenietque tibi-
namque illud quod in proverbiis
ad illum dicitur qui hec opere
consummavit. bibe aquas de
tuis vasis. et de puteorum tuorum
fontibus. Superfluant tibi aque
de tuo fonte: in tuas autem plateas
pertranseant aque tue. Ac secundum
ysaiam prophetam eris quasi ortus
irriguus: et sicut fons aquarum
cuius non deficient aque: et

et edificabuntur in te deserta:
a seculis fundamenta generationis
et generationis suscitabis: et vo-
caberis edificator sepium avertens
semitas inquietorum. Illa etiam
tibi beatitudo proveniet: quam
idem propheta promittit. Et non fa-
ciat avolare te ultra doctorem
tuum: et erunt oculi tui videntes
preceptorem tuum: et aures tue
audient verbum post tergum
monentis. Hec via ambulate:
in ea: neque ad dexteram neque ad
sinistram. Atque ita fiet: ut non
solum omnis directio ac medi-
tatio cordis tui: verum etiam
cuncte evagationes atque discur-
sus cogitationum tuarum sit
tibi divine legis sancta et in-
cessabilis ruminatio. xiiii.

Impossibile est autem hec sicut
prefati sumus inexpertum quemque
vel agnoscere vel docere. Nam
qui nec ad percipiendum quidem
capax est: quomodo erit idoneus
ad tradendum? De quibus tamen
etiam si quis docere presumpserit:
inefficax procul dubio et inuti-
lis usque ad aures tantummodo au-
dientium. eius sermo perveniens:
cor autem eorum penetrare non
poterit: inertia operum. et infru-
ctuositate sue proditor vanitatis:
quia non de thesauro bone promi-
tur conscientie: sed de inanis pre-
sumptione iactantie. Impossibile
namque est animam immundam
quantolibet desudaverit: lectio-
nis instantia: adipisci spiritalem
scientiam. Nemo enim in vas
fetidum atque corruptum: un-
guentum aliquod nobilem.
aut mel optimum aut pre-
tiosi quicquam liquoris infu-
dit. Facilius enim quamvis odo-
ratissimam myrram semel horren-
dis imbuta fetoribus testa con-
taminat. quam ex ea aliquid sua-
vitatis aut gratie ipsa concipit. quia
multitudo citius munda corrumpuntur:
quam corrupta mundantur. Ita
ergo et vas pectoris nostri nisi prius fue-
rit ab omni fetidissima vitiorum
contagione purgatum: non mere-
bitur suscipere illud benedictionis
unguentum. de quo dicitur per
prophetam. Sicut unguentum in
capite: quod descendit in barbam
aaron: quod descendit in oram vesti-
menti eius: nec illam scientiam spiritalem

et eloquia scripturarum que dulcio-
ra sunt super mel et fauum impolluta
seruabit. Que enim participatio iu-
sticie cum iniquitate? aut que socie-
tas luci cum tenebris. Que autem con-
uentio xpi cum belial. xv.

Diffinitio ista nequaquam uidetur
nostri ueritate fulciri: aut probali ra-
tione subnixa. Cum enim omnes qui
fidem xpi. aut nequaquam suscipiunt:
aut impia dogmatum prauitate.
corrumpunt. inmundi cordis esse
manifestum sit. quomodo multi iudeo-
rum atque hereticorum. uel etiam ca-
tholicorum qui diuersis uitiis in-
uoluuntur. perfectam scripturarum con-
secuti. de spiritualis doctrine magni-
tudine gloriantur: et contra sanctorum
uirorum innumera multitudo. quorum
cor ab omni peccatorum contagione
purgatum est. simplici fidei purita-
te contempta profundioris scientie ig-
norat archana. Quemadmodum
ergo stabit ista sententia: que scientiam spiri-
talem soli cordis tribuit puritati? xvi.

Nesteros. haut recte diffinitio-
nis uirtutem explorat. qui non om-
nia diligenter prolate sententie uerba
perpendit. Prediximus namque huius
modi homines disputandi tantum
habere peritiam. et eloqu-
tionis ornatum: ceterum scriptu-
rarum uenas. et archana spiritua-
lium sensuum intrare non posse.
Et enim uera scientia. non nisi
a dei cultoribus possidetur: quam-
uis non habet ipse cui dicitur.
Audi ipse stulte qui non habes
cor. qui habentes occulos non
uidetis: et aures non auditis.
Et iterum. Quia tu scientiam repuli-
sti. ego repellam te. ne michi sa-
cerdotio fungaris. Cum omnes in
xpo tesauri sapientie absconditi esse
dicantur: quomodo is qui xpm inue-
nire contempsit: aut inuentum
sacrilego ore blasfemat. aut
certe catolicam fidem inmundis
operibus polluit ueram scientiam
assecutus esse credendus est:
Spiritus enim fugiet fictum: non
habitabit in corpore subdito
peccatis. Non ergo alias ad scientiam
spiritalem. nisi hoc ordine peruenitur.
quem unus prophetarum eleganter
expressit. Seminate inquit uobis
ad iusticiam: metite spem uite:
illuminate uobis lumen scientie.
Primum ergo seminandum est ad
iusticiam: u ut hoc est actualem

perfectionem operibus iusticie peruagemus: deinde metendam. ubi spes uite eterne. i. uirtutum spiritalium fructus. expulsione uitiorum carnalium congregandi. et ita illuminare nobis lumen scientie poterimus. Quem ordinem etiam psalmographus teneri debere decernit: dicens. Beati immaculati in uia: qui ambulant in lege domini beati qui scrutantur testimonia eius. Non enim prius dixit beati qui scrutantur testimonia eius. et postea intulit beati immaculati in uia: sed prius inquit beati immaculati in uia: per hoc ostendens neminem recte posse ad perscrutandum dei testimonia peruenire: nisi prius actualem conuersationem in uia christi immaculatus incedat. Hii ergo quos dixistis quam non istam quam immundi habere non possunt: sed pseudo omnimon. hoc est falsi nominis sancti eam possident. de qua beatus apostolus. O inquit timothee depositum custodi: deuitans profanas uocum nouitates. et oppositiones falsi nominis scientie

grece quod dicitur tasantioesis. the. pseudonomi. magnos eos. De istis ergo qui imaginem quandam scientie uiderentur adquirere: uel de his qui dum sacrorum uoluminum lectioni: ac memorie scripturarum diligenter insistunt: carnalia tamen uitia non relinquunt. in prouerbiis eleganter exprimitur. Sicut inauris aurea in naribus suis: ita mulieris male morate species. Quid enim prodest quempiam ornatum eloquiorum celestium. et illam preciosissimam scripturarum speciem consequi: si eam lutulentis operibus uel sensibus inherendo quasi immundissimam terram subigendo constringat aut cenis libidinum suarum polluat uolutabris. Fiet enim ut id quod recte utentibus decori esse consueuit: non solum istos ornare non possit. uerum etiam maioris ceni colluuione sordescat. Ex ore enim peccatoris non est pulcra laudatio cui dicitur per prophetam. Quare tu enarras iusticias meas: et assumis testamentum meum per os tuum. De

huiuscemodi animabus que
nequaquam stabilit timorem
dni possidentes. de quo dicitur:
timor dni. disciplina et sapia
est. scripturarum adquirere sen
sum. de earum memoria. et iu
gi meditatione conantur: sa
tis ipse in prouerbiis memora
tur. Ut quid fuerunt diuitie in
sipienti: Possidere enim sapiam
excors non poterit. In tantum
uero ab illo eruditione secula
ri que carnalium uitiorum
sorde polluitur: uera hec et spi
talis scia submouetur: ut eam
in nonnullis elinguibus ac pe
ne inlitteratis sciamus non nu
quam admirabiliter uiguisse
quod in aplis multisque etiam
sanctis uiris euidentissime
comprobatur. qui non in q
inani phylosophorum delecta
bantur ignorancia: sed ueris spirita
lis scie fructibus curabantur.
De quibus aplorum scriptum e.
Videntes autem petri constantia
et iohannis: et comperto quod ho
mines essent sine litteris et idiote
admirabantur. Et ideo si tibi cure
e. ad eius inmarcessibilem fla

grantiam peruenire: cunctis primu
conatibus elabora: ut ad nostro pu
ritatem castitatis obtineat. Nul
lus inquit in quo adhuc carna
lium passionum et fornicationis
maxime dominantur affectus:
spiritalem poterit sciam possidere.
In corde etiam bono requiescit
sapia: et qui timet dnm inueniet
sciam cum iusticia. Hoc autem quo
prediximus ordine. ad spiritalem
sciam perueniri etiam beatus apls
docet. Nam cum uniuersarum
uirtutum suarum non solum ca
thalogum texere. uerum etiam
ordinem earum: uellet exponere:
ut que quam sequeretur. uel que
quam parturiret exprimeretur.
post aliquanta intulit dicens:
In uigiliis: in ieiuniis: in castita
te: in scia: in longanimitate: in
suauitate: in spu sco: in caritate
non ficta. Qua connexione ui
tutum euidentissime nos uolu
erudire de uigiliis atque ieiuniis
ad castitatem: de castitate ad sciam:
de scia ad longanimitatem: de
longanimitate ad suauitatem:
de suauitate ad spm scm: de spu
sco ad caritatis non ficte premia

puerum. Cum ergo hac disciplina atque
hoc ordine. tu quoque perueneris ad
scientiam spiritalem: habebis procul
dubio sicut diximus: non sterilem.
non inertem: sed uiuidam fructuo-
samque doctrinam semenque saluta-
ris uerbi. quod a te fuerit audien-
tium cordibus commendatum: sub-
sequens spiritus sancti imber largissimus
fecundabit. ac secundum id quod
propheta pollicitus est. dabitur
pluuia semini tuo. ubicunque semi-
naueris in terra: et panis fru-
gum terre tue erit uberrimus et
pinguis. xvii. Caue etiam ne
hec non tam lectione quam experien-
tia didiceris: cum te etas matu-
rior prouexerit ad docendum: ua-
ne glorie amore seductus immun-
dis hominibus passim ingeras: illud
quoque quod sapientissimus inter-
dixerit incurras. Noli aplicare in
impium ad pascua iusti: neque se-
ducaris saturitate uentris. Non
enim expediunt iusto delicie: nec
opus sapientia ubi deest sensus. Ma-
gis enim dicit insipientia: quia
seruus durus non emendabit
uerbis. Si enim et intellexerit:
non obaudiet. Et in auribus im-
prudentis noli quicquam dicere.
nec forte irrideat sapientes ser-
mones tuos. Et ne dederitis
sanctum canibus: neque miseritis
margaritas uestras ante porcos:
ne forte conculcent eas sub pedi-
bus suis et conuersi dirumpant
uos. Oportet ergo ut huiuscemodi
hominibus spiritalium sensuum con-
tegens sacramenta: efficaciter
canas. In corde meo abscondi
eloquia tua: ut non peccem tibi.
Sed dicis forsitam. Et quibus di-
uinarum scripturarum dispen-
sanda sunt sacramenta: Docet
te sapientissimus salomon: date
inquit ebrietatem his qui in
tristicia sunt. et uinum bibere
his in doloribus sunt. ut obliuis-
cantur paupertatis. et dolorum
suorum ne meminerint amplius.
id est his qui penitudine actuum pristinorum
merore atque tristicia deprimuntur:
spiritalis scientie iocunditatem. uelud ui-
num quod letificat cor hominis affluenter
infundite eosque salutaris uerbi crapu-
la refouete. ne forte iugitate mero-
ris ac letali desperatione demersi.
abundantiore tristicia absorbeantur:
qui eiusmodi sunt. De illis uero

qui in tepore. ac negligentia con/
stricti nullo cordis sui dolore mor/
deantur: ita dicitur. Nam qui sua/
uis et sine dolore est. in egestate
erit. Quanta potes g cautione de/
uita: ut ne uane glorie amore di/
stentus: illius quem pph'a con/
laudat particeps ee non possis.
Qui pecuniam suam non dedit
ad usuram. Omnis enim qui elo/
quia dei. de quib' dicitur. eloq
dni eloquia casta. argentu igne
examinatum. probatum tre. pur/
gatum septuplum hu'ane laudis
amore dispensat: pecuniam sua
erogat ad usuram: non solum p
hoc nullam laudem. s; etiam su/
plicia meretur et'na. Ob hoc eni
pecunia dni profligare maluit:
ut ex ea temporalem consequere/
tur ipse mercedem: non ut dns
ueniens sicut scriptum e. reciperet qd
suum est cum usura. xviii

Duabus autem ex causis inefficacem
spiritalium rerum constat ee doctrina.
Nam aut ille qui docet in expta
comendans: uano uerborum sono
instruere nititur auditorem: aut
certe nonnumquam uitiis refertus
auditor: salutarem spiritalis uiri.
sanctamq; doctrinam ob dura/
rato corde non recipit. De quib'
dicitur p pph'am. Excecatum e
cor ppli huius: et auribus suis g/
uiter audierunt. et oculos suos
concluserunt neqn uideant oculis
suis. et aurib' suis audiant. et cor/
de intelligant: et conuertantur
et sanem eos. ·xix·

Nonnumquam tamen dispensa/
toris nri dei qui omnes homines
uult saluos fieri: et ad agnitio/
nis uenire ueritatis. magnifica
liberalitate conceditur: ut eum
qui dignum se euangelice pre/
dicationis irreprehensibili con/
uersatione non prebuit: pro sa/
lute multorum spiritalis doctrine
gratiam consequatur. Quibus aut
modis etiam carismata curatio/
num. ad expellendos demones
a dno concedantur: consequens
est. ut simili disputatione pan/
damus: quam consurgentes
ad refectionem in uesperam re/
seruemus: quia edificatio semp
corde concipitur: quicquid sensitur
et absq; nimio labore corporis
intimatur. Finit de spiritali scia.
collatio pma abbatis nesterotis.

Incipiunt capitula secunde eidem.

i. Disputatio abbatis nesterotis de operatia curationum carisma.

ii. In quo quis sanctos [am] uiros debeat immitari.

iii. De suscitato mortuo ab abbate macario.

iiii. De miraculo quod abbas abraam in mulieribus fecit uberibus.

v. De claudi cuiusdam curatione quam idem est operatus.

vi. Quod meritum uniuscuiusque non ex signis debeat extimari.

vii. Quod carismatum uirtus non in mirabilibus sed in humilitate consistat.

viii. Quod mirabilius sit ex semetipso uicia quam de altero demones extrusisse.

ix. Quantum precellat uite probitas opera signorum.

x. Reuelatio de perfecte castitatis experimento.

Post singularem uespertinam ad repromissam narrationem intenti psiathiis pariter ex more consedimus. Cumque silentium aliquantisper pro senis reuerentia prebuerimus; taciturnitatem uerecundie nostre tali preuenit eloquio. Usque ad spiritalium narrationem carismatum proferendam precedentis disputationis ordo peruenerat quam traditam esse maiorum traditione percepimus. Prima siquidem curationum causa est cum pro merito sanctitatis electos quosque atque iustos uiros signorum gratia comitatur. Sic apostolos multosque sanctorum signa ac prodigia secundum auctoritatem domini fecisse manifestum est ita dicentis. Infirmos curate, mortuos suscitate, leprosos mundate, demones eicite, gratis accepistis gratis date. ii.

Secundam cum ob edificationem ecclesie uel eorum qui infirmos suos ingerunt, uel eorum qui curandi sunt fidem, sanitatum uirtus etiam a peccatoribus indignisque procedit. De quibus saluator in euangelio. Multi inquit dicent michi in illa die: domine domine nonne in nomine tuo prophetauimus? et in nomine tuo uirtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis quia nunquam noui eos. discedite a me operarii iniquitatis. Et econtrario si offerentium

uel infirmorum desit fides: etiam
illos quibus curationum dona col-
lata sunt non sinit sanitatum exer-
cere uirtutem: de qua re lucas euan-
gelista commemorat. Et non poterat
inquit ihesus facere inter eos uir-
tutes: propter incredulitatem eorum.
Unde idem dominus. Multi inquit le-
prosi erant in israhel sub eliseo propheta
et nemo eorum mundatus est ale-
pra. nisi naaman syrus. Tercius
curationum modus etiam collu-
dio demonum. ac factione simu-
latur: ut dum homo manifestis
criminibus obligatus propter admira-
tionem signorum: sanctus ac
dei famulus creditur. etiam uitio-
rum eius emulatio suadeatur: et per hoc
obtrectationis aditu reserato: etiam
religionis sanctitas infametur: uel
certe ut is qui curationum dona ha-
bere se credit. per superbiam cordis elatus
grauius elidatur. Hinc est quod inuo-
cantes eorum nomina. quos nul-
la merita sanctitatis uel ullos spirita-
les fructus habere cognoscunt.
uti se eorum meritis ac de obsessis
simulant corporibus effugari. De
quibus in deuteronomio. Si surre-
xerit in medio tui propheta aut qui

somnium uidisse se dicat. et pre-
dixerit signum atque portentum
et euenerit quod locutus est. et di-
xerit tibi eamus et sequamur
deos alienos quos ignoras et
seruiamus eis: non audias uer-
ba prophete illius. aut somniatoris.
quia temptat uos dominus deus.
ut palam fiat utrum diligatis
eum aut non in toto corde uestro
et in tota anima uestra. Et in euan-
gelio. Surgent inquit pseudo
christi et pseudo prophete. et dabunt
signa magna et prodigia. ita
ut in errorem inducant etiam
electi si fieri potest. Quapropter num-
quam debemus eos qui hec af-
fectant in his uirtutibus admi-
rari: sed potius inspicere utrum
uitiorum omnium expulsione
et morum emendatione perfec-
ti sint. Quod utique non pro alte-
rius fide aut diuersitate causarum
sed pro uniuscuiusque studio dei gratia
dispensante conceditur. Hec
namque est actualis scientia
que alio uocabulo caritatis
ab apostolo nuncupatur: et uni-
uersis linguis hominum et
angelorum. et plenitudini fi-

dei que etiam montes transferret. et omni scientie ac prophetie. et erogationi omnium facultatum. ipsique postremo glorioso martirio apostolica auctoritate preferetur. Nam cum dinumerasset universa carismatum gratia atque dixisset. alii datur per spiritum sermo sapientie. alii sermo scientie. alii fides alii gratia sanitatum. alii operatio virtutum. et reliqua. de caritate dicturus quemadmodum excellentiorem ubi viam demonstro. Per quod evidenter ostenditur. perfectionis ac beatitudinis summam non in illorum mirabilium operatione: sed in caritatis puritate consistere. Nec immerito. Omnia enim illa evacuanda ac destruenda sunt. caritas vero perpetua permansura. Ideoque a patribus nostris opera ipsa signorum nequaquam vidimus affectata: quin immo cum ea spiritus sancti gratia possiderent nunquam exercere voluerunt: nisi forte extrema illos et inevitabilis necessitas coartasset.

cam cunctis pretulit carismatibus. paucis adiunctis. et adhuc mittit supermodum

III. Sicut ab abbate Machario qui habitationem Scythiotice solitudinis primus invenit. mortuum resuscitatum: esse reminiscimur. Nam cum hereticus quidam qui Eunomii perfidiam sectabatur: sinceritatem catholice fidei arte dialectica subvertere conaretur: magnamque iam hominum multitudinem decepisset: rogatus a catholicis viris qui ruina tante subversionis gravissime movebantur. beatus Macharius in simplicitate ut tocius Egipti provinciam ab infidelitatis naufragio liberaret. advenit. Quem cum hereticus arte dialectica fuisset aggressus. et ad aristotelicas spinas ignorantie vellet adducere: beatus Macharius. apostolica auctoritate multiloquium eius brevitate concludens: non inquit est in verbo regnum dei sed in virtute. Eamus igitur ad sepulcra. et nomen domini super mortuum qui primus inventus fuerit invocemus. ac sicut scriptum est. ostendamus ex operibus fidem nostram. ut manifestissima recte fidei documenta. eius testimonio declarentur. et perspicuam veritatem. non inani disputatione verborum. sed virtute signorum: et illo. quod non potest falli iudicio comprobemus.

Quo audito heracius coram circumstanti plebi pudore constrictus cum ad presens prebere se conditioni proposite simulasset assensum. se que ad futurum in crastinum promisisset. postera die universis expectantibus qui studiosius ad conditum locum spectaculi huius cupiditate confluxerant. et exterritus conscientie sue infidelitate aufugit. ac protinus ab universa egipto transmigrauit. Quem cum beatus macarius usque ad horam nonam cum populus prestolatus pro sua uidisset conscientia declinasse. assumens plebem que ab illo fuerat deprauata ad condita sepulcra perrexit. hunc autem nili egiptii fluminis inuexit eluuies. ut quoniam terre illius latitudo. instar inmensi pelagi non paruo anni tempore solita aquarum eruptione contegitur. ita ut nullam tunc cuiquam uiandi copia. nisi lemborum transuectione tribuatur. corpora mortuorum sale uel pigmentis condita. redolentibus in editioribus cellulis recondatur. Nam madens ebrietate continua terre illius solum humidi arcet officium. Si qua enim terra cadeuera defossa susceperit. euomere ad superficiem suam inundationem humectate compellitur. Cum igitur antiquissimo cuidam cadaueri beatus macharius astitisset. o homo si uenisset huc mecum heracius ille filius perditionis et adstante ipso nomine christi domini mei inuocans exclamassem. utrumne coram his qui pene fuerant eius fraude subuersi. resurrecturus fuisses. edicito. Tunc ille consurgens. annuenti uoce respondit. Quem interrogans abbas macharius quisnamque fuisset aliquando cum frueretur hac uita. uel qua hominum fuisset etate. ac si nomen christi tunc temporis cognouisset. inter suo antiquissimis regibus se uixisse respondit. christi nomen asseruit illis se nec audisse temporibus. Cui rursus beatus macharius. dormi inquit in pace. cum ceteris in tuo ordine. a christo in fine temporum suscitandus. Hec eius uirtus et gratia quanto in ipso fuit semper fortasse latuisset. nisi eum necessitas tocius prouintie periclitantis et erga christum plena deuotio amorque sincerus. istud exercere miraculum compulisset. Quod utique ab eo fieri. non ostentatio glorie. sed caritas christi et tocius plebis extorsum h.

utilitas: ut beatum quoque heliam
fecisse. regnorum lectio manifestat:
qui ignem de celo super hostias impo
sitas. prece iccirco descendere postu
lauit: ut preualentem pseudo prophetarum
prestigiis fidem totius populi liberaret.
Quid etiam albas abiube .iiii.
gesta commorem: qui antao[y]. i. sim
plex. pro simplicitate morum: et
innocentia cognominantur: Qui
cum metendi gratia ad egiptum de
heremo diebus quinquaginta fere per
rexisset: et a muliere quadam pue
rum suum lactis inopia iam ta
bidum atque semineceem preferen
tem lacrimosis uocibus fuisset
obstrictus. calicem ei aque potan
dum. impresso ei crucis signaculo
dedit. Cuius haustu: confestim
mirum in modum arida iam
penitus ubera. lactis copia re
dundante fluxerunt. .v.
Uel cum idem ipse pergens ad ui
cum. circumdatus est illudentium
turbis qui subsannantes ostende
bant ei hominem quendam con
tracto genu multis iam annis
gressus officio destitutum. et an
tiqua debilitate reptantem: ac
temptantes eum: ostende aiebant

abbaam: si es seruus dei: et restitue
hunc pristine sanitati: ut in christum
quem colis uanum esse non creda
mus: Tunc ille uocato christi nomine in
clinans se. et apprehendens ari
dum hominis pedem traxit: cuius
tacto continuo siccatum genu incuruumque
directum est. ac recepto usu gressum
quem obliuioni iam tradiderat
annosa debilitas. mirantibus cunctis
letus abscessit. .vi.
Hii itaque uiri iis pro talium
mirabilium uirtute donabant: quia
non hec suo merito agi. sed domini misericordia
fatebantur: apostolicis uerbis in ad
miratione signorum. humanam glo
riam refutantes. Uiri fratres quid
admiramini in hoc. aut nos quid
intuemini: quasi nostra uirtute. aut
pietate. fecerimus. hunc ambula
re. Nec quenquam in donis ac
mirabilibus dei. sed potius ex propriis
uirtutum fructibus predicandum
esse censebant. qui industria men
tis et operum uirtute generatur.
Plerumque enim ut supra iam dic
tum est. homines etiam iam men
te corrupti. reprobi circa fidem. in
nomine domini et demonia expellunt. et
uirtutes ingentes operantur. De

quibus cum apli causarent̃ et di
cerent. preceptor uidimus quedã
in nñe tuo eicientem demonia.
et prohibuimus eum. quia non
sequitur nos. cum licet eisdem
non responderit dñs. nolite p
hibere. qui non est aduersus
uos pro uobis est. tam̃ illis in fine
dicentib; dñe dñe nonne in
nñe tuo demonia eiecimus.
et in tuo nñe uirtutes multas
fecimus. responsurum se ẽẽ testa
tur dicens quia nunquam noui uos. discedi
te a me operarii iniquitatis. Et
ideo etiam istos: quibus hanc
glãm signorum atque uirtutum
pro merito sanctitatis ipse con
cessit: ne inhis extollantur. ad
monet dicens. Nolite gaudere
quia demonia uob subiciuntur:
gaudete autem quia nõia uestra scrip
ta sunt in celis. .vii.

Denique ipse auctor signorum
omnium atque uirtutum cum
ad doctrine sue magisterium
discipulos aduocaret: quid ab
eo ueri atque electissimi sectatores
peculiarit̃ discere deberent. eui
denter ostendit. Venite inquit et
discite a me. non utique ut demo
nes celesti potestate pellatis.
non ut leprosos mundetis. nõ
ut cecos illuminetis: non ut
mortuos suscitetis. hec enim etiã
si per quosdam seruos meos o
peror: non potest se inserere
laudib; dei. humana natura nec
ullam sibi in hoc minister et famu
lus decerpere portionem ubi so
lius diuinitatis ẽ glã: uos aũt
inquit discite a me quia mitis sum
et humilis corde. Hoc enim est
quod cunctis generalit̃ discere et exercere
possibile ẽ. Opera aũt signorum
atque uirtutum. nec semper necessa
ria nec omnib; commoda sunt:
nec omnib; conceditur. humili
tas uero est omnium magistra uirtu
tum: ipsa celestis edificii firmissimum
fundamentum: ipsa est donum
proprium atque magnificentium salua
toris. Is enim uniuersa mira
cula que xpc operatus est. sine peri
culo elationis exercet. qui mitẽ
dñm non sublimitatem signo
rum: sed patientie atque humilitatis
uirtute sectatur. Qui uero immun
dis spiritib; imperare. aut langué
tib; sanitatum dona conferre:
aut aliquod signum mirabile presentis

gestit ostendere: quamvis monstruosionibus suis Christum invocet nomine tamen alienus a Christo est. quia humilitatis magistrum superba mente non sequitur. Nam etiam cum ad patrem remeans. quoddam ut ita dixerim conderet testamentum: hoc discipulis dereliquit. Mandatum inquit novum do vobis. ut diligatis invicem sicut dilexi vos. Statimque subiungit. In hoc cognoscent omnes quia mei estis discipuli: si dilectionem habueritis ad invicem. Non dixit si signa atque virtutes similiter feceritis: sed si dilectionem habueritis ad invicem. quam certum est nisi mites atque humiles servare non posse. Quapropter numquam monachos probos nec morbos cenodoxie vacuos: nimis maiores esse dixerunt: qui semetipsos exorcistas coram hominibus confitentur. et inter admirantium turbas. hanc quam vel meruerunt. vel praesumpserunt gratiam iactantissima ostentatione diffamant. Sed incassum. Qui enim innititur mendaciis: hic pascit ventos. idem autem ipse sequitur aves volantes. Sine dubio enim eveniet eis illud quod in proverbiis dicitur. Sicut venti et nubes et pluviae manifestissime sunt. ita qui gloriatur in dono falso. Credo si quis coram nobis horum aliquid fecerit: non de admiratione signorum: sed de ornatu morum debet apud nos esse laudabilis. Nec utrum demonia ei subiecta sint: sed utrum caritatis membra quae describit apostolus possideat inquirendum est. ·viij·

Ceterum vera maius miraculum est de ipsa carne fomitem eradicare luxuriae. quam expellere immundos spiritus de corporibus alienis. Et magnificentius signum est. virtute patientiae truculentos motus iracundiae cohercere: quam aeris principibus imperare. Plus est exclusisse edacissimos de corpore proprio tristitiae morsus: quam valitudines alterius febresque corporeas expulisse. Postremo multis modis sublimiorumque profectus est. animae ipsius curare languores. quam corporis alieni. Quanto enim haec sublimior carne est: tanto praestantior est et eius salus. quantoque preciosioris excellentiorisque substantiae: tanto gravioris ac perniciosioris est eius ruina. ·ix·

preciosior est virtus

Et de illis quidem curationibus:
ita beatissimus apostolus docuit. No-
lite gaudere quia demonia vobis
subiciuntur: Hoc enim faciebat
non eorum potestas: sed virtus no-
minis invocati. Et ideo monentur
ut ex hac parte nichil sibi beatitudinis
aut glorie audeant vendicare.
que dei potentia ac virtute perfi-
citur: sed ex illa vite sue cordisque in-
tima puritate. ob quam nomina
eorum sibi mereantur in celis. x

Et ut hoc ipsum quod diximus vel tes-
timoniis veterum. vel divinis
miraculis approbemus: quid
beatus Pafnuntius vel de admi-
ratione signorum vel de gratia pu-
ritatis: immo quid angeli revelatio-
ne cognoverit: ipsius verbis atque
experimentis rectius proferamus:
Hic namque multis vigens annis
districtione precipua ut crederet
se etiam carnalis concupiscentie
laqueis penitus absolutum: eo quod
cunctis infestationibus demonum
quibus diu aperteque conflixerat su-
periorem se factum esse sentiret. dum
advenientibus ei sanctis pulmen-
tum lenticule quod illi atheran vo-
cant prepararent: manus eius in clibano
ut assolet. flamma supervolitante con-
busta est. Quo facto contristatus est:
magnum in modum cepit secum taci-
tus volvere. Cur ignis inquiens iste
mecum non habet pacem: cum du-
riora michi demonum cesserint pre-
lia. Aut quemadmodum me in illo
metuendo examinis die pertransitu-
rum ille ignis inextinguibilis et in-
quisitor omnium meritorum non cre-
mabit: cum nunc extrinsecus hic tem-
poralis ac parvus non pepercit.
Cumque estuantibus huiuscemodi cogita-
tionibus atque tristicia: sopor subito obrep-
sisset: adveniens angelus domini cur
Pafnuti tristis es. quod necdum pa-
catus tibi est ignis iste terrenus: cum
adhuc in membris tuis carnalium residat
motuum necdum ad purum excocta
commotio. Cuius radices. donec
adhuc in tuis vivunt medullis. ig-
nem istum materialem nequaquam
tibi pacificum esse permittent. Quem
utique innoxium aliter sentire non
poteris. nisi omnes internos motus
his indiciis in temetipso expiatis
extinctos. Vade apprehende nudam
et pulcherrimam virginem: et si
illam tenens tranquillitatem tui
cordis immobilem. estusque carna-

nales pacificos in te senseris perdurasse. Huius quoque inuisibilis flamme mitis atque innoxii incendium illorum trium in babilonia puerorum et adlamberet attactus. Itaque senex huiusmodi reuelatione perculsus, non quidem experimento diuinitus demonstrati pericula consuluit, sed interrogans conscientiam suam et puritatem sui cordis examinans, nec adhuc pondus castimonie sue huius probationis ponderi compensare coniectans: non mirum est ait, si cedentibus inmundorum spirituum prelijs adustiones ignis quas durissimi egressibus demonum inferiores esse credebam, adhuc aduersum me senserim seuientes. Maior quippe est uirtus ac sublimior gratia interuam libidinem carnis extinguere, quam nequitias demonum extrinsecus irruentes, signo domini ac uirtutis altissime potentia subiugare, ut de obsessis corporibus, innis diuini inuocatione propellere. Huncusque abbas nesteros orationem deuera carismatum operatione consummans, nos ad senis ioseph cellulam que sex ferme milibus ab ipso aberat properantes, idoctrine sue institutione prosecutus est.

Incipiunt capitula prime collationis
i. Quid auctoribus ... abbatis ioseph.
ii. Disputatio eiusdem senis de insidiis amicitiarum ... inquisierint.
iii. Quod indissolubilis amicitia ... generetur.
iiii. Interrogatio utrum aliquid utile etiam notum fratris efici debeat.
v. Responsio quod perpetua amicitia nisi inter perfectos stare non possit.
vi. Quibus modis inuiolabilis possit sotietas retentari.
vii. Quod nichil caritati preponendum sit, nec iracundie postponendum.
viii. Quibus de causis inter spiritales nascatur discordia.
ix. De amputandis etiam spiritalibus causis.
x. De optimo examine ueritatis.
xi. Quod impossibile sit quemquam qui proprio fidit iuditio non decipi illusione diaboli.
xii. Quam ob causam non debeant inferiores in collocutione contempni.
xiii. Quod caritas non solum dei sed etiam deus sit.
xiiii. De gradibus caritatis.
xv. De his qui uel suam uel fratrum commotionem dissimulatione corroborant.

XVI. De eo qđ si fr̄ aduersum nos habet si multa munera orationum inferamus.
XVII. De his qui [...] a dn̄o respuantur. pacientiam secularib' magis putant impendendam quam fratrib'.
XVIII. De his qui ex indignatione ieiunant.
XIX. De his qui pacientiam mentientes ad iracundiam fr̄es silentio accendunt.
XX. De quorundam simulata pacientia qui maxillam alteram ingerunt uerberandam.
Interrogatio XXI. quemadmodum xp̄i mandatis obtemperantes euangelica perfectioē fraudentur.
Responsio qđ xp̄c XXII. non solum factis s; etiam uoluntatis inspector sit.
Quod XXIII. ille fortis sit et sanus: qui subcumbit alteri uoluntati. XXIIII.
Quod infirmi murmuriosi sint et iniurias ferre non possint. XXV.
Interrogatio quom fortis sit qui ñ sustentat infirmum. XXVI.
Responsio qđ infirm' non se sinat sustentari.
Quom sit iracun XXVII dia comprimenda. XXVIII.
Amicitias coniuratione initas firmas ēē non posse.

Beatus ioseph cui' nunc insti- I.
tuta ac precepta pandenda
sunt. unus ex trib; quorum in prima
collatione fecimus mentionem:
clare admodum familie ac prima-
rius ciuitatis sue intra egyptum
fuit. que appellat' thmuis et ita
non solum egyptiaca s; etiam greca
facundia diligent' edoctus: ut s;
uel his qui egyptiam linguam pe-
nitus ignorabant. non ut ceteri
per interpretem: s; per semetipsum elegan-
tissime disputaret. Qui cum in-
structionem suam nos desiderare
sensiss;: percuntatur primum utrum
nam essemus germani fratres. au-
diensq; ab nob' quod non carnali
s; spiritali essemus fraternitate de-
uincti. nosq; ab exordio renuntia-
tionis nr̄e. tam in peregrinatione
que abutroq; nostrum fuerat
obtentu militie spiritalis arrepta
quam in cenobii studio indiui-
dua semp' communione sociatos:
tali usus ē sermonis exordio.

Amicitiarum ac sodalitatis II.
multa sunt genera: que diuersis
modis genus humanum dilec-
tionis societate connectunt:
Quosdam precendens commenda-

tio: primum noticie post etiam ami-
citie fecit inire commertia. In quibus-
dam vero contractus quidam. seu
dati acceptique depactio: caritatis
federa copulavit. Quosdam ne-
gotiationis. seu militie. vel artis.
ac similitudo studii atque commu-
nio amicitiarum vinculis nex-
uerunt: per quam etiam fera s in-
vicem mansuescunt corda. ut etiam
hii qui in silvis ac montibus latroci-
niis gaudent: et effusione humani
sanguinis delectantur: suorum sce-
lerum participes. amplectantur ac
foveant. Est etiam dilectionis aliud
genus. quod instinctu nature ipsius.
et consanguinitatis lege connectitur:
quia vel contribules. vel coniuges
vel parentes. seu fratres. aut filii
cetis naturaliter preferantur: quod non so-
lum humano generi. verum etiam
omnibus alitibus atque animalibus inesse
deprehenditur. Nam pullos vel catu-
los naturali affectu instigante. sic
protegunt ac defendunt. ut frequen-
ter pro ipsis etiam se obicere pericu-
lis mortique non metuant. Denique
etiam illa bestiarum. vel serpentum.
vel alitum genera quas intolera-
bilis feritas. ac letale virus ab

omnibus separat: ac secernit
ut sint basilisci. vel monocerotes.
vel grypes: cum etiam visu ipso cun-
ctis perniciosa esse dicantur: inter
se tamen pro originis ipsius affectionisque
consortio: pacata et innoxia perse-
verant. Sed hec omnia que dicimus
genera caritatis. sicut bonis. et ma-
lis feris etiam atque serpentibus
videmus esse communia. ita etiam
usque in finem certum est perseverare
non posse. Etenim interrumpit
ea frequenter ac dividit locorum
discretio: et oblivio temporalis:
et verbi. vel cause negotiorumque
contractus. Ut enim ex diversis. vel
lucri. vel libidinis. vel consanguini-
tatis. aut necessitudinum variarum
societatibus adquiri solent: ita in-
tercedente quelibet divortii occasione
solvuntur. .iii.

In his igitur cunctis unum est genus
insolubile caritatis: quod nec commen-
dationis gratia nec officii vel muneris
magnitudo contractusve. cuiusque
ratio. vel nature necessitas: iungit.
sed sola similitudo virtutum. Hec
inquam est que nullis umquam ca-
sibus scinditur: quam non solum
dissociare. vel delere locorum. vel

temporum intervalla non preualent: sed nec mors quidem ipsa diuellit. Hec est uera et indirupta dilectio: que gemina amicorum perfectione ac uirtute concrescit. Cuius semel initum fedus nec desideriorum uarietas: nec contentiosa (dirumpet) contrarietas uoluntatum. Ceteros multos nouimus in hoc proposito constitutos: qui cum pro caritate Christi flagrantissima sodalitate deuincti non perpetuo eam nec indirupte seruare potuerunt: quia licet bono societatis principio niterentur: non tamen uno nec pari studio arreptum propositum tenuerunt. Fuitque inter eos quedam temporalis affectio: quia neque equali utrique uirtute sed unius seruabatur patientia. Que quamuis ab uno magnanimiter atque infatigabiliter retineatur: necesse est tamen eam alterius pusillanimitate disrumpi. Infirmitates namque eorum qui tepidius expetunt perfectionis sanitatem: quantalibet fortium tolerantia sustententur: ab ipsis tamen qui infirmi sunt non feruntur. Habent enim insitas commotionum causas que eos quietos esse non sinant ut solent hii qui carnali egritudine detinentur. stomachi sui infirmitatisque fastidia coquorum uel ministrantium negligentiis imputare: et quantalibet eis obsequentium sollicitudo deseruiat. nichilominus tamen sanis causas sue commotionis ascribere. quas sibi utique uitio ualitudinis sue ingeri non sentiunt. Quam ob rem hec est amicitie ut diximus fida indissolubilisque coniunctio: que sola uirtutum paritate federatur. Dominus enim inhabitare facit unanimes in domo. Et ideo in his tantum indirupta potest dilectio permanere. in quibus unum propositum. ac uoluntas unum uelle ac nolle consistit. Quam si uos quoque cupitis inmobilem retentare: festinandum est uobis ut expulsis primitus uitiis mortificetis proprias uoluntates. etiam ut unito studio atque proposito illud quod propheta admodum delectatur. unanimiter impleatis. Ecce quam bonum et quam iocundum habitare fratres in unum. Quod non localiter sed spiritaliter oportet intelligi. Nichil prodest si moribus ac proposito dissidentes una habitatione iungatur. nec obest pauli preces

fundatos per locorum interualla disiun-
gi. Apud deum namque morum coha-
bitatio non locorum unita fratres
habitatio coniungit. nec potest
umquam pacis integritas custodi-
ri. ubi uoluntatum diuersitas in-
iiij. uenitur. Germanus. Quid
ergo si uno uolente perficere aliquid quod
secundum deum commodum et salu-
brem perspexerit. alius non prestet
assensum. exequendumne etiam con-
tra uotum fratris est. an pro eius arbi-
v. trio negligendum? Ioseph.
Idcirco diximus plenam atque perfectam
amicitie gratiam nisi inter perfectos
uiros. eiusdemque uirtutis non po-
sse perseuerare. quos eadem uolun-
tas unumque propositum. aut num-
quam. aut certe raro facit diuer-
sa sentire. aut in his que ad pro-
fectum spiritalis pertinet uite patiatur
dissidere. Quod si animosis contentionibus
ceperit estuare liquet eos
utique numquam secundum regulam quam
prediximus. fuisse concordes. Sed quia
nemo potest a perfectione habere
principium nisi qui ab ipso eius ceperit
fundamento. et uos non quan-
ta sit non magnitudo sed quemad-
modum ad eam perueniri possit
inquiritis. necessarium reor ut pau-
cas regulam eius uobis ac tramitem
quendam per quem gressus uestri diri-
gantur. expediam. ut patientie ac
pacis bonum facilius obtinere possi-
vi. tis. Prima igitur sunt uere amici-
tie in contemptu rerum substantie mun-
dialis. et omnium quas habemus
rerum despectione fundamina.
Perquam enim iniustum atque im-
pium est. si post abrenuntiationem
mundi et omnium que in eo sunt
uanitatum. preciosissime fratris
dilectioni supellex uilissima que
superfuit. preferatur. Secundum est ut
ita suas unusquisque resecet uolun-
tates. ne se sapientem atque con-
sultum esse iudicans suis magis
quam proximi diffinitionibus
obedire. Tertium est ut sciat o-
mnia que utilia ac necessaria
estimat. postponenda bono cari-
tatis et pacis. Quartum ut credat
nec iustis nec iniustis de causis
penitus irascendum. Quintum
ut aduersum se iracundiam fratris
etiam sine ratione conceptam.
eodem modo quo suam curare
desideret. sciens equaliter sibi perniciosam
alterius esse tristiciam. ac si ad

uersus alium ipse moueatur. nisi eam quantum in se est etiam de fratris mente depulerit. Postremum illud est quod generale omnium uitiorum peremptorium esse non dubium est. ut se cotidie de hoc mundo credat migraturum. Que persuasio non solum nullam in corde tristiciam residere permittit. uerum etiam uniuersos concupiscentiarum ac peccatorum omnium conprimet motus. hec igitur quicumque tenuerit. amaritudinem ire atque discordie. nec pati poterit nec inferre. His autem cessantibus; cum primum ille emulus caritatis in cordibus amicorum tristicia sensim uenena suffuderit. necesse est ut frequentibus iurgiis paulatim dilectione tepefacta. amantium corda diu exulcerata dissociet. Nam qui per callem predicte directionis ingreditur. in quo ab amico unquam suo poterit dissidere. qui primam litium causam que ex paruulis rebus uilissimisque materiis generari solet. nihil suum uendicans. radicitus amputauerit. illud quod in actibus apostolorum legimus de unitate credentium. omni uirtute custodiens. Multitudinis autem credentium erat cor et anima una. nec quisquam eorum que possidebat aliquid suum esse dicebat. sed erant illis omnia communia. Deinde quemadmodum seminarium dissentionis exurget qui non sue sed fratris sui mens uoluntati. domini atque auctoris sui fuerit imitator effectus. qui loquens ex persona hominis quem gerebat. non ueni inquit facere uoluntatem meam. sed uoluntatem eius qui misit me. Quo autem modo ullum contentionis fomitem suscitabit. qui de intelligentia ac sensu suo non tam proprio iudicio quam fratris credere decreuerit. examini pro eius arbitrio uel probans sua inuenta uel improbans. et euangelicum illud pii cordis humilitate consummans. uerumtamen non sicut ego uolo sed sicut tu uis. Aut qua ratione aliquid quo frater contristicetur admittet. qui bono pacis nihil iudicat preciosius. dominice illius sententie memoriam non amittens. In hoc enim cognoscent omnes quia mei estis discipuli si dilectionem habueritis ad inuicem. Per quam speciale uelud speciale signaculum

gregem omnium suarum: in hoc mundo uoluit xpistus agnosci. ac hoc acceperis ut ita expressum caractere discerni. Qua uero ex causa. uel in se recipere uel in alio residere rancorem tristicia sustinebit: cui summa diffinitio est. iracundie que perniciosa et iniusta est. iustas causas esse non posse. eodemque se modo succensentem fratri orare non posse. Quasi fratri suo ipse succenseat: illam domini saluatoris humili semper retinens sententiam. si offers munus tuum ad altare et ibi recordatus fueris quod frater tuus habet aliquid aduersus te relinque ibi munus tuum ante altare: et uade prius reconciliari fratri tuo et tunc ueniens offer munus tuum. Nichil enim proderit si te quidem asseras non irasci. et credes te illum implere mandatum quod dicitur: sol non occidat super iracundiam uestram: et qui irascitur fratri suo reus erit iudicio. alterius uero tristiciam quam dilinire tua mansuetudine potuisti: contumaci corde despicias. Eodem namque modo precepti dominici preuaricatione plecteris. Qui enim dixit irasci te non debere: dixit nec alterius debere contempni

aduersus alterum

tristiciam: quia non interest apud deum qui omnes homines uult saluos fieri: utrum te an alium quempiam perdas. Unum siquidem cuiuslibet interitu ei nascetur detrimentum: itidemque illi cui omnium grata perditio est. unum lucrum. uel tua. uel fratris morte conquiritur. Quemadmodum postremo poterit tenuem contra fratrem retinere tristiciam: qui se credit cotidie immo continuo ab hoc seculo migraturum. vii. Sicut ergo nichil est preponendum caritati: ita furori. uel iracundie. nichil est e contrario postponendum. Omnia namque quamuis utilia ac necessaria uideantur: spernenda sunt tamen ut ire perturbatio deuitetur: etiam omnia que putantur aduersa. suscipienda atque toleranda sunt. ut dilectionis pacisque tranquillitas. illibata seruetur: quia nec ire atque tristicie perturbatione perniciosius quicquam: nec caritate utilius est credendum.

viii.

Nam quemadmodum carnales et adhuc imbecilles fratres ob uilem terrenamque substantiam cito inimicus ille disiungit: ita etiam inter spiritales gignit pro intellectus diuersitate discordiam: ex qua sine dubio contemptio

38

nes rixeq; uerborum quas aplus da
mpnat. plerumq; consurgunt:
uel consequenter diuortia inter una
nimes fratres. hostis inuidus ac
malignus interserit. Vera est nanq;
sapientissimi salomonis illa sen
tentia. Odium suscitat contentio:
uniuersos uero qui non contendunt
protegit amicitia. ·IX·

Quapropter ad conseruandam
perpetuam et indiuiduam ca
ritatem. nichil prodest primam causam
amputasse dissidii. que nasci so
let de rebus caducis atq; terrenis. et
uniuersa despexisse carnalia. atq;
omnium quibus uel usus indiget re
rum. indiscretam communionem
fratribus permisisse: nisi etiam secunda
que sub specie spiritalium sensuum
nasci solet similiter abscidentes.
adquisierimus in omnibus humilem
sensum: et consonas uoluntates.
Memini nanq; cum me adhuc ·X·
adherere consortio etas iunior hor
taretur: huiusmodi uerba intelligen
tiam uel in moralibus disciplinis.
uel in scripturis sacris frequenter in
sertam. ut nichil ea ueriis nichilq;
rationabilius crederemus: sed cum
in unum conuenientes sententias
nostras proferre cepissemus: quedam
communi examinatione discussa.
primum ab aliquo falsa. ac noxia
notabantur: mox deinde ut pernicio
sa communi prudentia iudicio
dampnabantur. Que in tantum
prius infusa a diabolo uel ut luce
fulgebant: uel facile potuisset
generare discordiam: nisi pre
ceptum seniorum uelud diuinum
quoddam oraculum custodiremus.
ab omni nos contemptione re
uocassent: quo ab illis legali que
dam sanctione perscriptum est: ut
neuter nostrum plus iudicio suo
quam fratris crederet. si numquam uellet
diaboli calliditate deludi. ·XI·

Etenim sepe illud quod
apostolus dicit: probatum est eue
nire. Ipse enim satanas transfi
gurat se in angelum lucis. ut obs
curam. ac teterrimam caliginem
sensuum pro uero scientie lumine fr
audulenter effundat: qui nisi
humili et mansueto corde sus
cepti. maturissimi fratris. uel
probatissimi senioris reseruentur
examini. et eorum iudicio dili
genter excussi. aut abiciantur.
aut recipiantur a nobis: sine du

bio uenantes in cogitationibus
nostris per angelo lucis. angelum te-
nebrarum et grauissimo ferientem
interitu. Quam perniciem impos-
sibile est euadere quempiam. iudi-
cio proprio confidentem et non humili-
tatis uere amator et executor effec-
tus. illud quod apostolus magnopere
deprecatur. omni contritione cordis
impleuerunt. Si qua ergo con-
solatio in christo et si quod solatium
caritatis et si qua uiscera misera-
tionis et implete gaudium meum.
ut idem sapiatis. eandem cari-
tatem habentes. unanimes et id
ipsum sentientes et nichil per conte-
ntionem neque per inanem gloriam.
sed in humilitate inuicem superio-
res uobis met ipsis alterutrum ar-
bitrantes et illud honore alte-
rutrum preuenientes. ut plus
unusquisque consortii sui scien-
tie sanctitatis ascribens summam dis-
cretionis uere in alterius magis
quam in suo credat stare iudi-
cio.

XII

Sepe autem accidit. siue
illusione diaboli. siue
incessu erroris humani et quia
nullus est in hac carne qui falli
uelud homo non possit. ut et il-
le in iudicium qui acrioris ingenii.
scientieque maioris est. aliquid falsum
mente concipiat. et ille qui tar-
dioris ingenii ac minoris est
meriti. rectius aliquid uerique sen-
tiat. Et ideo nullus sibi quamuis
scientia preditus. inani tumore per-
suadeat. quod possit collatione
alterius non egere. Nam etiam si iu-
dicium eius diabolica non fallat
illusio. elationis tamen et superbie
grauiores laqueos non euadat.
Quis enim hoc sibi absque ingenti
periculo usurpare presumat? cum uas
electionis in quo christus ut ipse pro-
fessus est loquebatur. ob hoc solum
se asserat ierosolimam conscendis-
se. ut cum suis coapostolis euangeli-
um quod gentibus reuelante et co-
operante domino predicabat. secreta
examinatione conferret. per quod
ostenditur. non solum unanimita-
tem atque concordiam per hec precepta
seruare. uerum etiam cunctas
diaboli aduersantis insidias. et il-
lusionum eius laqueos non ti-
meri.

XIII

Denique in tantum uirtus caritatis
extollitur. ut eam beatus

Iohanes apostolus

iohannes aplūs. non solum rem
dī: sed etiam deum ēē pronuntiat
dicens. Deus caritas ē. et qui
manet in caritate: in dō manet
et deus in eo. Nam usque adeo
diuinam illam ēē prospicimus: ut
illud apli manifestissime uigē
sentiamus in nob. quia caritas dei
difusa ē in cordib nrīs per spiritum
scm qui dat ē nob. Qd tale ē. ac
si dicat. quia deus difusus ē in
cordib nrīs per spm scm qui dat
ē nob: qui etiam cum ignoremus
quid debeamus orare. interpellat pro
nob. gemitib inenarrabilib. Qui
aūt scrutat corda. scit qd desidēr
spc: quia secdm dm postulat pro
sanctis. xiiii.

Illam g caritatē que dr agape.
inpossibile ē omib exibi: de q
beat aplūs. g dum temp habem
inquit. operēm quod bonum ē ad
oms: maxime autē ad domesti
cos fidei. Que intantum ē omib exi
benda: ut etiam eam inimicis
nrīs a dño iubeamur inpendē. Illā
diligite inqt inimicos uestros.
agatesis autē. idest affectio pau
cis ad modū. ul his q parilitate
morum. ul uirtutum societate co
nexi sunt exibet: licet etiā ipsa
agatesis. multam in se differentiā
habē uideat. Nā in ipsa quoque hor
affectuum necessitudine magna
distantia ē: nec uniformis paren
tum dilectio inuenit erga filios. Qd
etiā iacob patriarche probat exemplo
qui cū eēt duodecim filiorū pat.
omsque paria caritate diligeret: tm
propensio ioseph dilex affectu. ut
de eo scripta aperte commemorat: inui
debant autē ei fres sui. eo qd dili
geret eum pat suus. scilicet non qd
uir iust et pat non ualde diliger
et ceteram prolem: sed quod hi qui
typum dm pferebat. affectum dulci
quodām atque indulgentius inhere
ret. Et hoc et de iohāne euangelista
legim euidentissime designari: cū
de ipso dicat. discipls ille quem
diligebat ihc: cum utique etiā reliq
undecim similit electos. ita pcipua
dilectione complexus sit. ut hoc et
euanglica atestatione designat di
cens. Sicut dilexi uos: et inuicem
uos diligite. De quib et alibi dr.
Diligens suos qui erant in mundo.
usque in finem dilex eos. Sed h unī
dilectio. non erga reliquos disciplos
teporem caritatis: sed largiorem
erga hunc sup habundantiā amo
ris expssit. quam ei uirginitatis

privilegium et carius incorruptio
conferebat. Que ideo velud subli-
mior. cum quadam exceptione signa-
tur: quia eam non odii compara-
tio: sed affluentior e gratia exuberan-
tissimi amoris extollit. Tale quid
etiam ex persona sponse legimus in can-
tico canticorum dicentis. Ordinate
in me caritatem. Hec enim est vere
caritas ordinata. que odio habens
neminem. quosdam meritorum iure
plus diligit: queque cum generaliter di-
ligat cunctos. aliter enim parentes.
aliter coniuges. aliter fratres. aliter filii
diliguntur: excipit tamen sibi ex his
quos debeat peculiari affectione
complecti. Et rursum inter ipsos qui in
dilectione summi atque precipui sunt:
aliquos sibi quam ceterorum affectum
superextollant excerpit. xv

E contrario novimus quod utinam
nescieremus non nullos fratrum
tante esse obstinationis atque duri-
cie ut cum vel suos adversus fratrem.
vel fratres adversum se senserint animos
excitatos: ad dissimulandam mentis
sue tristiciam. que ex indignatione
alterutre commotionis exorta est.
secedentes ab eis quos humili sa-
tisfactione atque colloquio lenire
debuerant: aliquos psalmorum
incipiunt cantare versiculos. Qui-
bus dum conceptam corde amari-
tudinem delinire se putant. insul-
tando augent quod statim extinguere
potuerunt. si magis anxii. atque
humiles esse voluissent: ut opportu-
na compunctio. et ipsorum cordibus me-
deretur: et fratrum animos deliniret. Nam
illo utique modo pusillanimitatis.
immo superbie sue vitio palpant. et
nutriunt potius quam extirpant fo-
mitem iurgiorum: dominice illius
preceptionis immemores qua ait.
Qui irascitur fratri suo reus erit iudi-
cio: et si recordatus fueris quia frater
tuus habet aliquid adversum te. relinque
ibi munus tuum ad altare. et vade
prius reconciliari fratri tuo: et tunc
veniens offeres munus tuum. xvi.

Tantum igitur non vult nos dominus noster
alterius despectui habere tristiciam: ut
si aliquid adversum nos frater habuerit.
nec munera nostra suscipiat. id est non
orationes sibi a nobis permittat offerri:
donec de animo eius iuste minusve
conceptam tristiciam. celeri satisfac-
tione tollamus. Neque enim ait si habet
veram querelam adversum te frater tuus.
relinque munus tuum ad altare. et va-
de prius reconciliari ei: sed si recor-
datus fueris inquit quia frater tuus

40

habet aduersum te. id est etiam si leue
aliquid ac uile sit. quo fratris in
te excitata fuerit commotio. et hoc
memoriam tuam subita recorda
tione pulsauerit: scias offerre te
penitus tuarum spiritalia munera non
debere: nisi prius qualibet ex causa ortam
tristiciam de corde fratris. benigna sa
tisfactione depuleris. Si ergo euan
gelicus sermo etiam pro preteritis et minu
tissima simultate. ac de exiguis ob
orta causis satisfacere nos irascen
tibus iubet: quid de nobis miseris fiet.
qui recentes et maximas causas
nostroque errore commissas. peruicaci
dissimulatione contempnimus. et
inflati tumore diabolico. dum
humiliari erubescimus. auctores
nos fratrie tristicie denegamus: ac
rebelli spiritu. subici preceptis domini
dedignantes. nequaquam eam obser
uari debere. nec impleri posse con
tendimus. Eoque fit ut iudicantes
eum impossibilia uel incongrua
precepisse: efficiamur secundum apostolum non
factores. sed iudices legis. xvii
Illud quoque quibus lacrimis est de
flendum. quod non nulli fratrum
cum fuerint contumelia cuiuslibet
sermonis accensi. si alterius cuius
piam qui eam lenire desiderat pre
cibus fatigentur: cum audierint neque
quam debere aduersus fratrem concipi uel reti
neri tristiciam secundum illud quod
scriptum est. qui irascitur fratri suo reus
erit iudicio et sol non occidat super
iracundiam uestram: proclamant illi
co si paganus aliquis uel secularis hoc
fecisset. aut ista dixisset. recte debu
it sustineri. Quis autem ferat fratrem tam
grauis conscium culpe. aut tam insolens
de ore conuicium proferentem? Quasi
uero pacientia infidelibus tantum. atque sacri
legis et non omnibus sit generaliter exhi
benda. aut iracundia contra genti
lem noxia. contra fratrem utilis estiman
da: cum utique perturbate mentis
obstinata commotio. non dissimile
quemuis fuerit excitata. sibi infe
rat detrimentum. Quante autem obs
tinationis immo uecordie est. ut nec
ipsam uerborum proprietatem. brute mentis
stupore discernant: quia non dicitur.
omnis qui irascitur alienigene. reus
erit iudicio. quod fortasse potue
rat. secundum illorum sensum consortes
nostre fidei et conuersationis excipere: sed
significanter expressit euangelicus
sermo dicens. Omnis qui irascitur
fratri suo: reus erit iudicio. Licet itaque
secundum regulam ueritatis omnem hominem
debeamus fratrem accipere. tamen hoc loco.

magis fidelis. ac vite conversationis particeps. quem etiam ipso fratris vocabulo designatur.

xviii.

Illud vero quale est. quod interdum patientes esse nos credimus. quia responsione contempnimus lacessiti. sed ita commotos fratres. amara taciturnitate. vel motu. gestuque irrisorio subsannamus. ut eos magis ad iracundiam vultu tacito provocemus. quam tumida potuissent incitare convitia. in eo nos estimantes minime apud deum reos. quia nichil ore protulimus. quod nos notare hominum iudicio. aut condempnare potuisset. Quasi vero apud deum verba tantummodo. inde precipue voluntates vocentur in culpam. et opus solum peccati non etiam votum ac propositum habeatur in crimine. aut tamen quod unusquisque fecerit per loquelam. non quod etiam per taciturnitatem facere studuerit. in iudicio sit querendum. Non enim sola commotionis illate qualitas. sed etiam propositum irritantis innoxia est. Et iccirco non quemadmodum iurgium sit excitatum. sed cuius conflagraverit vitio. verum iudicis nostri perquirit examen. Effectus enim peccati non ordo est considerandus admissi. Quid enim differt. utrum quis gladio ipse perimerit fratrem. an aliquem ad mortem fraude compulerit. cum ipsius eum dolo. vel crimine constat extinctum. Quasi vero ceci in preceps manu propria non impegisse sufficiat. cum similiter reus sit qui pronum et imminentem iam foveae cum potuerit revocare contempserit. aut ille solus in crimine sit. qui manu sua quempiam laqueaverit. non etiam is qui vel paraverit. vel ingesserit laqueum. vel certe cum potuerit auferre noluerit. Ita ergo tacere nichil prodest. si ideo iracundo indicimus silentium. ut quod agendum cum vitio fuerat. hoc taciturnitate faciamus. assimulantes quosdam gestus. quibus ille quem curari oportuit. vehementiore inardescat iracundia. et nos super hec omnia damno illius ac perditione laudemur. Quasi vero non etiam ex hoc ipso quis criminosior sit. quod gloriam sibi de fratris voluerit perditione conquirere. Utrique enim tale silentium erit equaliter noxium. quia exaggerat in alterius corde tristiciam. et ita in suo non permittit extingui. Contra quos illa prophete satis proprie est directa maledictio. Ve qui potat amicum suum mittens fel suum et inebrians. ut aspiciat nuditatem eius. repletus est ignominia pro gloria. Illud quoque quod per alium de talibus dicitur. quia omnis frater supplantans supplantabit. et omnis

amicus fraudulentus incedet. et uir
fratrem suum deridebit. et ueritatem non
loquentur. extenderunt enim linguam
suam quasi arcum mendacii. et non ueri-
tatis. Sepe autem ficta patientia
acrius ad iracundiam quam sermo
succendit. et atrocissima uerborum
transcendit conuicia maligna ta-
citurnitas. leuiusque tolerentur inimi-
corum uulnera. quam irridentium subdo-
la blandimenta. de quibus proprie dicitur per
prophetam. Mollita sunt sermones eius
super oleum. et ipsi sunt iacula. Et
alibi. Verba callidiorum mollia. hec
autem feriunt in penetralia uentris.
Quibus etiam illud potest eleganter aptari.
in ore pacem cum amico suo loquitur.
et occulte ponit ei insidias. Quibus
tamen magis decipitur. ipse qui decipit.
Nam qui preparat ante faciem amici
sui rete. circumdat illud pedibus suis.
et qui fodit foueam proximo suo.
incidet in eam ipse. Denique cum
magna multitudo ad comprehen-
dendum dominum cum gladiis et fustibus cum
iuda uenisset. nemo tamen in auc-
torem uite nostre illo crudelior exti-
tit parricida. qui cunctos ficto sa-
lutationis honore preueniens. os-
culum subdole caritatis ingessit.
Cui dominus. Iuda inquit osculo filium
hominis tradis. Idest amaritudo
persecutionis atque odii tui. hoc teg-
men assumpsit. quo dulcedo uere
amoris exprimitur. Apertius quoque ac ue-
hementius per prophetam uim huius dolo-
ris exaggerat. quoniam inquit si inimicus
meus maledixisset mihi sustinuissem
utique. et si is qui oderat me super me
magna locutus fuisset. abscondissem
me ab eo. Tu uero homo unanimis
dux meus et notus meus. qui simul
mecum dulces capiebas cibos. in
domo dei ambulauimus cum consensu.

Aliud quoque profanum. xix

Abstinentie genus est quod dignum com-
memoratione non fuerat. nisi id autem
nullis fratribus seruari aduerti. Qui cum
testificati fuerint. uel irati. ab ipso
quoque prandii abstinent cibo. ita ut
quod etiam dicere absque pudore non
possumus. illi qui dum placidi sunt
refectionem cibi usque ad horam sextam.
uel ut multum nonam. negant se pos-
se differre. cum fuerint tristicia uel fu-
rore repleti. ieiunia etiam biduana
non sentiant. tantaque inedie defec-
tione iracundie satietate sustentent.
In quo plane sacrilegii sunt crimen
credentur incurrunt. ieiunia scilicet
que soli deo pro humiliatione cordis
et purgatione uiciorum sunt specialiter

offendat. pro diabolico furore tolerantes. Quod tale est. ac si orationes atque sacrificia. non deo. sed demoniis defferant. Illamque mosaicam increpationem mereantur audire. sacrificaverunt demoniis et non deo. diis quos non noverunt.

XIX.

Non ignoramus etiam aliud dementie genus. quod sub colore fucate patientie. in nonnullis fratribus invenitur. quibus parum est iurgia commovisse. nisi etiam instigatoriis verbis. ut feriantur irritent. Cumque vel leviter fuerint inpulsione contacti. aliam quoque partem corporis ingerunt verberandam. quasi per hoc perfectionem mandati illius impleturi quo dicitur. Siquis te percusserit in dexteram maxillam tuam. prebe illi alteram. sensum autem eius ac propositum penitus ignorantes. Evangelicam namque patientiam per iracundie vitium exercere se putant. ob quod radicitus excidendum non solum vicissitudo talionis et concertandi irritatio prohibetur. sed etiam furoris verberantis geminate iubemur iniurie tolerantia mitigare.

XX.

Germanus. Quomodo reprehendendus est is qui precepto satisfaciens evangelico. non solum non renititur talionem. sed etiam paratus est ut sibimet geminetur iniuria.

XXI.

Ioseph. Sicut paulo ante dictum est. non solum res ipsa que geritur. sed etiam qualitas mentis et propositum facientis est intuendum. Et ideo si id quod ab unoquoque perficitur. quo animo fiat. vel quo procedat affectu. intimo perpendas cordis examine. videbis patientie lenitatisque virtutem. nequaquam posse contrario spiritu. id est inpatientie ac furoris impleri. Siquidem dominus noster ac salvator. ad profundam nos instruens patientie lenitatisque virtutem. id est non ut eam tantummodo proferamus. sed ut intimis anime nostre aditis recondamus. illam nobis perfectionis evangelice formulam dedit dicens. Siquis te percusserit in dexteram maxillam tuam. prebe illi alteram. subauditur sine dubio dexteram. Que alia dextera. nisi interioris hominis ut ita dixerim facie. non potest accipi. per hoc omnem penitus iracundie fomitem de profundis anime penetralibus extirpare. id est ut si exterior dextera tua impetum ferientis exceperit. interior quoque homo per humilitatis assensum. dexteram suam prebeat verberandam. conpatiens exterioris hominis passioni. et quodammodo succumbens atque subiciens suum corpus ferientis iniurie. ne exterioris hominis cede. vel tacitus intus se moveat.

minor. Videtis ergo eos longe ab
euangelica perfectione distare qui pa-
cientiam docet: non uerbis sed maio-
re cordis tranquillitate seruandam:
eamque ambobus cum quid aduersi euenerit.
ita precipit custodiri. ut non solum in-
nosmet ipsos alienos ab iracundie
perturbatione seruemus. uerum etiam illos qui
suo commoti sunt uicio succumbentes
iniuriis eorum ad placiditatem. ex-
pleta eorum satietate cogamus. furorem
eorum nostra lenitate uincentes. et ita
etiam apostolicum illud implebimus: noli
uinci a malo: sed uince in bono
malum. Quod ab illis impleri non posse
certissimum est: qui illo spiritu ac tumo-
re uerba lenitatis atque humilitatis
enuntiant: ut non solum non mitige-
nt conceptum furoris incendium:
sed magis illud tam in suo quam in
fratris commoti sensu. faciant confla-
grare. Qui tamen etiam si possent ali-
quo modo ipsi mites ac placidi
permanere: nec sic quidem aliquos iusti-
cie carperent fructus: cum dispendio
proximi pacientie sibi gloriam uendican-
tes: et per hoc ab illa apostolica caritate
omnimodis alieni. que non querit que
sua sunt: sed ea que aliorum. Non
enim ita diuitias concupiscit. ut
lucrum sibi de proximi faciat detrimento:
nec adquirere quicquam cum alterius deside-
rat nuditate.

XXIII.

Sciendum sane illum generaliter par-
tes agere fortiores. qui uolunta-
ti fratris suam subicit uoluntatem:
quam eum qui in defendendis suis di-
finitionibus ac tenendis pertinatior in-
uenitur. Ille enim sustentans ac tolerans
proximum: sani ac ualidi: hic autem
infirmi et quodammodo egrotantis ob-
tinet locum: quem ita palpari necesse
est. ac foueri: ut interdum etiam a rebus neces-
sariis pro eius quiete ac pace salubre
sit aliquid relaxari. In quo quidem nequaquam
se credat quis aliquid de sua perfectione
minuisse: tametsi quid de proposita
districtione condescendendo sum-
miserit: sed e contrario multo amplius se per
longanimitatis ac paciencie bono no-
uerit adquisisse. Apostolicum namque pre-
ceptum est: uos qui fortiores estis
imbecillitates infirmorum sustinete:
et alterutrum onera uestra portate: et sic
adimplebitis legem Christi. Numquam
enim infirmus sustentat infirmum:
nec tolerare potest aut curare lan-
guentem. is qui similiter egrotat. Sed
ille medelam tribuit imbecillo: qui
imbecillitati ipse non subiacet. Me-
rito enim dicitur. Medice cura te ipsum.

XXIIII.

Notandum etiam illud est infirmorum uitium esse semper et cursum. ut promptissimi quidem ac faciles sint ad contumelias irrogandas et iurgia conferenda. ipsi uero neque minima quidem iniurie uelut suspicione contingi. Cumque insectantes procaciter communia. inconsiderata superequitent libertate: neque parua quidem atque leuissima sustinere contempti sunt. Ideoque secundum predictam seniorum sententiam. caritas stabilis atque indirupta non potest perdurare nisi inter uiros eiusdem uirtutis atque propositi. Scindi enim necesse est eam. quocumque tempore quamuis sollicite fuerit ab altero custodita. xxv

Germanus. In quo ergo laudabilis perfecti uiri potest esse patientia si tolerare non ualet semper infirmum? xxvi

Ioseph. Hec ego dixi quod illius qui fortis est ac robustus uirtus tolerantiaque uincenda sit. sed quod infirmi pessima ualitudo illius qui sanus est sustentatione nutrita. atque indesinenter cotidie plabens generatura sit causas ob quas uel ipse iam non debeat sustineri: uel certe patiens proximum notam ad deformationem impatientie sue esse conuincens abire quantocius malit. Eum semper magnanimitate alterius. hec ergo ab his qui sodalitatis affectum cupiunt inuiolabilem custodire. pre omnibus obseruanda censemus: ut primum quibuslibet iniuriis lacessitus. non solum labia. sed etiam profunda pectoris sui monachus tranquilla custodiat. Que tamen si senserit uel tenuiter fuisse turbata: omni semet ipsum taciturnitate contineat: ut illud quod psalmista commemorat diligenter obseruet: turbatus sum et non sum locutus: et dixi custodiam uias meas ut non delinquam in lingua mea: posui ori meo custodiam. dum consisteret peccator aduersum me: obmutui et humiliatus sum et silui a bonis. Nec presentem consideratus statum. ea proferat que ad horam turbulentus suggesserit furor. dictatque animus exasperatus: sed uel recolat gratiam preterite caritatis. uel reformande pacis reintegrationem mente perspiciat. eamque uelud continuo rediuiuam. etiam in ipso quo dimotus est tempore contempletur. Dumque se ad dulcedinem reseruet concordie mox future. amaritudinem presentium non sentiat iurgiorum: et ita ea potissimum respondebit. et quibus uel a semet ipso reus fieri. uel ab alio reprehendi restituta caritate non possit: sicque implebit prophetiam illud eloquium: in ira misericordie memor eris. xxvii

Quomodo ergo nos oportet omnes uacare

motus et gubernatae discretione
moderari. ne inde quod a salomone
non dampnatur precipiti furore ra-
piemur. Totam iram suam
profert insipiens. sapiens autem
dispensat per partes. Stultus
quidem ad ultionem sui iram perturba-
tione succenditur. sapiens autem
paulatim eam maturitate con-
silii ac moderatione extenuat et
expellit. Tale est illud quod ab apostolo
dicitur. Non vos metipsos iudicantes
karissimi. sed date locum ire. Hoc est non
sint corda vestra sic inpacientie ac
pusillanimitatis angustiis co-
hartata. ut violentam commotionis
procellam cum irruerit sustinere non
possint. sed dilatamini in cordibus ve-
stris suscipientes adversus iracun-
die fluctus nullis extentis finibus
karitatis que omnia suffert et omnia susti-
net et ita mens vestra amplitudi-
ne longanimitatis ac patientie
dilatata. habeat in se consiliorum
salutares recessus. in quibus tempes-
tas quidam atque diffusus terrimus
iracundie fumus pertransiens evanescat.
Vel certe ita est intelligendum: date
locum ire. id est querens commotionem al-
terius humili atque tranquilla men-
te succumbimus. ut quidam dignos
nos quibus iniuria proficientes et

inpacientie feruentem obsequimur.
Ceterum hec quia ita sensum apostolice
prefationis inclinat. ut locum ire et
illos dare extiment. qui abiurescentes
discedunt. incensi in discessione
fomitem non abscidunt sed nutriunt. Nisi
enim iracundia primum humili statim
satisfactione mitigatur. provocat eam
fugiens pocius quam declinat. Illud quoque
huic simile est. quod salomon ait.
Noli festinare in spiritu tuo irasci. quia
ira requiescit in sinu insipientium.
et noli procurrere in iurgium cito. ne
peniteat te in novissimo. Sicque enim
ita festinationem ire vel iracundie
culpat. ut eandem apostolus tardita-
tem. Similiter et id suscipiendum est.
Stultus eadem ipsa hora pronunciat
iram suam. occultat autem ignominiam
suam astutus. Non enim ignominiosam
vel iracundie ire passionem ita vel a sa-
pientibus occultari debere decrevit. ut
iracundie velocitatem culpans
non probaret tarditatem. Quam utique
si per necessitatem humane infirmi-
tatis irruerit ideo censuit occultandam.
ut dum ad presens sapienter obte-
gitur paulatim decidat. et in perpe-
tuum deleatur. Hec enim est natura ire. ut di-
lata languescat et pereat. prolata vero
magis magisque conflagret. Dilatanda
ergo atque amplianda sunt pectora. ne

angustijs pusillanimitatis arta
ta ꝛ iracundie turbulentis estibus
obpleantur ꝛ recipe secdm ꝓpham
id nimis latum mandatum dei ꝗ
angusto corde nequeamus ꝯ nec dicere
cum ꝓpha. Viam mandatorum tuorum cu
curri: cum dilatasti cor meum. Nam
quia longanimitas sapientia sit
euidentissimis scripture testimonijs
edocemur. longanimis enim uir multum
in prudentia ꝛ pusillanimis autem
ualde insipiens est. Et ideirco de
illo qui sapientie donum a dnō lau
dabiliter postulauit scriptum commemo
rat. Et dedit dns salomoni sapie
tiam prudentiamque multam nimis:
latitudinem cordis ꝛ quasi arenam ma
ris innumerabilem.

xxvij

Illud quoque multis est experimentis sepis
sime comprobatum. nullo modo eos qui ami
cicie federa coniuraconis inere
principio indiruptam potuisse serua
re concordiam ꝛ siue quia eam non p
desiderio perfectionis nec per aplice
karitatis imperio. sed pro amore
terreno ꝛ per necessitatem ac uinculum
pacti retinere conati sunt ꝛ siue quia
ille callidissimus inimicus ut eos pre
uaricatores sui faciat sacramenti ꝛ
celerius ad irrumpenda amicicie
ac uincula precipitat. Certissi
ma igitur est prudentissimorum uiro
rum illa sententia ꝛ concordiam ue
ram ac indiuiduam societatem
nisi inter emendatos mores eius
demque uirtutis ac propositi uiros
stare non posse. Hec de amicicia
beatus ioseph spiritali narratione
disseruit ꝛ nosque ad custodien
dam sodalitatis perpetuam kari
tatem ardentius incitauit. Explicit
collacio xvi. Incipit tabula septime
collacionis.

i De angustijs quas patimur
ij De abbatis germani an
xietate super sponsionis nostre recordacione
iij Quod nobis ad hoc uisum sit
iiij Interrogacio abbatis ioseph
utrumque responsio nostra anxietatis exiliss
v Exposicio abbatis germani cur
nos in egypto residere mallemus
vi Interrogacio abbatis ioseph
an in egypto maiorem perfectionem nobis quisimus
vij Responsio de diferentia esset
institucionum utriusque prouintie
viij Quod perfectiuiri nichil abso
lute debeant desinire
ix Quod plerumque utili sit statui

interrumpere quam implere

x Interrogatio nostra de metu prebite in cenobio sue sponsionis

xi Responsio quod propositum generum non sit negocii considerandum effectus

xii Quod boni prouentus malignis auctoribus non profuerint

xiii Responsio nostra quod causa a nobis exegerit sponsionem

xiiii Disputatio senis quod sine culpa actionis ordo mutetur

xv Interrogatio an absque peccato sit quod infirmitatis nostre conscientia occasionem ingerit mentiendi

xvi Responsio quod non propter istiusmodi scandalum scripture ueritas sit mutanda

xvii Quod uenerabiliter sancti mendacio tamquam ellebro usi sunt

xviii Obiectio eo quod illi tantum inpune mendacio usi sunt qui sub lege uixerunt

xix Responsio eo quod licentia mendacii ne ueteri quidem indulta est testamento

xx Quod uenerabile plerumque mendacium et noxiam ueritatem et apostoli esse censuerunt

xxi Interrogantibus occultam continentiam sine mendacio oporteat propalari

xxii Obiectio quod oporteat quidem abscondi continentiam

xxiii Responsio quod rationabilis sit huius difinitionis pertinacia

xxiiii Quomodo abbas piamon continentiam suam celare maluerit

xxv Testimonia scripturarum de mutatis difinitionibus

xxvi Quod sancti uiri pertinaces ac duri esse non possunt

xxvii Interrogatio an sit contrarium prodere scientie id quod dixerint iuramenti statum

xxviii Responsio in quibus inmobilis difinitio sit tenenda et in quibus si oportuerit sit rescindenda

xxix Quemadmodum deberant celanda committi.

xxx Nichil super hys quod ad usum communis uite attinet diffiniendum.

I.

Precedente igitur collatione finita pariterque nocturno intercedente silentio cum fuissemus a sancto abbate ioseph ad secretam positam cellulam inrecepto cum quietis adducti et sermonibus eius igne quodam in cordibus nostris excitatam totam noctem habuissemus insopnem egressi cellula et centum abeabea passibus fere secedentes et

in loco remociore consedimus

Cum itaque secreta colloquii nobis
familiaritatem et nocturnis tenebris
oportunitas praestitisset: in loco ut reside
mus abbas Germanus graviter ingemiscens:
quid agimus inquit. Ingenti namque dis
crimine nos videmus et pessimo inextricabi
li condicione constrictos: quos et ratio ipsa
conversatioque sanctorum quid salubrius sit ad profec
tum vitae spiritalis efficaciter docet: et
eligere id quod expedit data senioribus
sponsio non admittit. Possumus enim
exemplis talium ac tantorum
virorum ad perfectiorem vitam propositumque
formari: nisi nos instanter ad cenobi
um recurrere promissi pacto coartaret.
Sed si revisitaverimus: copia nobis ulterius huc
remeandi nulla tribuetur. Sin vero hic re
sidentes dissidium nostrum maluerimus
explere: quid agimus de sponsionis
fide. quam senioribus nostris velocissi
mum reditum pollicentes dedisse nos
novimus. ut vel sic liceret nobis huius
provinciae sanctos ac monasteria circumire.
Cumque sic aestuantes quid super statu
salutis nostrae definiendum esset nequaquam
invenire possemus: solo gemitu tes
tabamur durissimae condicionis necessi
tatem: accusantes et teneritudi
nem frontis nostrae: et ingenitam nobis
verecundiam detestantes: cuius
rei omnis praegravati et contra utilitatem
ac propositum nostrum retinentium
precibus alias non potuissemus obsis
tere: ut maturissimo reditu
repromissio illis fieret. nos pudoris
vitio laborasse deflentes. de quo
dictum est. est pudor afferens peccatum.

iii

Quantum ego compendium
iustum angoribus afferat nostris
consilium: immo auctoritas senis:
ad quem oportet ut nostras sollicitu
dines deferamus: et quicquid eius fu
erit sententia definitum. velud divi
num et caeleste responsum cunctis estibus
nostris finem ponat. quem quidem
nobis per os senis huius a domino tribuendum:
et ob illius meritum et ob nostram fidem
minime dubitemus. Ipso enim
munere salubre consilium et cre
duli ab indignis: et increduli a
sanctis frequenter adepti sunt:
domino id vel pro merito respondentium
vel pro fide consulentium largiente.
His itaque sermonibus a sancto abbate
Germano ea alacritate susceptis.
ac si eos non a me proprio sensu sed instinctu
domini protulissem: adventum senis
atque iam instantem horam nocturnae si
naxeos

paululum

paululum prestolati · et postquam
cum solita salutatione suscepi
mus · et legimus orationum atque psalmo
rum impletus est numerus · his decem cur
sus · quibus ad quietem exposita fuerant
psiathiis tenore consedimus · iij.

Tunc uenerabilis ioseph deiec
tiores nos animo contemplatus ·
atque hec nobis non sine causa contingens acce
disse · illo nos patriarche ioseph
sermone compellat · Quare utique uultus
uestri tristes sunt hodie? Cui nos non
sic uinclati illi pharaonis ministri
somnium uidimus · et qui interpretetur non est ·
sed insompnem · fateor · duximus noctem · et qui
estuantium mentium moles subleuet non est ·
nisi eas dominus tua discretione submouerit ·
Tu ille ut patriarche uirtutem
et merito preferret et nomine · non prodit
inquit est humanarum cogitationum cor
rectio · que preferant inmedicum · potens
enim est diuina clementia · secundum
fidem nostram uestro eis medelam
prestare consilio ·

v.

Credebamus inquit nos uestre beati
tudinis uisione non solum leni
tia spiritali · sed et profectu habendos reple
tos · ad nostrum cenobium recursuros ·
et ea que fuissemus uestro magisterio conse
cuti · ambo post reditum · uel tenui
emulatione sectanda · Hoc enim et seni
oris nostri dilectio nos spondere compu
lit · quia sublimitati uite uestre atque doc
trine posse nos aliquatenus imitari in
illo cenobio crederemus · Unde cum ex hoc
nobis existimaremus leticiam conferendam ·
intolerabili econtra dolere conficimur · consi
derantes illo nos ordine id quod salu
tare nobis esse cognoscimus obtinere non
posse · Utrumque igitur nunc latere coartamur ·
Si enim promissionem quam coram cunctis
fratribus in spelaeo in quo dominus noster ex aula
uteri uirginalis effulsit · ipso teste depromsi
mus satisfacere uoluerimus · summum spiritalis
uite nostre incurrimus detrimentum · Sin
autem sponsionis inmemores · et his
regionibus residentes · utilitati perfec
tionis nostre illam uoluerimus postpo
nere pactionem · et abrupta mendacii pericula
formidamus · Sed nec hoc quidem estus
nostros possumus releuare consilio · ut
postquam uelocissimo reditu sponsio
nis fuerit impleta condicio · huc denuo loca
celeri recursu repetamus · Nam licet his qui
ad profectum spiritalem rerum uirtutemque ten
dentibus periculosa ac noxia sit uel parua
dilatio · et tamen pollicitationis fidem uestre
quamuis moroso reditu soluerimus · non nos

nō solū karitate uerū ē auctori
tate senior nrōr scirem insō
lubilit collig andos ē ita ut reme
andi ad h' loca· ub potestas de
inceps nllo m tbuat

·vi·

Adh' bts ioseph intposito aliqn
tisp silentio ē certi inqt estis i
maiorem spitaliū rer pfectū· in
regione hac· ub posse conferri·

·vii·

Quamus ē illor doctine suma
gtes rependr debeam q nos docu
erit aparuul' magna conari ē da
to boni sui gustu· egga pfectōnis
siti nris uisceribʼ indidit· si qd tn
iudicō nrō ē dit ē nllam ducim cpa
cōne int h' atqz illa q illic pcipim
instituta· ut sileam cusacōnis uīe
mirabilē puritatē· qm ub n soli
mtis ac pposti distictōne ē s ē locor
ēdim bnfitō patcinate· cferri· U'n
dubitam ad imitandā pfectōis
uīe mag ficētiā hac q cursim tdit
doctina nō posse suffice ē n ub ē omo
ratōnis ipi adsunt adiumta· lon
giqz tēporis eruditō cotidiana insti
tucōne· torpore mi cordis utqz dicus
serit mich

·viii·

Sanū qdē ē atqz pfectū· nimqz
pfessioni oino cueniēs ē ut
ea q sub aliq sponsione decrnim
eficacit ipleam· ob qd rē n oz ab
rupte monachū definire ē ne
aut id qd icaute pmisit iple cogat·
aut csidacōne honestioris itut
reuocat ē spōsionis sue puarica
tor existat· S; qz nūc ppositi nb
ē n tā de scitatis statu ē qd de in
firmitatis curacōne tctare· nqd
pore loco ub sum acciītādū· s; que
admodū d scopulo huiʼ pniciosi
naufragij possitis euade· salub ē
csilio reqrēdū· Q nō g nllin nos
coartat uiclm· nec cdicō ulla cstri
git· de cpacōne sectar rer obtime
ppoita· id qd maioris ē comodi p
legat· Q nō ū aliq dispēdior obsis
tit aduūsitas ē icpacōne dapnor
id ē appetēd· qd leuioribʼ subiacet
detrimtis· pro qd qntū uīa patescit ast
tō· ē id uos loci spōsi isulta pdu
xit· ut eruūqz gūis icomodi sub
eūda iactura sit· ē icā pte iclinā
dū ē· electōnis arbitū· q tolabili
ora dispēdia ifrat· ut satisfactōni
remedio facili expiet· Si g maio
ra spūn uro luc ex hac cmoracōne
ēditis cferēda· qd illa sunt qd ub de
cusacōne illi cenobij nascebātur ē
neqz sin iactura igētiū comodor

post condictam uitæ sponsionis implere: satis est huius mendacii uel non ipse promissionis subire dispendium. Qui semel perfectionem nec ipsum ultra iam repetiturus nec alia per semetipsum potuit gratia re peccata: quod illud iccirco per quod tepidioris uitæ ut dicitis status cotidiano nos atque inmutabili afficiat detrimento. Veniabiliter est immo uero et laudabiliter diffinitio ista mutabitur: si ad salubriorem transeat partem: nec constantiæ preuaricatio sed temeritatis emendatio esse credenda est: quotiens sponsio uitiosa corrigitur. Hæc omnia scripturarum quæ possunt testimoniis aptissime comprobari: quod multis in letalium cesseri statuta complesse: et eos quod multis ea de refugisse commodius fuit ac salubrius.

IX.

Quod utrique liquidissime sancti apostoli Petri et Herodis exempla testantur. Ille est qui discessit ab inconsulte diffinitione sententiæ quam uelud sacramento firmauerat dicens. Non mihi lauabis pedes in eternum. et immortale christi omnino quoque consortium perdere: abscidendus proculdubio ab illius beatitudinis gratia si munitionis suæ obstinatione mansisset. Herodes uero fide inconsulta retinens sacramenti crudelissimus percursoris domini extitit interemptor: uanoque timore periurii damnationi semetipsum atque suppliciis perpetuæ mortis iniunxit. In omnibus quippe rebus considerandum est finis et secundum ipsum positum nostri dirigendus est cursus: quem si superuenientem salubriore consilio ad deteriorem partem urgeri uiderimus et recta est incongrua consideratione submota ad meliorem transire sententiam: quod statutis pertinaciter inherendo peccatis grauioribus obligari.

X.

Quantum expectat ad desiderium uestrum quo ambo per spiritualem commodi utilitatem susceptum est: optarem edificari uestri iugitate consortii. Si enim ad cenobium nostrum fuerimus regressi: non solum nos ab huius tam sublimi proposito relapsuros: sed et per mediocritatem conuersationis illius multis ceterum et dispendiis quietis dos. Verum nos euangelicum mandatum uehementer absterret. Sit sermo uester est est. non non. Quod autem his abundantius est a malo est. Et dimus est tamen transgressione precepti nulla compensari posse iusticia. nec inertimus bonum cedere quod malo initio fuerit incoactum.

XI.

In omnibus ut diximus causis non processus operis sed uoluntas operantis est intuenda. Si ecce statim quaerimus quid egit. sed quo uo

egerit inq̄rendo : ita ut ñ nllos p
his factis de q̄stiona postea orta sūt.
repiam⁹ fuisse dānatos : ꝛ eos · q̄s
dam rephensibiles actus · ad sūmā
puenisse iusticiā · ut nec illi : uti
lis rez erit pfuit · q̄ pessimo rem
agens pposito · nec illā q̄ subsecuta
ē utilitate · s; q̄dam ōiū uoluit :
opari · nec huic nocuerit rephen
sibilit̃ inchoasse : q̄ nō p cōtēptu
dī nec delinq̄ndi pposita · s; neces
sarie scificatōnis īturū uitupa
bil' uicē sustinuit necessitatem ·
Et ut h eadē · scōz scēpturaz dilu
cidemus exemplis

xvi.

Quid salub⁹ q̄so q̄d utili⁹ uniuso
orbi potuit peurari · q̄ dnice
passionis salutare remediū. Et
tñ nō solū nō pfuit : uerū ē ī tm̄
illi obfuit t̃ditori · cui⁹ missio pba
tur īpletā : ut absolute de illo pro
nunciet̃ lonū erat ei · si nat⁹ nō fuis
s; hō ille · Nō eni scd̄m h q̄ uenit ·
fruct⁹ illi ē sui opis repensandū ·
s; scd̄m id q̄ face uoluit : ul' effec
turū se eē cdit · Et rursum · Qūs
erūpnosi⁹ dolo atq; mēdacō : ē in
extincū · ne dixi īgnaui · p̄cim ue
ōmisso. Et tñ nō solum p his ·
nullam dānatōnē · aut rephēsionē
iacob patarcha ōtrit : uerū ē
p̄tue bñdictōnis hereditatis ē
fuce inuito : q̄ ꝛ iste bñdictōnē
p̄mogenito destinatā · nō ex p̄senti
luc̄ auaricia · s; exfide sanctifi
catōnis p̄petue ōcupiuit : ꝛ ille
nō humane salutis obtentu ·
s; phylargie c̄imine morti ōm
redēptorē · Et iccirco uterq; eoz
fructus opacōnis sue scd̄m des
tinacōnē m̄tis · ac pposituum uo
luntatis acceptus ē : q: nec ille
fraudū · nec iste salutē statuit
opari · Illō ē pretribucōne m̄cedi
iuste unicuiq; reus pensat̃ · q̄
p̄ncipalit̃ m̄te ōcepit : ñ q̄ erim
ul' bñ · ul' male ō · uotū opaūt
eūfit · Ideoq; iustissim⁹ iudex ex
cusabilē · imo laudabilē · talis
mēdacij censuit p̄sūptorē : q̄ sīm
eo ad bñdictōnē p̄mituoz nō
potat puenire · nec debuit in
cine uocari : q̄ desidio bñdic
tōnis decortū ē · Alioq̄n nō m̄
iniq⁹ infirmitē patarcha p̄oict ·
s; ī circūuentor ipatrē ꝛ sacleg⁹
extitisset : si huis aliā uiā q̄ ad
illi⁹ g̃m bñdictōnis pueniret ·
hanc q̄ fiat dānosa ēēt · ac no
ria expetē maluisset · Videns g̃
apd̄ dm̄ nō pcessū opis : s; desti
nacōnē m̄tis inq̄ri · his itaq;

ꝯstructis ut ad propositam q̄stio
nē reuẽtam᷑: respondeatis in p̄
mit᷑. ul̄ ieiun᷑ rei cā nos illi͛ sp̄o
sionis neribus uinxeritis—

·xiij·

Prima ut diximus extitit cau
sa. q̄ nr̄os seniores mestifi
care ac p̄ceptis eoꝝ obsistere uere
bam᷑: secūda q̄ si q̄d p̄fectū atq̄
mag̃ficū. ul̄ uisu. ul̄ auditu p
cepissem᷑ aut̄ c̄ reūsi ad cenobi
ū fuissem᷑ exc̄e nos posse insul
tissima ꝑsuasione credidim᷑

·xiiij·

Sicut p̄fati sum᷑ destinatō
mētis ul̄ remun̄at hominē.
ul̄ dapnat: secdm illō. Et int̄ se
inuicē cogitatōnib᷑ accusantibus
aut i defendentib᷑: in die q̄ iudica
bit dn̄s occulta hoīnū. ꝑtūs i ego
aut̄ opa ⁊ cogitatōnes eoꝝ: ue
nio ut ꝯgygem cū oīb᷑ gētib᷑. ⁊ li
guis. Q͛m obrē desidio p̄fectōis
ut uidō h̄c nos sacr̄mti uīclō co
lligastis. dū credidistis illo eam
ordine posse ꝯp̄hendi. q̄ nūc
supuenientē pleniore iudicō ad
sublimitatē eius ꝯscēdendi nō
posse ꝯp̄hendi ꝑspicitis. si oḡ
p̄iudicat q̄cq̄d discrepans ab
illa dispositōne uisū fuīt acci
disse: si m̄ nl̄la p̄ncipal̄ illi͛ ꝑpo
siti diūsitas subsequit̄. Neq̄ enim
opificij cuiusq̄m defectō ē demutatō
ferramēti: atq̄ seguitiā arguit ma
toris uie ꝯpendiosioris ac directō
nis electō. Jtaq̄ ⁊ in hac parte
emēdatō dispositōnis spūdie: nō
spital̄ uoti ē iudicāda t̄nsgr̄ssio.
Qcq̄d ē ꝑ karitate di ⁊ pietatis
amore ꝑficit̄. q̄ ꝑost missione h̄t
uite q̄ nūc ē ⁊ future: cā ⁊ si durius
atq̄ adūsis uideat̄ p̄ncipiis incoari:
nō solū nl̄la rep̄hensione. s; ⁊ laude
dignissimū ē. Et ideo nichil ꝑ
iudicat refragatō sp̄osionis ieiunie:
si q̄l; genē scopos. tn̄ .i. ꝑposita pie
tatis destinatō teneat̄. Oīa namq̄
ob h̄ agim᷑: ut dō cor mūdū exibere
possim᷑. Cui᷑ consummatō si huīs lo
cis facilior iudicat᷑: ul̄ parū. ul̄ n̄
nb̄ obit extorte mutatō patōnis:
dū m̄ p̄ncipal̄ illi᷑ p̄fectō puritatis
p̄q̄ sponsio ūra p̄cesserat. secdm dn̄i
uoluntatem maturi᷑ adq̄rat̄

·xv·

Quantū expectat ad ui s̄monū
q̄ rōnabilit̄ prudentiq̄ digesti
sūt. aut dificile sponsionis nr̄e
scrupul᷑ anl̄i potuisset extrudi:
n̄ illō nos uehementissime deterret.
q̄ q̄bq̄ i firmiorib᷑ infinita p̄ h̄ in
cent̄ exempla. ocasio ināiendi: si

ullo modo pacem fidei violato posse cognoverit dissolvi. quippe cum tantis hoc ipsum per tamquam minantibus indicatur eloquiis. prophetia dicente: perdes omnes qui loquuntur mendacium: et os quod mentitur occidit animam.

xvi.

Occasiones causasque predictorum his qui parituri sunt. immo qui perire desiderant: deesse non possunt. sed neque enim abscindenda sunt testimonia scripturarum. ac de suo corpore penitus abradenda. quibus vel vetitorum pravitas alatur. vel intectorum infidelitas obduratur. vel tumor sapientie gentilis offenditur: sed utique et precavenda et inmobiliter sunt tenenda et secundum veritatis regulam predicanda. Sic secundo non debemus aliene infidelitatis obtentu. dicendo hoc a vacuo. id est dispensationes prophetarum atque sanctorum quas scriptura commemorat abdicare: ne dum infirmitati eorum condescendere debemus nos etiam non solum mendacii verum et sacrilegii crimine polluamur. Sed quemadmodum divinis oportet nos capere historiam consiliis: et quemadmodum gesta sunt explanare. Certum his qui primi propositi sunt. non ex hoc mentiendi aditus obstruetur: si earum rerum quas vel plaudunt sum vel pertulimus veritatem. aut penitus abnegare aut extenuare allegoricis interpretationibus salvorum. Quod enim illis hoc testimonium nocebit auctoritas. quibus in sola corruptione voluntatis sufficit ad peccandum.

xvii

Itaque taliter de mendacio sententiendum atque eo ita utendum est. qui non est ei nisi elusio: ut si imminenti exitiali morbo sumptum fuerit. sit salubre. certum absque summi discriminis necessitate perceptum presentis exitii est. Itaque numquam sanctos ac probatissimos dei viros vel habiles legimus usos fuisse mendacio. Sicut Raab: que est non solum nulla virtutis. sed impudicicie monumenta scriptura commemorat: pro tali mendacio quo exploratores maluit occultare quam prodere: admisceri populo dei et eterna benedictione promeruit. Que si veritate loqui aut salutem eius consulere voluisset: ulli dubium quod nec imminentem excidium domo sua fugisset initii: nec auctoribus dominice nativitatis inserta in patriarcharum annuntiata cathalogo per successionem sue plebis meruisset omnium salvatorem. Denique Dalida que utilitatem eum non consulens exploratam prodidit voluntatem: et perpetue proditionis nec similitudinem consecuta: sola

.vij.

eminus sui erroris memoriam delinquit. Quando ergo grave aliquod imminet de veritatis confessione discrimen, tunc mendacii sunt recipienda perfugia, ita tamen ut reatu humilis conscientiae salubriter mordeamur. Ubi autem nulla conditio summae necessitatis incumbit, omni cautione mendacium veluti mortiferum devitandum est, quemadmodum de ellebori diximus potu, qui salubris est ... si tunc demum sumitur cum inevitabilis atque mortifera imminet egritudo. Si vero integra atque inperturbata corporis sanitate sumatur, constatim ad praeoccupanda vitalia vis perniciosa pertendit. Quod de Raab Hiericontina et de Iacob patriarcha evidenter ostensum est: e quibus nec illa mortem aliter quam hoc remedio potuisset evadere, nec iste abbenedictionem primogeniti pervenire. Non enim deus verborum tantum actuumque noster discussor et iudex est, sed et propositi ac destinationis inspector. Qui si quid causa salutis aeternae ac divinae contemplationis intuitu ab uno quolibet vel factum vel promissum viderit, vel a consueta districtione mollitum, tamen licet hominibus durum atque iniquum esse videatur, ille tamen intimi cordis inspiciens pietatem non verborum sonum, sed votum diiudicat voluntatis, quia finis operis et affectus considerandus est operantis: quo pacto quidam ut supradictum est et per mendacium iustificari, et alii per veritatis actionem perpetuae mortis incurrere. Ad quem finem et patriarcha respiciens hispidam fratris corporis speciem obvolutione pellium simulare non timuit, et instigati ad hoc mendacium matris laudabiliter adquievit. Videbat enim ex hoc maiora sibi lucra benedictionis atque iustitiae quam per simplicitatis observantiam conferenda. Non enim dubitat mendacii huius maculam inundatione paternae benedictionis protinus abluendam, et velut nubeculam quandam flatu spiritus sancti velociter absumendam, atque uberiora sibi per hanc affectatam simulationem quam per illam ingenitam veritatem meritorum praemia conferenda.

.xviij.

Non mirum ergo has dispensationes veteris testamenti licenter usurpatas, ac nonnumquam viros sanctos veniabiliter fuisse mentitos, cum multa maiora eis pro temporis rudimentis licuisse videamus. Cur enim mirum sit beatus David fugiens Saulem, et dicenti Abimelech

sacerdoti · atque dicenti · quare tu solus
es · et nullus est tecum · ita respondit : Rex
mihi precepit sermonem et dixit nemo
sciat rem propter quam missus es : nam
pueris et dixi in illum locum : et iterum si
habes hic ad manum hastam · aut
gladium · quia gladium meum et arma
mea non tuli mecum · sermo enim regis urgebat : uel illud · cum peruenit ad achis regem geth · insanire se furiosumque simulauit ac mutauit os suum coram eis ·
et collidebatur inter manus eorum · et impingebat in hostium porte · defluebantque saliue eius
in barbam : cum iam uxorum concubinarumque coniugibus licito fruerentur nec nullum
eis imputaretur peccatum ex [illegible] hac parte :
insuper et inimicorum [illegible] sanguine propria manu [illegible] quem eius
dem : idque non solum inreprehensibile ·
uerum et laudabile crederetur · Nunc ita iam
in euangelio coruscante uidemus omnimodis
interdicta : ut sine ingenti crimine ac sacrilegio · horum quicquam non possit admitti · Inquem modum nec mendacium ullum
quolibet pio colore contectum ueniabiliter
aliquem credimus usurpari · dicente domino :
Sit sermo uester est est · et non non · quod autem his
habundantius est a malo est · apostolo quoque in eadem
consentiente : nolite mentiri inuicem ·

XIX.

Uxorum quidem concubinarumque multitudinem
antiqua illa libertas instante iam
tempore sine multiplicatione humane generationis expleta : non
immerito · uel ut minus iam necessaria
per euangelicam perfectionem debuit amputari · Illam usque ad aduentum christi
oportuit benedictionem primordialis
illius uigere sententie qua dictum est · Crescite
et multiplicamini · et replete terram · Et
idcirco iustissimum fuit ut ex illa
radice fecunditatis humane que in
sinagoga pro dispensatione temporis
utiliter uiguit angelice uirginitatis
flosculi germinarent : ac suaue olentes continentie fructus in ecclesia generentur ·
Mendatia uero et tunc fuisse dampnata · tot ueteris instrumenta testimoniis
euidenter ostendit dicens : Perdes
omnes qui locuntur mendacium : et iterum
Suauis est hominum panis mendacii :
et postea replebitur os eius calculo ·
Et ipse legislator : mendacium
inquit fugies · Sed tunc demum
ueniabiliter diximus usurpatum :
cum ei necessitas aliqua seu dispensatio salutaris adiuncta est :
ob quam non debuerunt condempnari ·
Quale est id quod commemorastis de dauid ·

rege: cum fugiens insectationem Saulis
iniustam ad abimelech sacerdotem
non proposito eius quod latet, nec studio
laedendi quempiam, sed ut tantummodo se
metipsum ab impiissima eius insecta-
tione salutaret: mendacibus uteretur
uerbis: et qui propter quod manus suas inimi-
ci regis sanguine, cum quidem aduersus se toti-
ens incitati, contaminare noluit di-
cens: propitius sit mihi deus ne faciam rem
hanc domino meo christo domini: ut mittam manum
meam in eum: quia christus domini est. Et idcirco
dispensationes has quas, uel ob uo-
luntatem dei, uel ob praefigurationem
spiritalium sacramentorum: uel ob quorundam
salutem sanctos uiros in ueteri testa-
mento legimus executos, tamen nos
quos nulla necessitas coartauit non
possumus abdicare. ut nec ipsos qui-
dem apostolos, ubi consideratio alicuius exi-
git utilitatis, ab eis declinasse
cernamus. Quae paulisper iterum diffe-
rentes, digestis his prius quae ad-
huc de ueteri testamento proferre dis-
posuimus, post hoc congruentius inserere
mus: ut facilius approbetur uiros
sanctos et iustos, tam in nouo testamen-
to sibi sermonis et opera concordas-
se. Quid de illa Chusi ad absalon
pro salute regis dauid pia simulatione
dicimus? Quae cum tota fallendi per cir-
cumuenientes, proinde affectum et uo-
luntatem consulentis impugnet. scripturae di-
uinae testimonio comprobatur ita dicentis.
domini autem nutu dissipatum est consilium
achitofel utile: ut induceret dominus
super absalon mala. Nec est reprehendi potuit
id quod recto proposito, ac pio iudicio, pro
iustis partibus gerebatur: ac quod pro illis cuius
pietas deo placebat salute atque uicto-
ria religiosa fuerat simulatione conceptum.
Quid et de illius feminae pronuntiabimus facto,
quae suscipiens illos qui ad regem dauid a prae-
dicto chusi fuerant destinati, abscondit
in puteo: et expandens uelamen super os eius
et ptisanas se torrere simulasset. Transisse
eos igitur gustata paululum aqua: atque
hoc eos figmento ab insequentium manibus
liberauit. Quid ergo? respondete quaeso mihi
qui damnatis? ... ōtẽ sub euan-
gelio constitutis, similiter fuisset extorta
confessio: utrum maluissetis eos similiter
celare mendacio, dicentes eos ut ministri
transierunt gustata paululum aqua: et implere id
quod praecipitur: eripe eos qui ducuntur ad mor-
tem: et redime eos qui interficiuntur: ne
parcas: an ueritatis confessione lati-
tantes proderetis perempturis? Et ubi est illud
apostoli: nemo quod suum est quaerat, sed quod alterius:
et caritas non quaerit quae sua sunt. sed quae aliorum.
ac de se ipso: non quaerens igitur quod mihi utile est: sed
quod multis: ut salui fiant. Si enim ea quae
nostra sunt quaerimus, et id quod nobis utile est
pertinaciter uolumus retemptare: et ibi nunc mi-

necessitatib' loq nos necesse ē
ūitatē · ꝛ reos fieri mēdacii aliene.
Diū ea q̄ alijs necessaria sūt nr̄is
utilitatib' ꝑponētes · aplico satisfe
cim' ꝑcepto · sic dubio subeūda ē nb
necessitas mētiendi · Et iccirco nō
integ' karitatis uiscā possidere · nec
ea q̄ alioꝝ sūt · secdm aplicā disci
plinā q̄rere potim' : n̄ hiſ q̄ districtō
tōnis mē · ꝑfectōniq; ꝯuenuīt pau
lulū relaxatis · ꝯdescende utilitatib'
alioꝝ ꝑro maluerim' affectu : ꝛ ita
ē aplo īfirmis efficiam' īfirmi : ut
lucrari possimus infirmos · XX

Quib' eruditi exeplis · bt̄s p̄etr'
apl's iacob' · omēsq; illi ecclie
p̄mitie ꝑpetui p̄ncipes : ꝛ aplm pau
lū · absoluta districtōne ad simulatōnis
figmēta descēdē ꝑ imbecillitate īfirma
tū coartāt : eūq; purificari secdm
obseruātia legis ꝛ adē uota offerre cō
pellūt : ꝑsens illd dispendiū q̄d ex
ipa ꝑ ꝯcessi g̃nebat · n̄ respicientes :
s; ꝯtemplantes lucri q̄ erant ex
illi' diutina ꝑdicatōne capienda.
Isto eni tm aplo paulo lucri ex
hac ei fiat districtōne ꝯcessi · q̄m
celi ei' exitio uniūsis gentib' detrimē.
Qd sine dubio uniūsē tūc euenisset
ecclie : n̄ illū homo uel ac salu
b's ꝑcessis ꝑdicatōni euāglice
reseruasset · tūc ē necessario ac
uēiabilit' adq̄escit iudacij dā
pnito q̄m mari ut dirimi iminēs
diuitias ꝯfessione dispendium :
ꝛ utilitas q̄ nb' de ūitate ꝯfertur ·
ꝯpensare illa q̄ generanda sūt :
dāpna nō ꝑualet. Qd tē patitū
ꝑ alijs ūbis ī dm bt̄s apl's ūq;
se sep tenuisse testat' · ſlā ē dic.
fcs sū iudeis sic iudeis · ut iu
deos lucrifacerem : hijs q̄ sub lege
erāt q̄si sub lege eēm · cū ipe nō esse
sub lege ut eos q̄ sub lege erāt
lucrifacerem · hijs q̄ sine lege erāt ·
tanq; sine lege eēsse ē sine lege
dei nō essem · s; ī lege eēm x̄ ut
eos q̄ sine lege erant lucrificarē :
fcs sū infirmi' infirmus ut īfirmos
lucrifacerem : oib' oīa fact' sum ·
ut oēs facerem saluos : qd aliud
ostendit ꝗ secdm īfirmitatē atq;
mēsurā eoꝝ q̄ instituebant' ē desce
disse sep ꝑ apfectōnis rigore aliqd
relaxasse nec tenuisse se id q̄ districtō
regida posce uidebat' : s; illd ma
gis ꝑposuisse q̄ īfirmātiū utilitas
exigebat'. Et ut h̄ eade āttentius

idagantes singillati oplicare
uirtutu isignia replicem? quare
aliqs qm oib' potia bis apls su
am pfect aptasse p. ubi fcs sit
iudeis sic iudeus. pfecto ibi ubi
illam sntia itimo corde custodies.
q galatis denutiauerat dicens.
Ecce ego paul' dico uob. qa si cir
cudamini x' uob nichil pdit.
i timotei circucisione ymagi
ne qdam iudaice supstitonis
asupsit. Et rurs' u fcs e tams qui
sub lege erat tamq sub lege esset.
scilicet ibi ubi iacob' oesq; seniores
ecclie formidantes ne icu illa
irruerent iudeor ctetu. imo ra
nor iudaizantiu multitudo. q
ita fide x' reciperat. ut adhuc ri
tu cerimoniar legaliu teneret.
discrimini eius h cosilio ac psuasi
one succurrit' dicentes. Vides fr
qt milia iudeor crediderit. Et hii
oes emulatores sut legis. Au
dierit aut de te. qa discessione
doceas a moyse. eor q p gentes
sut iudeor dices no debere eos cir
cudere filios suos. Et infra h g
qd t dicim'. Sut nob uiri qtuor
uotu habentes sup se. hiis asupti
sanctificare c illis et ipde i illis

ut radant capita. et scient oes qm
q de te audierut falsa sut. sz ambu
las et ipse custodiens legem. Et ita
pillor q sub lege erant salute.
illam pulisp distractone snterie sue
calcans q dixerat. ego eni p lege legi
mortuus su. ut deo uiua. capud
rade. purificari scdm lege. atq; i
teplo mosayco ritu. uota offerre
cpellit. Qe res i n p salute eor q
lege di penit' ignorabant. tamqm
si et ipe sine lege eet effect' sit. lege
in athenie siu urbe. u gentiliu uige
bat ipietas. q uis sit pdicatonis
exordio. pteriens inqt uidi simlacr
ura. et ara inq scptu erat ignoto
deo. Cuq; de eor supsticone smone
fuisset orditus. tamqm et ipe sine lege
eet sub ocasione pfani tituli fide
x' ptulit dicens. Q. o g ignorantes
uos colitis. h ego annutio uob. Et
post pauca uelud si diuine legis
penit' eet ignar' gentilis poete usu
pot q moysi aut x' maluit pferre
sententia. Et sic iqens qda uior
ppetar dixerut. ipi' eni et gen' sum'.
Cu itaq; suis eos q refutare n posset
testimoniis fuisset aggss; ita de
falsis uera ofirmas. subdidit dices.
gen' e sim' di et no debem' estimare

auro aut argento · aut lapidi
sculture artis : et cogitationib' hõi
nis · diuinitatē eē similē · Infir
mis aūt ĩfirm' effect' ē : ē secdm
ĩdulgentiā nõ secdm ipuī · his
q̄ aduc sub matrimonij lege uiuē
tes · nec pfessi ppetuā castitatem ·
Illud pfectiõnis ipui · q̄d d' · sine
intermissione orate · implē nõ po
tant : i idipm redire ɔcessit · Siue
ē lacte nõ esca corintios potans
ĩfirmitate tīmore multo · apud
eos fuisse se dicit · Oīa aūt oīb'
fact' ē : ut oēs facet saluos cū
dicit · Q' māducat · nõ māducā
tem nõ spnat : et q̄ nõ māducat
manducātē nõ iudicet : et qui
matrimonio iūgit uīginē suā
bn̄ facit : et q̄ nõ iūgit meli' facit.
Et alibi · Q's ĩqt infirmat' : et ego
nõ infirmor · Q's scādalizat' et
ego nõ uror · Atq; h̄ m̄ illud qd̄
corintijs p̄cepat adimpleuit dicēs ·
Sine offensione estote iudeis et
grecis et ecclie r' · sic et ego p oīa oīb'
placeo nõ querens qd̄ m̄ utile est ·
s; q' mltis ut salui fiant · Utile ē
sine dubio exstiat · timoteū nõ cī
ccidē capd tacē : purificatione
iudaica nõ assuīne : indiscreta

lia nõ exercere · nota legalia n̄
offerre · s; fac' h̄ oīa q; nõ qrit
q' s' utile ē : s; q' mltis · Qd̄
q'uis di cõtemplatione fit fem
tn̄ simulatõne nõ caruit · Q' ē
legē r' · legi mortu' fuat ut dō ui
uet : q; illam iusticiam legis
ĩq' ɔūsat' fuat sine q̄rela det'
mtū fecat · et arbitrabat' ut stcora
ut x̄m lucfaceēt : n̄ p infirmātiū
salute ea q̄ legis erant uero cor
dis affectu offerre n̄ potuit : lic;
ĩt excordia p̄dicatõnis euaglice
p ifirmitate ēdentiū iudor · ne'
dū ad itegrū abaplis resecata
fuisset cor actib' instruaint' · Nec
fas ē ēdi eum q̄ dixat · si ē q̄ destru
xi h̄ itm̄ hedifico puaricatorē
me ɔstituo : ĩd incidisse qd̄
ipē dapnauiat · Et i tn̄ nõ mag
res ipā q̄ gerit' q' gerentis pēsat'
affect' : ut eū qb'dam repiat'
uītas nocuisse ac pfuisse mēda
ciū · Nam dohec idumē' regi
sauli de fuga dd̄ corā famul'
ɔq̄rentī · ac dicenti · nuqd̄ oībus
uob' dd̄ fili' iesse · et uineas dabit
et uniusos faciet t'bunos et ctu
riones · qui ɔiurastis oēs aduūsū
me · et nõ ē q̄ m̄ renūciet : qd̄ n̄

iiij

uinum protulit dicens uidi fili-
um iesse in nobe apud abimelech
filium achitofet sacerdotem qui consu-
luit pro eo dominum et cibaria dedit
ei, sed et gladium goliath phi-
listei dedit ei. pro qua ueritate era-
dicari de terra uiuentium meruit
ac de eo dicitur per prophetam: propterea deus
destruet te in finem, euellet te et emi-
grabit te de tabernaculo tuo et
radicem tuam de terra uiuentium.
Certe illa ob gratiam terra hic pro indicio ue-
ritatis perpetua eradicatione con-
pellitur. ista raab mentita pro munda-
tione cognatione plantatur. Sic et
samson illum diu occultantem in mendacio
ueritatem, in pace coniugi perniciosissi-
me prodidisse reminiscitur. cui
propter deceptionem intulit ueritas
inconsultissime patefacta, quia id
mandatum propheticum custodire
neglexerit: ab ea que dormit in sinu
tuo custodi claustra oris tui.

XXI

Et ut exempla quedam de nostris
quoque in cotidianis ac pene coti-
dianis necessitatibus proferamus,
quas quantalibet obseruantia numquam
ita possumus precauere, ut non uel
inuiti uel uolentes in eas coga-
mur incurrere: quid ipso facien-
dum est, cum refectionem prestinare dispone-
tibus nobis, utrum reficiamus ad uesperam fra-
ter adueniens percunctatur? celanda utique ieiunium
est, et illa uirtus parsimonie contegenda, an
ueritatis professione prodenda? Si celamus,
ut domino satisfaciamus ipsius precepto quo dicitur: non
uidearis hominibus ieiunans sed patri tuo
qui est in abscondito, et iterum: nesciat sinistra
tua quid faciat dextera tua, profecto mentimur.
Si uirtutem continentie propalamus, euangelica
nos sententia iure percellit: Amen dico uobis
perceperunt mercedem suam. Quid si oblato a fratre
quispiam poculo cum diffinitione renuere uoluerit,
absolute accepturum esse se denegans, quod
ille gaudens aduentui eius suppliciter ut
sumatur exorat, rectumne est, ut fratri ad
genua prouoluto itaque prostrato, qui non
aliis officiis uicem karitatis exple-
turum esse se credit, an cum labore suo pare-
at, an sermonis sui atque propositi perti-
nacia perseueret?

XXII

In illo quidem dominum superiore exemplo, domini ut
credimus, non obest quod expediat abscondi
continentiam nostram potius quam percunctantibus prodi,
ac superius dictis causis nos quoque fatemur
inevitabile esse mendacium. in secundo autem nulla
nobis incumbit necessitas mentiendi. primum
quia possumus ea que fratrum ministerio porriguntur
ita renuere, ut nullo nos diffinitionis
uinculo colligemus. deinde que semel renuentes

: possum⁹ mirabilē tenere sentētiā

·xxiij·

Has difinitiones illorū manasticorū ēē nō dubiū ē: in qb⁹ tenuiciatōnis uirē ut dicitis erudimēta formata sūt. Quorū principes firmi refectioni suā asolent pponē uolūtates: ut obstinatissime id q̄ semel mēte ceperint exequūtur. Ceterum seniores nři q̄ fidi aplicar signa uirtutū testimoniū tradiderūt. q̄ uniūsa iudicio poc⁹ ac directione sp̄s q̄ rigida animi obstinatione gesserūt: et eos q̄ alienis infirmitatib⁹ adqescerent multo uberiores fruct⁹ q̄ eos q̄ i suis difinitionib⁹ pdurarent cape censuerūt: sublimiorisq; pnūtiauerūt uirtutis. contegere poc⁹ cōtinētiā. necessario hui⁹ uirtutis desi ē humilitatisq; mandato: q̄ patefacere supersito ueritatis iudicio

·xxiiij·

Denique abbas piamō post xx. v. ānos oblatā sibi a quodam fratre uuā ac unū absq; hesitatōne suscipiēs: confestim ea q̄ ingesta fuerāt contra consuetudinē degustare: q̄ igniote cōtinētie maluit ppalare uirtutē. ss̄tam sicq; id consilare uelim⁹: q̄ seniores nros icunctant⁹ fecisse meminim⁹. q̄ mirabiliū uirtutū suarū. uł pfos act⁹ q̄s necesse erat ad instructōnē iuniorū collatōne pferri. sub aliorū solebāt colorare psonis. Quod aliud possum⁹ q̄ aptū sup his iudicare in edatū. Atq; utinā nos q̄ dignū aliquod haberem⁹. qd adicitandam fidē poni iuniorib⁹ posset: pfecto minime uererem⁹. huiuscemodi illorū figmēta sectari. Recti ē ē sub talis figure colore uitari: q̄ p obseruantia irracōnabilis isti⁹ ueritatis aut ea q̄ audientes hedificare pfunt incongrua taciturnitate contegere aut si ex nrā psona ueraciter pferunt⁹. iactātiā norie uanitatis icurrere. Ad quē ñ nos magistio suo doctor gētiū erudiunt istituit: q̄ reuelatōnū suarū magnitudinē exaltius maluit pferre psona dicens. Scio hoīnē in xpo siue i corpore siue extra corp⁹ nescio deus scit raptū usq; ad tertiū celum. et scio hui⁹ hominē ex raptū ē in paradiso et audiuit inefabilia uerba: q̄ nō licet hominib⁹ loqui

·xxv·

Inpossibile ē nobis huius uniūsa pcurrere. Quis ē nunc are suficiat

omni pre modum patriarchas.
scosque innumerabiles. alios pro
te tutamine. alios pro benedictio
nis desiderio alios et pro pena. alios
pro alicuius occisione misti et pro
zelo dei et alios pro examinatione
veritatis patrem ut ita dixi
assumpsisse mendacium. Hec sic enim
ueritati cunta non possunt: ita per
missi penitus uniuersa non delent.
Siquidem beati ioseph pietas compu
lit: ut falsum fratribus crimen et cum
obtestatione regie salutis impin
geret dicens. Exploratores estis:
infirmiora terre uenistis inspicere.
Et infra. Mittite unum ex uobis unum:
et adducite fratrem uestrum huc. Vos
autem custodiemini hic. usque dum ma
nifesta fiant uerba uestra. utrum uera
dicatis an non. Si autem per salutem
pharaonis exploratores estis.
Si enim non eos hic mendacio terru
isset: nec precium frumenti reuisere:
nec eos itineris inopie periculis
alere postremo fratrem arcanum uere
dictionis expurgare potuisset.
Non ergo reprehensibile fuit metum
fratribus incussisse mendacio: quo
scilicet atque occasione pericli inimi
cos ac uenditores suos ad salu
tarem penitenciam compulisse et denique

est gratissime simulationis urgeret inui
dia. non illis quod falso obiciebatur. sed
antiquis criminis consequentia frange
bantur: dicentes ad inuicem. Merito
hec patimur quia peccauimus in fratrem nostrum:
quia despeximus tribulationem anime eius
cum rogaret nos et non audiuimus eum:
propterea hec uenit nobis omnis tribulatio. Hec
quod confessio non solum apud fratrem quem
ipsa crudelitate peccauerant: uerum et
apud deum humilitate salubrima
tum eorum facinus ut credimus expiauit.
Quid salomon. qui preceptum a deo sapi
entie donum. in primo iudicio suo non nisi
assumptione mendacii declarauit.
Siquidem ut ueritatem quam mulieris mendacio
tegebatur exculperet: ipse mendacium utique
astutissime excogitati usurpauit
auxilium dicens. Afferte michi gladium
et diuidite infantem uiuum in duas partes:
et date dimidiam partem uni et dimidiam
partem alteri. Hec simulatio crudelitatis cum
uiscera matris uisceta permouisset: et ab ea
quae mater non erat laudaretur:
tunc demum sagacissimo ueritatis iudi
cio illam sententiam promulgauit et quam
nemo nisi a deo inspiratam esse credidit.
Date inquit huic infantem uiuum et non
occidatur. Hec enim mater eius. Per primum nec
debere. nec posse uos uniuersa imple
re quae uel cum ratione animi. uel cum commotione

decēnimꝰ ⁊ ī alijs scͥpturaꝝ testimo
nijs copiosiꝰ edocem̄ : qbꝰ ul' uiros
scōs · ul' angelos · ul' ipm̄ oīpotē
tē dn̄m ea q̄ difinierant frequēter
legimꝰ mutauisse · Nam bt̄s dd̄ ē
iuris iurandi definicōne decēuit
dicēs · H faciat ds̄ inimicis dd̄ .
⁊ h addat ⁊ si reliquero de oībꝰ q̄ p
tinēt ad nabal usq; imane migē
tē ad parietē : ⁊ continuo intercedente
abigail uxore eiꝰ · ac p eodem sup
plicante · remictit minas ⁊ mollit
sniam : ⁊ mauult trāsgressor apo
siti iudicari ⁊ q̄p sacm̄ēti sui fidē ·
ē crudelitatis execucōne suare
dicēs · Viuit dn̄s ⁊ n̄ cito uenisses
i ocursū m̄ · nō remansisset de
nabal usq; ad lucē matutinā mī
gens ad parietem · Cuiꝰ sic illā
p̄cipitis sacm̄ti facilitatē q̄ de
ꝑturbate mētis cōmocōne descē
derat · neq̄q̄ī inmutādā ē desenī
ita remissione · atq; emēdacōnem
statuit · sectandā eē decēnimꝰ · Elec
tōnis uas corintijs scribens ⁊ redi
tum suū absoluta difinicōne p
mictit dicens · Veniā aut̄ ad
uos : ē macedoniam ptransiero ·
Macedoniā enī ptransibo : apud
uos aut̄ manebo · ul' ē hiemabo :
ut uos me deducatis q̄ocūq;
iero · Nolo enī uos m̄ intransi
tu uidere · spero enī me aliq̄nto
tēpore manere apud uos · Cuiꝰ
rei ē in · ij · ep̄la ita meminit
hac cōfidentia uolui p̄ꝰ uenī
re ad uos ut scd̄am gr̄ciam
haberetis : ⁊ p uos transire in
macedoniā ⁊ iterum a mace
donia uenire ad uos · ⁊ a uob
deduci i iudeam · S; superueniēte
saluboꝛe cōsilio neq̄q̄m se id
qd̄ pmisat executū euidētissi
me cōfitetur : cū h enī inq̄t
uoluissem nūq̄d leuitate usꝰ
sum · Aut q̄ cogito scdm̄ car
nē cogito ut sit apud me · ē i nō ·
Deniq; cur maluerit defini
cōne p̄ĩsse s̄monis · q̄ aduē
tu suo onosā disciplis inferre
tristiciam : ⁊ ē sacm̄ti obtesta
cōne declarat : Ego aut̄ teste
dm̄ inuoco i aīam meā : q̄ ꝑ
parcēs ub' nō ueni corinthum ·
Statui enī hoc ipm̄ apd̄ me :
ut nō in tristicia uenire ad uos ·
Cum iteratuiros se domū loth
sodomis angeli · denegassent
dicentes ad eum · nō intrabimꝰ
s; i platea manebimꝰ ⁊ continuo

eius p̄cib' ↄpellunt' statutū mu
tare s̄monē sic̄ sc̄ptura sub
iūgit· Et coegit eos loth · 7
diuterūt ad eum· Q' utiq;
si diuisuros ad eum ee̅ se no
uiant inmutātis petic̄onē sim
ulatoria excusatōne renuerēt·
Si aut̄ uacit' excusabant · cui
dent' immutasse sn̄iā ↄpbat'.
Q̄ utiq; nō ob aliam c̄dim'
causam sp̄m scm̄ sac̄s uo
luminib' indidisse· n̄ ut isti'
erudiam̄ exemplis· i dissim
cōnib' nr̄is nō ptinacit' p
manē· s; eas arbitrio mō
debere subiacē· 7 ī iudicium
nr̄m alōi legis uincl'o liberū
ↄs̄uare· ut proptū sit adse
quendum q̄cuq; uocauerit
salubre ↄsiliū· nec differat
aut recuset ad id· Q̄d utilius
discēcō salutaris inuenerit absq;
ulla cunctatōne t̄nsire· Et ut
ad subliniora adhuc ascen
dam' exēpla decūbētē īlecto re
gē ezechiā· g̃uiq; eg̃tudine la
borātē· ex p̄sōn dī· ysayas ppha ad
oc'is ē dicēs· h dic dn̄s· Dispo
ne domū tuā · q2 morieris tu
nō uiues· Et ↄūtit inq̄t ezechiā
faciē suā ad parietē · 7 orauit
ad dnm̄ 7 dixit· Obsec̄ dn̄e mmc̄
to q̄so q̄m ambulauī corā te iūta
te 7 incorde p̄fecto · 7 q̄ bonū ē in
oculis tuis fecim· Et fleuit ezechia
fletu magno p̄ q̄ rurs' d̄r ad eum dē·
Reuūtē 7 dic ezechie regi dicēs· h
dic dn̄s d̄s dd̄ pats tui· Audiui
orōnē tuā 7 uidi lacrimā tuā · 7 ecce
adiciā sr̄ dies tuos q̄ndeci ānos 7
de manu regis assirior liberabo te·
7 ciuitatē hanc ppt̄ me 7 ppt dd̄ s'
ui mei· Q'd euidenti' hoc testimo
nio q̄ mīe ac pietatis intuitu maluit
dn̄s s̄monē suū cessare · 7 ap̄stitu
to mortis t̄mino· q̄ndeci ānis uitā
p̄cātis extēdē · q̄ p imobilitatē decti
sui iexorabil' inueniri· Spūalit' 7
loq̄tur adminiuitas censura diui
na· Adhuc t̄duū 7 niniue subu
tēt'· Mor punita cor ieiuniis q;
mollit' tā minax 7 abrupta sn̄ia·
atq; ad patrē mīe p̄na pietate d
flectit'· Q'd si h̄s uelud p̄sciū ↄū
sac̄onis cor subuisionē ciuitatis
adh cas dnm̄ assāt ↄmitatū ut
eos ad salutarē penitēciā puo
caret · ↄsequēs ē· ut hij q̄ fr̄ibus
p̄sūt absq; rephensione mdacij
hiis q̄ idigent emdari aliq̄ 7 dist'
cōra q̄ statuti sunt· si op' fuit ↄmi
netur· Sin ū dixerint dn̄m se uiam

illam sententiam suam penitentie con-sideratione reuocasse. secundum id quod per ezechielem ait: Si dixero impio morte morieris. et gesserit penitentiam a peccato suo feceritque iudicium et iusticiam. uita uiuet et non morietur. Similiter edocemur. non debere nos obstinate nostris definitionibus perdurare sed cum ratione ex necessitate propositam clementi immutatione mollire. Quod nec solum specialiter niniuitis credendum est dominus prestitisse. sed et generaliter circa omnes eadem se esse facturum per Iheremiam prophetam protestatur. et cum necesse fuerit secundum sententiam suam mutaturum pro meritis nostris repromittit dicens. Repente loquar aduersus gentem et aduersus regnum. ut euellam et destruam et perdam illud. Si penitentiam egerit gens illa a malo quod locutus sum aduersus eam: agam et ego penitentiam super malum quod cogitaui ut facerem ei. et subito loquar de gente et de regno. ut edificem et plantem illud. Si fecerit malum in oculis meis. ut non audiat uocem meam: penitentiam agam super bonum quod locutus sum ut facerem ei. Ad ezechielem quoque. Noli subtrahere uerbum si forte audiant et conuertantur unusquisque a uia sua mala et peniteat

me mali quod cogitaui facere eis propter maliciam studiorum suorum. Quibus testimoniis declaratur non oportere nos pertinaciter nostris definitionibus inherere. sed cum ratione ac iudicio temperandas. semperque preligenda ac preferenda esse meliora. et ad illam que utilior diiudicata fuerit partem sine cunctatione aliqua transeundum. Illud quoque pre omnibus inestimabilis illa censura nos instruit. quod cum sit ei ante ortum uniuscuiusque precognitus finis. ita ordine ac ratione cum humanis quodammodo omnia dispensat affectibus. ut non potencialiter nec secundum prescientie sue ineffabilem noticiam. sed secundum presentes hominum actus. uniuersa diiudicans. uel respuat unumquemque. uel attrahat. uel infundat cotidie suam graciam uel auertat. Quod ita esse et illa saulis electio manifestat. cuius utique cum inculpabilem finem prescientia dei ignorare non posset. de tot milibus israel elegit eum et unxit eum in regem presentis in illo meritum uite remunerans non perem future preuaricationis intendens. ita ut postquam reprobus factus est. uelud penitudinem gerens electionis sue dicens:

humanis quodammodo de eodem uoci
bus atque affectibus conqueratur dicens.
penitet me quod constituerim saul
regem; quia dereliquit me. et uerba mea
opere non impleuit. Et iterum.
Verumtamen lugebat samuel sau
lem; quia dominum penitebat quod cons
tituisset regem saul super israel. Denique
hoc quod opere fuerat executus; postea
et per ezechiel prophetiam dominus protesta
tur. est omnibus se hominibus cotidia
no gesturum esse iudicio. Sciant si
dixero inquiens iusto quod uita uiuat.
et confisus iusticia sua fecerit iniquita
tem; omnes iusticie eius obliuioni
tradentur; et in iniquitate quam fecit in ipsa
morietur. Si autem dixero impio morte
morieris et egerit penitenciam a peccato
suo. feceritque iudicium et iusticiam pig
nus restituerit ille impius rapinamque
reddiderit; in mandatis uite ambu
lauerit; nec fecerit quicquam iniustum;
uita uiuet, non morietur. Omnia
peccata eius que peccauit non imputabun
tur ei. Denique est ab illo populo quem
ex omnibus gentibus dominus adoptauit propter
uituli preuaricationem mente sue au
tisset aspectum; et inueniens pro
eo legislator clamaret; obsecro do
mine peccauit populus iste peccatum mag
num. feceruntque sibi deos aureos; et si

remittis peccatum eorum remitte; sin
alias dele me de libro tuo quem
scripsisti; respondit dominus. Si quis
peccauit coram me delebo eum de libro
uite. Dauid quoque dominum de iuda et per
secutoribus christi prophetico spiritu conquereretur;
deleantur inquit de libro uiuentium. Et quia
non merebantur ad penitenciam salutarem
pro reatu tanti criminis peruenire sub
iungit et cum iustis non scribantur. Denique
in ipso iuda; uis prophetice maledictio
nis euidenter impleta est. Statim exple
to proditionis crimine suspendio sene
cauit; ne post illam dampnationem nomi
nis sui conuersus ad penitenciam iterum cum
iustis scribi mereretur in celo. Non gra
est ambigendum et inde illo tempore nomen
quod electus a christo apostolatus sortitus est quod eius
in libro uiuentium fuisse scriptum; ac pari
ter cum audisset ceteris; Nolite gaudere quia
demonia uobis subiciuntur. gaudete autem
quia nomina uestra scripta sunt in celis. Sed
quia philargirie peste corruptus. de
ascensione celesti ad terram deiectus est;
competenter de eo ac similibus ei dicitur per
prophetam. Domine qui te derelinquunt con
fundentur recedentes a te in terra scribentur;
quia dereliquerunt uenam aquarum uiuentium
dominum. Et alibi in consilio populi mei non
erunt; et in scriptura domus israel non scri
bentur in terram israel non ingredientur.

xxvi

Nec illius p̄cepti utilitas ē silenda qd̄ si instigante ira ul̄ qlib; alia passione facturos nos aliq̄ dixerimus: qd̄ a nemine q̄dem monachorum penit⁹ fieri debet ut usq; tn̄ rei causa intimo mentis ē pensando iudicio ? expandā ē r̄ c̄im statuimus hunc ad c̄im transire compulsi sumus; atq; ad eam sine cunctatione ē transeundū q̄ superuenient pleniore retractatu iustior fuit iudicata. Recte ē enim nemo patre simone. q̄ rei salubrioris ac pie subire iacturam. Denique nunq̄ rationabiles ac probatos patres diuos aut irreuocabiles inhumanissimi definitionibus fuisse meminimus. sed uelud etiā calore solis ita eos ratione mollitos: ? interueniente salubriore consilio. melioribus partibus sine cunctatione cessisse. Quoscumq; aut uidimus definitionibus suis pertinacit inherere. irrationabiles semp probauimus ac discretionis expertes.

xxvii

Quantum ad hanc pertinet racionem. quam exercent copiosiq; digestam: nichil oportet monachum definire: ne aut preuaricator inueniatur aut pertinax. Et ut id psalmiste promissum eloquium. iuraui ? statui custodire iudicia iusticie tue; s; qd̄ ē adiurare ? statuere q̄ definita imobiliter custodire.

xxviii

Joseph Nos de principalibus mandatis sine quibus non potest nr̄a salus ideo subsistere. ista decernimus; sed de hiis quibus sine periculo status nr̄i uel relaxare possumus uel tenere; ut puta de irremisso rigore ieiunii; de uini siue loci penitus abstinencia; de progressu celle penitus cohibendo; de lectionis seu meditationis incessabili iugitate q̄ sine iactura professionis ac propositi nri exerceri cum libuerit possunt; ? ē necesse fuit irreprehensibiliter pretermitti. Ceterum si obseruancia illorum principalium mandatorum constantissime desinendum est. ac prius et mors si necesse fuit non uitanda; pro quibus imobiliter ē dicendum. Juraui et statui. Quod fieri debet pro custodia karitatis pro qua spernenda sunt uniuersa. ne bonum tranquillitatis eius perfectioq; maculetur. Similiter

iurandi est quam pro castimonie puritate nec aliud facere nos oportet pro fide, pro sobrietate atque iusticia que omnia indemutabili perseverantia sunt tenenda et a quibus paululum recessisse dampnabile est. De illis vero corporalibus exerciciis quemadmodum diximus esse utilia ita ut diximus statuendum; ut si quando supervenerit certior pietatis occasio que illa suaderet relaxari nulla super his lege teneamur, sed pretermissis eis adiutoria libere teneamus. In illis est corporalibus exerciciis si pro tempore relinquantur periculum non est: ab his vero vel ad momentum declinasse mortiferum est.

XXX.

Hoc etiam simili cautione curandum ut si quis forsitan sermo quem esse vultis occultum de vobis fuerit ore prolapsus et nulla occultationis precepta sollicite audientem. Magis enim latebit si negligenter ac simpliciter teneatur; quia non tanta quilibet fratrum super divulgatione eius impugnatione torquebitur: cuius tamen rem vel leve aliquid transitoria confabulatione prolatam: quam ex hoc ipso fit levior; quia cautissimo silencii precepto sensibus audientis commendata non fuit. Nam si et fidem eius aliquo sacramentorum obtestatione devinxeris: citius prodendum esse non ambigas. Maior enim adversus ipsum vis diabolice impugnationis insurget: ut et te mestificet vel deludat et illum transgressorem sacramenti sui faciat sacramenti.

XXXI.

Et idcirco nichil debet abrupte monachus super his diffinire que ad corporales exercitationes pertinent ne adversarium ad impugnationes eorum que velud sub legis obligatione custodit magis incitans citius ea violare cogatur. Perstringens si quidem se legem unusquisque sub libertatis gratia constitutus periculosa semetipsum obligat servitute: ut ea que licito immo et laudabiliter et cum gratiarum actione presumere potuisset si necessitas forte compulerit, velud transgressor periure compellatur cum prevaricatione presumere. Ubi enim non est lex: nec prevaricatio.

hac beatissimi ioseph institutio
ne atque doctrina uelud diuino ora
culo confirmati in egipto reside
re maluimus. Sed licet parum deinceps
de nostra essemus promissione solliciti
tamen expleto vii annorum numero spon
sionem nostram gratanter impleuimus.
Recurrentes namque ad cenobium
nostrum illo iam tempore quo de impe
trando ad heremum reditu fiduci
am gerebamus et primum senioribus
nostris honorem debitum soluimus
tamen animos eorum quos pro karitatis
ardore crebrimis litterarum nostrarum
satisfactionibus nequaquam fuimus de
liniti pristinam reintegrauimus karita
tem. Tandemque ad plenum aculeo
nostre sponsionis auulso ipsis quoque
cum gaudio prosequentibus ad scithio
tice solitudinis secreta remeauimus.
Hanc nobis o sancti fratres illustri
um patrum scientiam atque doc
trinam nostra ut potuit elucubrauit
inscitia que et si incultus forsitan
sermo confudit pocius quam digessit et
quaeso ne laudem insignium uirorum et
reprehensio nostre rusticitatis euacuet.
Tutius siquidem nobis in conspectu nostri
iudicis uisum est doctrine huius
magnificentiam uel incultis
sermonibus protere quam silere.
Qui tamen profectui lectoris si
sublimitatem sensuum contem
pletur. Hoc quod inpicia nostri
sermonis offenditur obesse non
possit et nobis maior sit utili
tatis cura quam laudis. Hoc sane
omnes ad quorum manus
opuscula ista peruenerint moneo
ut quicquid in eis placuerit pa
trum, nostrum uero esse quod displicet

Explicit liber septem primarum
collationum